

Ånderdalen
nasjonalparkstyre

Møteinnkalling

Utvalg:	Ånderdalen nasjonalparkstyre
Møtested:	Forvaltningsknutepunkt, Øverbotn - Sázza naturhus
Dato:	22.03.2024
Tidspunkt:	10:00

Eventuelt forfall må meldes snarest til nasjonalparkforvalter.

Dette er et konstituerende styremøte hvor styret må velge leder og nestleder.

Vi begynner med konstituering og fortsetter med styremøtet og de oppsatte sakene.

Varamedlemmene er invitert til å delta på dette møtet.

Seksjonsleder for naturvern Heidi Marie Gabler hos Statsforvalteren i Troms og Finnmark vil delta på møtet. Hun er forvalters nærmeste leder og vil informere litt om hvilken rolle Statsforvalteren har overfor nasjonalparkforvalter og nasjonalparkstyret.

I tillegg vil Sunniva Olsen som er engasjert i et vikariat som nasjonalparkforvalter i Rohkunborri nasjonalpark delta på møtet.

Det serveres lunsj og deltakere med matallergier eller spesielle behov må varsle forvalter på forhånd.

Saksliste

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 4/24	Konstituering av Ånderdalen nasjonalparkstyre		2020/292
ST 5/24	Godkjenning av innkalling og saksliste styremøte 28.2.24 - Ånderdalen nasjonalparkstyre		2024/1987
ST 6/24	Godkjenning av protokoll fra styremøte (e-post møte) 2.2.24		2024/1987
ST 7/24	Årsmelding 2023 Ånderdalen nasjonalparkstyre		2024/2062
ST 8/24	Budsjett drift av utvalg og prioritering bruk av tildelte tiltaksmidler 2024		2023/10442
ST 9/24	Delegering av myndighet til nasjonalparkforvalter i enkelte sakstyper		2020/292
ST 10/24	Møte og aktivitetsplan 2024 - Ånderdalen nasjonalparkstyre		2024/1987
ST 11/24	Søknad om å gjennomføre fotmarsj i Ånderdalen nasjonalpark - ARTBN/Hæren Referat sak		2024/2908
RS 1/24	Orienteringssaker styremøte 28. februar 2024 - Ånderdalen nasjonalparkstyre		2024/1987
RS 2/24	Ny veileder oppfølging av ulovlige forhold i verneområder		2024/1797
RS 3/24	Anmodning - Ånderdalen nasjonalpark - rapportering om antall anmeldelser til politiet i 2023		2024/238
RS 4/24	Veileder Reindriftas søknader om barmarkskjøring i verneområder		2024/2121
RS 5/24	Innspill til natur- og klimaendringer - Stortingsmeldinger for klima og naturmangfold - Verneområder i Troms og Finnmark		2024/679
RS 6/24	Bærekraftige friluftslivsanlegg - dilemmaer, prinsipper og eksempler - Gode idrettsanlegg - stikonferanse		2024/2155
ST 12/24	Eventuelt		2024/1987

Arkivsaksnr: 2020/292-6

Saksbehandler: Ingve Birkeland

Dato: 21.02.2024

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Ånderdalen nasjonalparkstyre	4/24	22.03.2024

Konstituering av Ånderdalen nasjonalparkstyre

Vedlegg:

- 1 Oppnevning av medlemmer til Ånderdalen nasjonalparkstyre - Kopi av vedtak til Statsforvalteren i Troms og Finnmark - Ånderdalen nasjonalpark - 2024
- 2 Vedtekter nasjonalpark- og verneområdestyrer - januar 2024

Forvalters innstilling

I henhold til *Vedtekter for nasjonalpark-/verneområdestyrer oppnevnt i medhold av naturmangfoldloven § 62 (2024)* skal Ånderdalen nasjonalparkstyre selv velge sin leder og nestleder

Saksopplysninger

Det er Miljødirektoratet som oppnevner representanter til nasjonalparkstyret. Etter kommune- og fylkestingsvalget høsten 2023 har Ånderdalen nasjonalparkstyre fått tre nye faste medlemmer og tre nye varamedlemmer

Tidligere styremedlem Katrine Boel Gregussen (Troms og Finnmark fylkeskommune) og tidligere nestleder Bing Lennart Karlsen har gått ut av styret. Styremedlem Leif Arild Tore Pedersen og varamedlem Anne Berit Påve Kristiansen følger Sametingets valgperiode og sitter (minst) to år til.

Styreleder har blant annet ansvar for å lede styremøtene og for å ha jevnlig kontakt med nasjonalparkforvalter om arbeidsoppgaver og den daglige driften.

I henhold til *Vedtekter for nasjonalpark-/verneområdestyrer oppnevnt i medhold av naturmangfoldloven § 62 (2024)* skal Ånderdalen nasjonalparkstyre selv velge sin leder og nestleder.

Ny styresammensetning 2024:

Medlem innstilt av: ▼	Fast medlem ▼	Personlig vara ▼
Sametinget	Leif Tore Pedersen	Anne Berit Påve Kristiansen
Troms fylkeskommune	Hilde Lisbeth Strand	Kjetil Johnsen
Senja kommune	Line Miriam Haugan	Renate Eide
Senja kommune	Kay Erling Ludvigsen	Odd Arne Andreassen

Vurdering

I henhold til *Vedtekter for nasjonalpark-/verneområdestyrer oppnevnt i medhold av naturmangfoldloven § 62 (2024)* skal Ånderdalen nasjonalparkstyre selv velge sin leder og nestleder.

STATSFORVALTEREN I TROMS OG FINNMARK

Statens hus
9815 Vadsø

Trondheim, 26.01.2024

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2023/7797

Saksbehandler:
Camilla Knutsen

Oppnevning av medlemmer til Ånderdalen nasjonalparkstyre

Miljødirektoratet har delegert myndighet etter naturmangfoldloven § 62 andre ledd tredje punktum til å bestemme at et særskilt oppnevnt organ er forvaltningsmyndighet for et område vernet med hjemmel i naturmangfoldloven kapittel V, jf. forskrift av 8. januar 2021 nr. 65 om delegering av myndighet etter naturmangfoldloven og forskrift 12. januar 2021 nr. 82 om delegering av myndighet etter naturmangfoldloven fra Klima- og miljødepartementet til Miljødirektoratet. Myndigheten omfatter også revidering av nasjonalpark-/verneområdestyrenes vedtekter og forvalternes instruks.

Etter forslag mottatt fra kommunene og fylkeskommunen, og i samsvar med likestillings- og diskrimineringsloven § 28, vil Miljødirektoratet oppnevne følgende personer til Ånderdalen nasjonalparkstyre for perioden 2024-2027:

Fra Senja kommune:

Line Miriam Haugan
Kay Erling Ludvigsen

Personlig vara: Renate Eide

Personlig vara: Odd Arne Andreassen

Fra Troms fylkeskommune:

Hilde Strand

Personlig vara: Kjetil Johnsen

Oppnevningen gjelder også for 2028 inntil nytt styre er oppnevnt.

I tillegg kommer styremedlemmer oppnevnt av Sametinget med funksjonstid 2021/22-2025.

Forvalter orienterer de valgte medlemmene og kaller inn til konstituerende møte så snart som mulig. Styret velger selv leder og nestleder.

Vedlagt dette brevet finnes oppdaterte vedtekter for styret, fastsatt av Miljødirektoratet 19.01.2024, som gir bestemmelser om styrets myndighet og oppgaver. Vedtektene er felles for alle nasjonalpark- og verneområdestyrer.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Terje Qvam
seksjonsleder

Camilla Knutsen
seniorrådgiver

Kopi til:

Senja kommune

Sametinget / Sámediggi

Postboks 602

Postboks 3

9306

9735

FINNSNES

KARASJOK

Vedlegg

- 1 Vedtekter nasjonalpark- og verneområdestyrer - januar 2024

Vedtekter for nasjonalpark-/verneområdestyrer oppnevnt i medhold av naturmangfoldloven § 62

Fastsatt av Miljødirektoratet 19.01.2024 med hjemmel i lov av 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 62 annet ledd tredje punktum, jf. delegeringsvedtak 8. januar 2021 nr. 65 og 15. januar 2021 nr. 82

1. Vedtektenes formål

Formålet med vedtektene er å gi bestemmelser om oppnevning av nasjonalpark- og verneområdestyret, og om styrets og nasjonalpark- /verneområdeforvalters myndighet og oppgaver.

Vedtektene skal videre legge til rette for en helhetlig og kunnskapsbasert forvaltning av verneområdene som forvaltes av nasjonalpark-/verneområdestyret i samsvar med verneformålet og i tråd med nasjonale mål og internasjonale forpliktelser.

2. Oppnevning og sammensetning av nasjonalpark- og verneområdestyrer

Nasjonalpark-/verneområdestyret oppnevnes av Miljødirektoratet etter innstilling fra berørte kommuner, fylkesting og Sameting.

Oppnevningsperioden for medlemmene i styret følger valgperioden for henholdsvis kommunestyrene, fylkestingene og Sametinget. Sammensetningen av nasjonalpark-/verneområdestyret skal følge kravene til kjønnsfordeling i likestillingsloven § 28.

Hver kommune skal være representert med ett medlem og innstiller en kvinne og en mann blant kommunestyrets medlemmer. Hver fylkeskommune skal være representert med ett medlem fra fylkestinget/fylkesrådet, og innstiller en kvinne og en mann blant fylkestingets/fylkesrådets medlemmer.

Medlemmene skal ha personlige varamedlemmer som møter når det faste medlemmet har forfall.

Nasjonalpark-/verneområdestyret velger selv sin leder og nestleder.

3. Nasjonalpark-/verneområdestyrets myndighet

Nasjonalpark-/verneområdestyret har følgende myndighet etter naturmangfoldloven:

- forvaltningsmyndighet etter verneforskrifter
- myndighet til å gi dispensasjon fra verneforskriftene med hjemmel i verneforskriftens dispensasjonsbestemmelser og naturmangfoldloven § 48
- myndighet til å utføre skjøtsel i verneområdene etter naturmangfoldloven § 47
- håndheving etter naturmangfoldloven §§ 69 – 72 og § 73.

Utøving av myndigheten skal skje i samsvar med naturmangfoldloven, herunder alminnelig bestemmelser om bærekraftig bruk i lovens kapittel 2.

Alle medlemmene i nasjonalpark-/verneområdestyret har et felles ansvar for en helhetlig forvaltning av verneområdene hvor ivaretagelse av verneverdiene og verneformålet er hovedoppgaven. Medlemmene av nasjonalpark-/verneområdestyret skal forvalte verneområdene i samsvar med internasjonale forpliktelser, naturmangfoldloven og verneforskriftene for det enkelte verneområde.

Nasjonalpark-/verneområdestyret er en juridisk person med myndighet til å inngå avtaler og påta seg forpliktelser innenfor de økonomiske rammene styret disponerer.

Forvaltningsknutepunkt for verneområdet(ene) fastsettes av Miljødirektoratet.

4. Nasjonalpark-/verneområdestyrets sekretariat

Nasjonalpark-/verneområdestyret skal ha et sekretariat som består av en eller flere nasjonalpark-/verneområdeforvaltere.

Nasjonalpark-/verneområdeforvalter(e) ansettes av Statsforvalteren.

Ansettelsen skjer etter egen instruks for ansettelse av nasjonalpark-/verneområdeforvalter utarbeidet av Klima- og miljødepartementet, og i dialog med styret.

Nasjonalpark-/verneområdeforvalteren er underlagt styret i forvaltningen av verneområdet.

Statsforvalteren har personal- og administrativt ansvar for nasjonalpark-/verneområdeforvalteren. Ved permisjon, langtidsfravær, eller der forvalter varsler om fratredelse fra sin stilling, skal Statsforvalteren i dialog med styret komme til enighet om hvordan forvalters arbeidsoppgaver skal løses inntil forvalter er tilbake, eller ny forvalter er ansatt.

Nasjonalpark-/verneområdestyret disponerer forvalterens arbeidstid.

5. Om møtene i nasjonalpark-/verneområdestyret

Kommuneloven kap. 11 om saksbehandlingen i folkevalgte organer kommer til anvendelse så langt de passer, med de tilpasninger som er fastsatt i disse vedtektene. Kommuneloven kap. 8 §§ 8-1 og 8-2 gjelder tilsvarende.

Nasjonalpark-/verneområdestyret bør tre sammen minst fire ganger hvert år og ellers når lederen bestemmer. Lederen plikter å kalle inn dersom minst en tredel av medlemmene ønsker det.

Innkalling til møte i nasjonalpark-/verneområdestyret skal varsles senest 2 uker før møtet. Endelig innkalling med saksdokumentene sendes senest 1 uke før møtet. Nasjonalpark-/verneområdestyret avgjør selv om det vil ta opp eventuelle saker som ettersendes senere enn dette.

Det føres protokoll fra møtene. Protokollen underskrives av styreleder og ett medlem som velges ved møtets begynnelse. Eventuelle protokolltilførsler må fremsettes i møtet.

Forvalters tilråding til vedtak skal fremgå av møteprotokollen.

For at nasjonalpark-/verneområdestyret skal være beslutningsdyktig må minimum halvparten av representantene være til stede. Vedtak fattes ved flertallsbeslutninger. Ved stemmelikhet har lederen dobbeltstemme.

6. Nasjonalpark-/verneområdestyret oppgaver

Nasjonalpark-/verneområdestyret har følgende oppgaver:

6.1. Behandle søknader

Nasjonalpark-/verneområdestyret skal behandle søknader og treffe vedtak etter verneforskriftene eller etter naturmangfoldloven § 48, jf. § 77 annet punktum, i tråd med forvaltningsloven og naturmangfoldlovens bestemmelser.

Vedtak etter verneforskrifter og naturmangfoldloven § 48 som nasjonalpark-/verneområdestyret, forvalter eller arbeidsutvalget fatter, skal registreres i Miljøvedtaksregisteret innen tre virkedager, jf. forskrift om Miljøvedtaksregisteret § 3. Vedtak som gjelder håndheving (retting, tvangsmulkt mv) etter naturmangfoldlovens kap. IX skal ikke registreres i Miljøvedtaksregisteret.

Alle vedtak fattet av nasjonalpark-/verneområdestyret, forvalter eller arbeidsutvalget skal sendes i kopi til Statsforvalteren.

6.2 Forberedende klagesaksbehandling

Nasjonalpark-/verneområdestyret skal behandle klager på sine vedtak som forberedende klageinstans etter forvaltningslovens bestemmelser. Nasjonalpark-/verneområdestyret skal foreta de undersøkelser klagen gir grunn til. Dersom

nasjonalpark-/verneområdestyret ikke finner grunn til å endre vedtaket som følge av klagen, skal saken oversendes klageinstansen.

Miljødirektoratet er klageinstans for vedtakene som fattes av styret, eller av forvalter og arbeidsutvalg på vegne av nasjonalpark-/verneområdestyret.

Når det klages på vedtak truffet av nasjonalpark-/verneområdestyret, må forberedende klagebehandling skje i nasjonalpark-/verneområdestyret før saken eventuelt endes over til Miljødirektoratet som klageinstans. Også for vedtak truffet av arbeidsutvalget eller forvalter etter delegert myndighet, skal forberedende klagebehandling skje i nasjonalpark-/verneområdestyret.

Ved oversendelse av klagen til Miljødirektoratet skal nasjonalpark-/verneområdestyret fremstille saken på en oversiktlig måte og tilrettelegge grunnlaget for klageinstansens behandling. Kopi av alle sakens dokumenter skal vedlegges (kronologisk). Dersom forvalters innstilling fraviker nasjonalpark-/verneområdestyrets vedtak, skal dette fremgå av saksfremstillingen og møteprotokollen.

6.3 Delegere myndighet til forvalter

Nasjonalpark-/verneområdestyret kan gi forvalteren myndighet til å treffe vedtak og beslutninger i følgende sakstyper på vegne av styret:

1. Behandle søknader om ferdsel og om motorferdsel etter verneforskriftenes spesifiserte dispensasjonsbestemmelser.
2. Behandle søknader etter verneforskriftenes øvrige spesifiserte dispensasjonsbestemmelser og etter naturmangfoldloven § 48:
 - a) når vedtaket innebærer fornying av tidligere dispensasjon som er gitt av nasjonalpark-/verneområdestyret eller arbeidsutvalget dersom forutsetningene for tillatelsen er tilnærmet uendret,
 - b) når det foreligger en etablert forvaltningspraksis fra saker behandlet av nasjonalpark-/verneområdestyret eller arbeidsutvalget i tilsvarende saker og
 - c) når forvaltningsplan gir entydige føringer for utfallet av søknadsbehandlingen.
3. Treffe vedtak i samråd med styreleder når en sak haster fordi det er fare for skade eller annen negativ påvirkning på verneverdiene, for eksempel stans av ulovlig forhold, pålegg om retting eller direkte gjennomføring.
4. Behandle søknader om, eller på eget tiltak, endre frister som er fastsatt av nasjonalpark-/verneområdestyret.
5. Gi utsettelse av klagefrist etter forvaltningsloven § 29 fjerde ledd.
6. Treffe beslutning om utsatt iverksettelse etter forvaltningsloven § 42.

7. Beslutte oversendelse av saker til Miljødirektoratet med anbefaling om å ilegge overtredelsesgebyr.

Beslutningen om å delegere myndighet til forvalter må gjøres skriftlig og det må fremgå hvilken delegert myndighet forvalter har. Beslutning om delegert myndighet skal publiseres på nasjonalpark-/verneområdestyrets nettsider.

6.4 Følge opp brudd på verneforskriftene, naturmangfoldloven og enkeltvedtak

Nasjonalpark-/verneområdestyret har et selvstendig ansvar for å følge opp alle ulovlige forhold i verneområdene i medhold av reglene i naturmangfoldloven kap. IX om Håndheving og sanksjoner, som styret får kjennskap til. Dette kan f.eks. være brudd på naturmangfoldlovens bestemmelser, overtredelser av bestemmelser i verneforskriftene, eller brudd på enkeltvedtak eller vilkår i gitte tillatelser.

Nasjonalpark-/verneområdestyret skal vurdere hvorvidt overtredelsen skal anmeldes til politiet etter naturmangfoldloven § 75, eller sendes Miljødirektoratet for vurdering av overtredelsesgebyr etter naturmangfoldloven § 74. I vurderingen skal nasjonalpark-/verneområdestyret sikre at hensynet til både allmennpreventive og individualpreventive hensyn ivaretas for best mulig å kunne forebygge miljøkriminalitet. Dersom forholdet anmeldes, skal kopi av anmeldelse, samt avgjørelsesbeslutningen fra politiet, sendes Miljødirektoratet.

Nasjonalpark-/verneområdestyret skal i tillegg vurdere og følge opp ulovlige forhold i verneområdene etter bestemmelsene i naturmangfoldloven § 69 første ledd (stans og retting), § 70 andre ledd (tiltak ved uforutsette miljøkonsekvenser av lovlig virksomhet), § 71 første ledd (direkte gjennomføring) og § 73 første ledd (tvangsmulkt).

6.5 Utarbeide og revidere forvaltningsplaner

Nasjonalpark-/verneområdestyret skal utarbeide og revidere forvaltningsplan for verneområdet. Oppstart av planarbeidet skal skje i dialog med Miljødirektoratet. Forvaltningsplaner skal utarbeides innenfor rammene av naturmangfoldloven og verneforskriftene.

Forvaltningsplanen skal konkretisere hvordan formålet med vernet skal nås, og skal inneholde en flerårig tiltaksplan og en besøksstrategi. Før forvaltningsplanen sendes på høring skal endelig utkast sendes Miljødirektoratet for faglig gjennomgang. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet.

6.6 Skjøtsel og besøksforvaltning

Nasjonalpark-/verneområdestyret skal ut fra en vurdering av om verneformålet i de enkelte verneforskrifter oppnås, vurdere behov for og nødvendig gjennomføring av skjøtsel og tilrettelegging.

Plan for skjøtsel og eventuell tilrettelegging i nasjonalparker og landskapsvernområder skal inngå i forvaltningsplanen, jf. naturmangfoldloven §§ 35 og 36 siste ledd.

Forvaltningstiltak iverksettes på et kunnskapsbasert grunnlag i samsvar med vedtatte forvaltnings- og skjøtselsplaner.

Nasjonalpark-/verneområdestyret kan legge til rette for at verneområdenes potensial for verdiskapning utnyttes innenfor rammen av verneforskriftene og naturmangfoldloven i samsvar med besøksstrategi og forvaltningsplan. Nasjonalpark-/verneområdestyret bør innlede et samarbeid med lokalt reiseliv, øvrig reiseliv og aktuelle besøkssenter i dette arbeidet for å sikre at hensynet til verneområdet ivaretas. Nasjonalpark-/verneområdestyret er forvaltningsmyndighet og skal ikke opptre som kommersiell aktør.

Nasjonalpark-/verneområdestyret skal utarbeide årlige prioriteringer av skjøtsels- og forvaltningstiltak i verneområdene i tråd med den flerårige tiltaksplanen.

Som forvaltningsmyndighet skal nasjonalpark-/verneområdestyret i besøksstrategien vurdere behovet for særskilte informasjonstiltak. Nasjonalpark-/verneområdestyret er hovedansvarlig for informasjonstiltak og skal gjennomføre dette i henhold til Miljødirektoratets merkestrategi.

Nasjonalpark-/verneområdestyret tildeles etter søknad til Miljødirektoratet årlig midler til skjøtsel og forvaltning til prioriterte tiltak i henhold til vedtatte forvaltnings- og skjøtselsplaner. Tildelingene skjer ut ifra de budsjettmessige rammer det enkelte året. Nasjonalpark-/verneområdestyret prioriterer bruken av de tildelte midlene. Alle tiltak skal være i tråd med godkjent forvaltnings- og tiltaksplan for verneområdene og andre relevante styringsdokumenter.

6.7 Grensemerking

Nasjonalpark-/verneområdestyret har ansvar for at det gjennomføres nødvendig grensemerking og vedlikehold av merkingen i verneområdene. Merkingen skal gjennomføres etter retningslinjer gitt av Miljødirektoratet i veileder om Opprettelse av verneområder (M-481).

6.8 Oppnevne rådgivende utvalg

Nasjonalpark-/verneområdestyret skal oppnevne et rådgivende utvalg. Utvalget skal bestå av representanter for de ulike interessene i området. Formålet er å legge til rette for et godt samarbeid mellom forvaltningsmyndigheten, offentlige organ, grunneiere, næringsliv, frivillige organisasjoner og samiske interesser der det er relevant.

Rådgivende utvalg kan bl.a. bestå av representanter for grunneiere og rettighetshavere, friluftsråd, næringsliv, frivillige organisasjoner (f.eks. natur- og miljøorganisasjoner) og særlig berørte offentlige organer.

Nasjonalpark- og verneområdestyret bør ha minst ett årlig dialogmøte med rådgivende utvalg.

6.9 Opprettelse av et arbeidsutvalg

Nasjonalpark-/verneområdestyret kan nedsette et arbeidsutvalg bestående av medlemmer fra nasjonalpark-/verneområdestyret.

Nasjonalpark-/verneområdestyret kan gi arbeidsutvalget myndighet til å treffe vedtak etter naturmangfoldloven og verneforskriftene i enkeltsaker som ikke er av stor betydning for verneverdiene. Arbeidsutvalgets vedtak skal treffes innenfor rammen av prinsipper fastsatt av styret for de ulike saksområdene i forvaltningsplan eller andre retningslinjer og i samsvar med naturmangfoldloven og verneforskriften.

6.10 Opprettelse av et administrativt kontaktutvalg

For å sikre at god samordning mellom forvaltning av verneområdene og annen kommunal forvaltning, bør nasjonalpark-/verneområdestyret oppnevne et administrativt kontaktutvalg bestående av representanter fra administrativt nivå i de ulike kommunene.

Formålet er å formalisere forvalteren sin administrative kontakt mot kommunene og samordning med kommunal forvaltning ellers, å etablere kunnskap om forvaltningen av verneområdene i kommuneadministrasjonen og bidra til lokalkunnskap i forvalterens innstilling til styret.

6.11 Naturbase og rapportering

Nasjonalpark-/verneområdestyret har ansvar for at opplysninger i Naturbase om verneområdet er oppdatert.

Rapporter og anmeldelser for brudd på naturmangfoldloven og verneforskriften skal sendes til Miljødirektoratet.

7. Nasjonalpark-/verneområdeforvalters oppgaver

Nasjonalpark-/verneområdeforvalter har følgende oppgaver:

7.1 Sekretariat

Nasjonalpark-/verneområdeforvalters hovedoppgave er å være sekretariat for nasjonalpark-/verneområdestyret og faglig forberede alle styresaker.

Forvalteren skal bidra til at verneområdene forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og verneforskriften og at saksbehandlingen følger forvaltningslovens bestemmelser.

Forvalteren skal i samråd med nasjonalpark-/verneområdestyret sørge for enhetlig og helhetlig forvaltning av verneområdene uavhengig av administrative grenser.

7.2 Fatte vedtak etter delegert myndighet

Nasjonalpark-/verneområdeforvalter kan fatte vedtak etter delegert myndighet. Dette

forutsetter at nasjonalpark-/verneområdestyret i skriftlig beslutning har delegert aktuell myndighet til forvalter etter pkt. 6.3.

Det skal komme frem av saksutredningen hvis forvalter fatter vedtak etter delegert myndighet. Alle vedtak som fattes etter delegert myndighet, skal refereres for styret.

Vedtak forvalteren fatter etter delegert myndighet etter pkt. 6.3 skal være i tråd med naturmangfoldloven, verneforskriften og forvaltningsplan. Nasjonalpark-/verneområdestyret kan gi særskilte retningslinjer for behandlingen av denne typen saker.

8. Statsforvalterens klagerett

Statsforvalterne har klagerett på vedtak fattet av nasjonalpark- og verneområdestyret jf. naturmangfoldloven § 62 tredje ledd siste setning.

9. Samarbeid med SNO lokalt

Statens naturoppsyn har tilsynsmyndighet i verneområdet, jf. lov om statlig naturoppsyn.

Nasjonalpark-/verneområdestyret skal etablere et samarbeid med SNO lokalt.

10. Endring av vedtektene

Miljødirektoratet kan endre disse vedtektene.

Arkivsaksnr: 2024/1987-1

Saksbehandler: Ingve Birkeland

Dato: 21.02.2024

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Ånderdalen nasjonalparkstyre	5/24	22.03.2024

Godkjenning av innkalling og saksliste styremøte 28.2.24 - Ånderdalen nasjonalparkstyre

Forvalters innstilling

Innkalling og saksliste godkjennes

Saksopplysninger

Dette er et konstituerende styremøte hvor det vil bli gjennomført konstituering før man starter opp styremøtet med gjennomgang av oppsatte saker.

Vurdering

Arkivsaksnr: 2024/1987-5

Saksbehandler: Ingve Birkeland

Dato: 22.02.2024

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Ånderdalen nasjonalparkstyre	6/24	22.03.2024

Godkjenning av protokoll fra styremøte (e-post møte) 2.2.24

Forvalters innstilling

Ånderdalen nasjonalparkstyre vedtar protokoll fra styremøtet 2.2.24

Saksopplysninger

Vedlagt protokoll fra styremøtet 2.2.24.

Vurdering

**Ånderdalen
nasjonalparkstyre**

Møteinnkalling

Utvalg:	Ånderdalen nasjonalparkstyre
Møtested:	, e-post møte
Dato:	02.02.2024
Tidspunkt:	11:30

Eventuelt forfall må meldes snarest til nasjonalparkforvalter. Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

Møtet gjennomføres som e-postmøte. Saksfremlegg med forslag til vedtak sendes samtidig til alle styremedlemmer i tråd med kommuneloven § 11-8., fjerde ledd. Forslaget anses som vedtatt hvis samtlige medlemmer slutter seg til det framlagte forslaget, og til at vedtaket treffes etter skriftlig saksbehandling.

Saksliste

Utvalgs- saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv- saksnr
ST 1/24	Godkjenning av protokoll fra styremøte 11.10.23		2023/1784
ST 2/24	Godkjenning av protokoll fra styremøte 30.11.23 - Ånderdalen nasjonalparkstyre		2023/1784
ST 3/24	Søknad om tillatelse til motorisert ferdsel/lavtflyging/landing med helikopter i Ånderdalen nasjonalpark i forbindelse med elgmerking		2023/11498

Arkivsaksnr: 2023/1784-10

Saksbehandler: Ingve Birkeland

Dato: 02.02.2024

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Ånderdalen nasjonalparkstyre	1/24	02.02.2024

Godkjenning av protokoll fra styremøte 11.10.23

Vedlegg:

- 1 Møteprotokoll styremøte 11.10.23.revidert

Forvalters innstilling

Møteprotokoll med protokolltilførsel fra styremøte 11.10.23 godkjennes

Saksopplysninger

Møteprotokoll fra styremøtet 11.10.23 ble ikke godkjent i styremøte 30.11.23. Det kom en protokolltilførsel som nå er lagt til protokollen og som forelegges styret for godkjenning.

Vurdering

Protokolltilførselen er lagt inn i protokollen fra styremøte 11.10.23

Møteprotokoll

Utvalg: Ånderdalen nasjonalparkstyre

Møtested: , Forvaltningsknutepunkt Øverbotn

Dato: 11.10.2023

Tidspunkt: 12:00 - 15:00

Følgende faste medlemmer møtte:

Navn	Funksjon	Representerer
Line Miriam Haugan	Leder	Senja kommune
Bing Lennart Karlsen	Nestleder	Senja kommune
Leif Arild Tore Pedersen	Medlem	Sametinget - Sámediggi

Følgende medlemmer hadde meldt forfall:

Navn	Funksjon	Representerer
Katrine Boel Gregussen	Medlem	Troms og Finnmark fylkeskommune

Følgende varamedlemmer møtte:

Navn	Møtte for	Representerer
------	-----------	---------------

Merknader:

Øvrige frammøtte:

Navn

Ingve Birkeland

Underskrift:

Vi bekrefter med underskriftene våre at det som er ført på de sidene vi har signert i møteboka, er i samsvar med det som ble vedtatt på møtet.

Saksliste

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 12/23	Godkjenning av innkalling og saksliste styremøte 11.10.23 - Ånderdalen nasjonalparkstyre		2023/1784
ST 13/23	Godkjenning av protokoll fra styremøte 080923		2023/1784
ST 14/23	Status budsjett 2023 med forslag til omdisponeringer		2022/9989
ST 15/23	Søknad om tillatelse til fjerning av skog rundt hytte i Indre Seljord gnr/bnr: 439/8 Torodd Torbergsen		2023/8895
ST 16/23	Ånderdalen nasjonalparkstyres uttalelse til Sázzá strateginotat til Senja kommune		2022/460
ST 17/23	Etablering av bruksregler for dagsturgammen Ålddovuopmi ved innfallporten i Tranøybotn - Ånderdalen nasjonalpark Referat sak		2021/9936
RS 5/23	Innvilget - Ånderdalen nasjonalpark - dispensasjon fra verneforskriften til å bruke elgtrekk / jernhest for å hente ut felt elg - Tranøybotn jaktlag privat		2023/8489
RS 6/23	Ånderdalen nasjonalparkstyre uttalelse til prosjektsøknad - Prosjekt innenfor folkeforskning NTNU og Wild Lab Projects - Dyrekartlegging om vinter i Ånderdalen nasjonalpark		2023/8797
RS 7/23	Eventuelt		

ST 12/23 Godkjenning av innkalling og saksliste styremøte 11.10.23 - Ånderdalen nasjonalparkstyre

Saksprotokoll i Ånderdalen nasjonalparkstyre - 11.10.2023

Behandling

Vedtak

Nasjonalparkstyret godkjenner innkalling og saksliste

Forvalters innstilling

Nasjonalparkstyret godkjenner innkalling og saksliste

ST 13/23 Godkjenning av protokoll fra styremøte 080923**Saksprotokoll i Ånderdalen nasjonalparkstyre - 11.10.2023****Behandling****Vedtak**

Protokoll fra styremøtet 8.9.2023 godkjennes

Forvalters innstilling

Protokoll fra styremøtet 8.9.2023 godkjennes

ST 14/23 Status budsjett 2023 med forslag til omdisponeringer

Saksprotokoll i Ånderdalen nasjonalparkstyre - 11.10.2023

Behandling

Vedtak

Styret tar forvalters orientering om budsjettsituasjon til orientering. Forvalters forslag til omdisponeringer vedtas. Nasjonalparkstyret gir forvalter i samråd med styreleder fullmakt til å gjøre mindre budsjettjusteringer ved behov.

Forvalters innstilling

Styret tar forvalters orientering om budsjettsituasjon til orientering. Forvalters forslag til omdisponeringer vedtas. Nasjonalparkstyret gir forvalter i samråd med styreleder fullmakt til å gjøre mindre budsjettjusteringer ved behov.

ST 15/23 Søknad om tillatelse til fjerning av skog rundt hytte i Indre Seljord gnr/bnr: 439/8 Torodd Torbergsen

Saksprotokoll i Ånderdalen nasjonalparkstyre - 11.10.2023

Behandling

Vedtak

Ånderdalen nasjonalparkstyre vedtar at det gis tillatelse til å fjerne grantrær og 10 bjørketrær rundt hytte i Selfjordbotn Gbnr: 439/8 som beskrevet i søknad av 07.08.2023.

Følgende vilkår legges til grunn for tillatelse til skjøtsel:

- Trevirke som ikke brukes som brensel og hogstavfall skal fjernes helt fra området, og ikke ligge igjen på stier eller steder med spesielt verdifull markvegetasjon. Alternativt kan hogstavfall brennes men da på en slik måte at det ikke setter spor i vegetasjonen.
- Felling av trær skal ikke foregå i yngle- og hekketiden (15. april – 1. august)

Vedtaket er fattet med hjemmel i verneforskriftens § 3 pkt. 2.3 b.

Klageadgang

Dette vedtaket kan med hjemmel i forvaltningsloven påklages til Miljødirektoratet innen tre uker etter at dette brevet er mottatt. En eventuell klage sendes til Miljødirektoratet via nasjonalparkstyret.

Forvalters innstilling

Det gis tillatelse til å fjerne grantrær og 10 bjørketrær rundt hytte i Selfjordbotn Gbnr: 439/8 som beskrevet i søknad av 07.08.2023.

Følgende vilkår legges til grunn for tillatelse til skjøtsel:

- Trevirke som ikke brukes som brensel og hogstavfall skal fjernes helt fra området, og ikke ligge igjen på stier eller steder med spesielt verdifull markvegetasjon. Alternativt kan hogstavfall brennes men da på en slik måte at det ikke setter spor i vegetasjonen.
- Felling av trær skal ikke foregå i yngle- og hekketiden (15. april – 1. august)

Vedtaket er fattet med hjemmel i verneforskriftens § 3 pkt. 2.3 b.

Klageadgang

Dette vedtaket kan med hjemmel i forvaltningsloven påklages til Miljødirektoratet innen tre uker etter at dette brevet er mottatt. En eventuell klage sendes til Miljødirektoratet via nasjonalparkstyret.

ST 16/23 Ånderdalen nasjonalparkstyres uttalelse til Sázzá strateginotat til Senja kommune

Saksprotokoll i Ånderdalen nasjonalparkstyre - 11.10.2023

Behandling

Leif Pedersen: Styret ber at forvalter og styreleder går gjennom forslaget til strategidokument på nytt. Ved behov for endringer eller dersom det kommer nye innspill skal dette sendes til nasjonalparkstyret for gjennomlesing, før det sendes til UKM Arctic ved Odd Halvdan Jakobsen og Senja kommune

Vedtak

I besøksstrategien for Ånderdalen nasjonalpark fremhever Ånderdalen nasjonalparkstyre hvor viktig Øverbotn/Sázzá er som et knutepunkt for informasjon og formidling om nasjonalparken. Av den grunn har nasjonalparkstyret i snart 10 år lagt ned mye ressurser i å være med å utvikle utstilling og formidlingsarbeidet på Sázzá.

Nasjonalparkstyret har også vært viktig bidragsyter inn i de søknadsprosessene som har vært for å få Sázzá autorisert som et besøkssenter nasjonalpark. Det er viktig å fremheve at Ånderdalen nasjonalparkstyre ikke kan være en driver av et fremtidig besøkssenter nasjonalpark og det er derfor på det nåværende tidspunkt viktig at Senja kommune vedtar en langsiktig strategisk plan for hvordan man skal oppnå målet om å få etablert et autorisert besøkssenter nasjonalpark og samtidig vedta en helhetlig plan for utvikling og drift av Sázzá.

Ånderdalen nasjonalparkstyre er positiv til initiativet tatt av leder i UKM Arctic vedrørende strategi for Sázzá. Dokumentet trenger noe revidering og rettelser som gjør at nasjonalparkstyret ønsker et samlet møte med alle aktører for innspill og gjennomgang av strategidokumentet før videre behandling. Det er viktig at søknader om midler, prosesser og kommunal behandling av strategi og videre prosess er forankret hos alle involverte i Sázzá. Erfaringer fra tidligere prosesser har vist at det er avgjørende med involvering, forankring og god samhandling i denne prosessen.

Vi ser frem til et møte snarest med de involverte og håper kommunen tar initiativ til dette.

Styret ber forvalter og styreleder om å gå gjennom forslaget til strategidokument på nytt. Ved behov for endringer eller dersom det kommer opp nye innspill skal dette sendes til nasjonalparkstyret for gjennomlesing, før det sendes til UKM Arctic ved Odd Halvdan Jakobsen og Senja kommune

Forvalters innstilling

I besøksstrategien for Ånderdalen nasjonalpark fremhever Ånderdalen nasjonalparkstyre hvor viktig Øverbotn/Sázzá er som et knutepunkt for informasjon og

formidling om nasjonalparken. Av den grunn har nasjonalparkstyret i snart 10 år lagt ned mye ressurser i å være med å utvikle utstilling og formidlingsarbeidet på Sázzá.

Nasjonalparkstyret har også vært viktig bidragsyter inn i de søknadsprosessene som har vært for å få Sázzá autorisert som et besøkssenter nasjonalpark. Det er viktig å fremheve at Ånderdalen nasjonalparkstyre ikke kan være en driver av et fremtidig besøkssenter nasjonalpark og det er derfor på det nåværende tidspunkt viktig at Senja kommune vedtar en langsiktig strategisk plan for hvordan man skal oppnå målet om å få etablert et autorisert besøkssenter nasjonalpark og samtidig vedta en helhetlig plan for utvikling og drift av Sázzá som et natur- og kulturhus.

Ånderdalen nasjonalparkstyre stiller seg bak innholdet i det strategiske notatet Odd Halvdan Jakobsen i UKM Arctic har utarbeidet etter innspill fra de ulike aktørene på Sázzá.

Denne uttalelsen vil bli sendt i eget brev til Senja kommune.

ST 17/23 Etablering av bruksregler for dagsturgammen Álddovuopmi ved innfallporten i Tranøybotn - Ånderdalen nasjonalpark

Saksprotokoll i Ånderdalen nasjonalparkstyre - 11.10.2023

Behandling

Ånderdalen nasjonalparkstyre gikk gjennom forvalters forslag og gjorde noen endringer som styret enstemming vedtok:

Ånderdalen nasjonalparkstyre vedtar at det etableres en differensiert pris for leie og bruksregler for fremtidig drift og vedlikehold av dagsturgammen Álddovuopmi :

Gammen bestilles på mail: anderdalen.nasjonalpark@statsforvalteren.no

Ved bestilling vil man få tilbakemelding om gammen er ledig på ønsket tidspunkt og få tilgang til kode til nøkkelboks. Nøkkelboksen vil bli plassert utvendig ved inngangen til forvaltningsknutepunktet i Øverbotn/Sázza.

Leiepris:

- Skoleklasser og barnehager får bruke gammen gratis, men oppfordres til å ta med ved til eget bruk.
- Lokale lag og foreninger, privatpersoner i Senja kommune som ønsker å bruke gammen betaler en leie på kr 500,- pr dag. Brukerne oppfordres til å ta med ved til eget bruk.
- Privat næringsliv betaler en leie på kr 2000,- pr gang de ønsker å bruke gammen.

Bruksregler

Gammen Álddovuopmi skal være ren og klargjort til nye gjester til enhver tid. Oppholdet er basert på selvstell, og det betyr at brukerne kommer til en ordnet gamme – og forlater gammen i like god stand som den ble funnet. Tilsyn utføres jevnlig, men ikke etter hvert besøk.

Ved broa er det en bekk som det stort sett er tilgjengelig vann i som kan brukes til rengjøring i gammen. Men vi oppfordrer brukerne å ta med eget vann som drikkevann og kaffe.

Husk derfor at følgende er vilkår for bruk:

1. Ved ankomst må leietaker alltid lese informasjonspermen som er i gammen.
2. Det oppfordres til å ta med;
 - Ved
 - stearinlys
 - toalettpapir
 - Annet forbruksmateriell man ønsker å bruke under oppholdet i gammen.
3. Det er ikke tillatt å bruke alkohol og rusmidler i gammen eller i tilknytning til besøkspunktet.
4. I gammen er det kaffekjele, termos og kokekar som må vaskes, tørkes og settes på plass etter bruk.

Når du forlater gammen skal:

- Golvet koster og vaskes.
- Søppel og avfall skal tas med til parkeringsplass og legges i molok (avfallskontainer)
- Vedovnen skal tømmes for aske på anvist sted bak friluftstoiletet.
- Vedkurven/stativet skal fylles med ved før avreise.
- Nøkkelen legges tilbake i nøkkelboksen på Øverbotn/Sázza som låses, og koden nulles ut.

Nasjonalparkstyret forholder seg retten til å etterfakturere leietakere for skade eller mangel på renhold.

Alle som besøker oppfordres til å skrive en hilsen og sine navn i hytteboka.

Eventuelle feil eller mangler meldes til nasjonalparkstyret så snart som mulig etter besøket. Enten ved muntlig tilbakemelding på nasjonalparkstyret, på e-post eller på telefon.

Vedtak

Ånderdalen nasjonalparkstyre vedtar at det etableres en differensiert pris for leie og bruksregler for fremtidig drift og vedlikehold av dagsturgammen Álddovuopmi :

Gammen bestilles på mail: anderdalen.nasjonalpark@statsforvalteren.no

Ved bestilling vil man få tilbakemelding om gammen er ledig på ønsket tidspunkt og få tilgang til kode til nøkkelboks. Nøkkelboksen vil bli plassert utvendig ved inngangen til forvaltningsknutepunktet i Øverbotn/Sázza.

Leiepris:

- Skoleklasser og barnehager får bruke gammen gratis, men oppfordres til å ta med ved til eget bruk.
- Lokale lag og foreninger, privatpersoner i Senja kommune som ønsker å bruke gammen betaler en leie på kr 500,- pr dag. Brukerne oppfordres til å ta med ved til eget bruk.
- Privat næringsliv betaler en leie på kr 2000,- pr gang de ønsker å bruke gammen.

Bruksregler

Gammen Álddovuopmi skal være ren og klargjort til nye gjester til enhver tid. Oppholdet er basert på selvstell, og det betyr at brukerne kommer til en ordnet gamme – og forlater gammen i like god stand som den ble funnet. Tilsyn utføres jevnlig, men ikke etter hvert besøk.

Ved broa er det en bekk som det stort sett er tilgjengelig vann i som kan brukes til rengjøring i gammen. Men vi oppfordrer brukerne å ta med eget vann som drikkevann og kaffe.

Husk derfor at følgende er vilkår for bruk:

1. Ved ankomst må leietaker alltid lese informasjonspermen som er i gammen.
2. Det oppfordres til å ta med;
 - Ved
 - stearinlys
 - toalettpapir
 - Annet forbruksmateriell man ønsker å bruke under oppholdet i gammen.
3. Det er ikke tillatt å bruke alkohol og rusmidler i gammen eller i tilknytning til besøkspunktet.
4. I gammen er det kaffekjele, termos og kokekar som må vaskes, tørkes og settes på plass etter bruk.

Når du forlater gammen skal:

- Golvet koster og vaskes.
- Søppel og avfall skal tas med til parkeringsplass og legges i molok (avfallskontainer)
- Vedovnen skal tømmes for aske på anvist sted bak friluftstoalettet.
- Vedkurven/stativet skal fylles med ved før avreise.
- Nøkkelen legges tilbake i nøkkelboksen på Øverbotn/Sázza som låses, og koden nulles ut.

Nasjonalparkstyret forholder seg retten til å etterfakturere leietakere for skade eller mangel på renhold.

Alle som besøker oppfordres til å skrive en hilsen og sine navn i hytteboka.

Eventuelle feil eller mangler meldes til nasjonalparkstyret så snart som mulig etter besøket. Enten ved muntlig tilbakemelding på nasjonalparkstyret, på e-post eller på telefon.

Forvalters innstilling

Det etableres en differensiert pris for leie og bruksregler for dagsturgammen Álddovuopmi:

Gammen bestilles på mail: anderdalen.nasjonalpark@statsforvalteren.no

Ved bestilling vil man få tilbakemelding om gammen er ledig på ønsket tidspunkt og få tilgang til kode til nøkkelboks. Nøkkelboksen vil bli plassert utvendig ved inngangen til forvaltningsknutepunktet i Øverbotn/Sázza.

Leiepris:

- Lag og foreninger, skoleklasser og barnehager får bruke gammen gratis.
- Privatpersoner som ønsker å arrangere et selskap for eksempel bursdagsfeiring betaler en leie på kr 500,- for en dag eller den tiden de ønsker å bruke gammen.
- Reiselivsbedrifter som ønsker å bruke gammen i sin virksomhet betaler en leie på kr 1000,- pr gang de ønsker å bruke gammen.

Bruksregler

Gammen Álddovuopmi skal være ren og klargjort til nye gjester til enhver tid. Oppholdet er basert på selvstell, og det betyr at brukerne kommer til en ordnet gamle – og forlater gammen i like god stand som den ble funnet. Tilsyn utføres jevnlig, men ikke etter hvert besøk.

Husk derfor at følgende er vilkår for bruk:

- 1.Leietaker må alltid lese informasjonspermen som er i gammen.
- 2.Man har fri tilgang til bruke ved, men man må medbringe egne stearinlys, toalettpapir og annet forbruksmateriell man ønsker å bruke under oppholdet i gammen.
- 3.Det er ikke tillatt å bruke alkohol og rusmidler i gammen eller i tilknytning til besøkspunktet.
- 4.Gammen må rengjøres før avreise. Kaffekjele, termos og kokekar som er brukt må vaskes og tørkes og settes på plass. Golvet må kostes og vaskes.
5. Sjøppel og avfall skal tas med til parkeringsplass og legges i molok (avfallskontainer)
- 6.Vedovnen skal tømmes for aske og vedkurven/stativet skal fylles med ved før avreise.
- 7.Nøkkelen legges tilbake i nøkkelboksen på Øverbotn/Sázza som låses, og koden nulles ut.
- 8.Eventuelle feil eller mangler meldes til nasjonalparkforvalter så snart som mulig etter besøket. Enten ved muntlig tilbakemelding på Halti, på e-post eller på telefon.
- 9.Alle som besøker oppfordres til å skrive en hilsen og sine navn i hytteboka.

RS 5/23 Innvilget - Ånderdalen nasjonalpark - dispensasjon fra verneforskriften til å bruke elgtrekk / jernhest for å hente ut felt elg - Tranøybotn jaktlag privat

Saksprotokoll i Ånderdalen nasjonalparkstyre - 11.10.2023

Behandling

Vedtak

RS 6/23 Ånderdalen nasjonalparkstyre uttalelse til prosjektsøknad - Prosjekt innenfor folkeforskning NTNU og Wild Lab Projects - Dyrekartlegging om vinter i Ånderdalen nasjonalpark

Saksprotokoll i Ånderdalen nasjonalparkstyre - 11.10.2023

Behandling

Vedtak

RS 7/23 Eventuelt

Saksprotokoll i Ånderdalen nasjonalparkstyre - 11.10.2023

Behandling

Det ble ikke tatt opp noen saker under eventuelt

Arkivsaksnr: 2023/1784-11

Saksbehandler: Ingve Birkeland

Dato: 02.02.2024

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Ånderdalen nasjonalparkstyre	2/24	02.02.2024

Godkjenning av protokoll fra styremøte 30.11.23 - Ånderdalen nasjonalparkstyre

Vedlegg:

1 Møteprotokoll_30.11.23

Forvalters innstilling

Møteprotokoll fra styremøtet 20.11.23 godkjennes.

Saksopplysninger

Vurdering

Møteprotokoll

Utvalg: Ånderdalen nasjonalparkstyre

Møtested: Forvaltningsknutepunkt, Øverbotn

Dato: 30.11.2023

Tidspunkt: 12:00 - 15:30

Følgende faste medlemmer møtte:

Navn	Funksjon	Representerer
Line Miriam Haugan	Leder	Senja kommune
Bing Lennart Karlsen	Nestleder	Senja kommune
Leif Arild Tore Pedersen	Medlem	Sametinget - Sámediggi

Følgende medlemmer hadde meldt forfall:

Navn	Funksjon	Representerer
Katrine Boel Gregussen	Medlem	Troms og Finnmark fylkeskommune

Følgende varamedlemmer møtte:

Navn	Møtte for	Representerer
------	-----------	---------------

Merknader:

Øvrige frammøtte:

Navn

Ingve Birkeland

Underskrift:

Vi bekrefter med underskriftene våre at det som er ført på de sidene vi har signert i møteboka, er i samsvar med det som ble vedtatt på møtet.

Saksliste

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 18/23	Godkjenning av innkalling og saksliste styremøte 30.11.23 - Ånderdalen nasjonalparkstyre		2023/1784
ST 19/23	Godkjenning av protokoll fra styremøtet 11.10.23 - Ånderdalen nasjonalparkstyre		2023/1784
ST 20/23	Ånderdalen nasjonalparkstyre budsjett drift utvalg, tiltaksplan og naturoppsyn 2024		2023/10442
	Referat sak		
RS 8/23	Eventuelt		

ST 18/23 Godkjenning av innkalling og saksliste styremøte 30.11.23 - Ånderdalen nasjonalparkstyre

Saksprotokoll i Ånderdalen nasjonalparkstyre - 30.11.2023

Behandling

Vedtak

Innkalling og saksliste godkjennes

Forvalters innstilling

Innkalling og saksliste godkjennes

ST 19/23 Godkjenning av protokoll fra styremøtet 11.10.23 - Ånderdalen nasjonalparkstyre

Saksprotokoll i Ånderdalen nasjonalparkstyre - 30.11.2023

Behandling

Leif Pedersen bemerket at det manglet tekst i vedtaket som ble bestemt for styresak ST16/23 Ånderdalen nasjonalparkstyres uttalelse til Sázzá strateginotat til Senja kommune. Protokoll ble ikke godkjent før det ble gjort protokolltilførsel og at protokollen ble sendt til styret på nytt for godkjenning.

Leif Pedersen protokolltilførsel ST16/23: Styret ber at forvalter og styreleder går gjennom forslaget til strategidokument på nytt. Ved behov for endringer eller dersom det kommer nye innspill skal dette sendes til nasjonalparkstyret for gjennomlesing, før det sendes til UKM Arctic ved Odd Halvdan Jakobsen og Senja kommune

Vedtak

Protokoll ble ikke godkjent før protokolltilførsel er utført. Protokollen skal sendes til styret på nytt for godkjenning.

Forvalters innstilling

Ånderdalen nasjonalparkstyre vedtar protokoll fra styremøtet 11.10.23

ST 20/23 Ånderdalen nasjonalparkstyre budsjett drift utvalg, tiltaksplan og naturoppsyn 2024

Saksprotokoll i Ånderdalen nasjonalparkstyre - 30.11.2023

Behandling

Vedtak

Budsjett drift utvalg godkjennes med endringer gjort i møtet. Innmelding av naturoppsyn legges inn i naturportal og legges frem for SNO i planmøte mars 2024.

Ånderdalen nasjonalparkstyre vedtar tiltaksplan 2024 med endringer gjort i møtet.

Forvalters innstilling

Saken legges fram for styret uten innstilling til vedtak da saken skal diskuteres på møtet og nasjonalparkstyret vil i fellesskap vedta budsjett og hvilke prioriteringer som skal innarbeides i tiltaksplanen med prioriteringer. Nasjonalparkstyret skal også vedta hvilke oppsynsoppgaver for 2024 som man skal melde inn i portalen Naturoppdrag og som skal gjennomgås i planmøter med Statens naturoppsyn og Fjelltjenesten.

RS 8/23 Eventuelt

Saksprotokoll i Ånderdalen nasjonalparkstyre - 30.11.2023

Behandling

Det ble ikke meldt inn saker til eventuelt

Vedtak

Arkivsaksnr: 2023/11498-2

Saksbehandler: Ingve Birkeland

Dato: 02.02.2024

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Ånderdalen nasjonalparkstyre	3/24	02.02.2024

Søknad om tillatelse til motorisert ferdsel/lavtflyging/landing med helikopter i Ånderdalen nasjonalpark i forbindelse med elgmerking

Forvalters innstilling

Med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 første ledd og første alternativ gir Ånderdalen nasjonalparkstyre Norsk institutt for naturforskning (NINA) med prosjektleder Christer M. Roaldsen som ansvarlig dispensasjon til lavtflyging og landing i Ånderdalen nasjonalpark i forbindelse med elgmerking.

Dispensasjonen gjelder for perioden 1.2.2024 – 31.3.2024.

Vilkår for dispensasjonen:

- Dispensasjonen gjelder for lavtflyging og landing med helikopter for merking av elg i forbindelse med prosjektet "Klima og mellomartskonkurranse som forklaringsfaktorer for hjortedyrs arealbruk, beiteøkologi og kondisjon"
- Lavtflyging og landing i nasjonalparken skal forsøkes å unngås. Landing med helikopter i nasjonalparken må skje på steder og på en slik måte at det ikke skader verneverdiene, bla. landing på frossen, snødekt mark med tanke på markas bæreevne, og slik at vegetasjon ikke blir skadet pga lufttrykk ved landing
- Helikopterflyging og landing må ta hensyn til hekkelokaliteter for dagrovfugler. For kongeørn og jaktfalk skal helikopterflyging og landing ikke skje nærmere enn 1000 meter fra hekkelokalitetene, mens det for hønsehauk og vandrefalk skal helikopterflyging og landing ikke skje nærmere enn 500 meter fra hekkelokalitetene.
- All motorisert ferdsel skal foregå aktsomt og hensynsfullt slik at det ikke skader og forstyrrer mennesker eller miljø. Feltaktivitet på helligdager, skoleferier og helgedager skal så langt det er mulig unngås.
- Dersom det oppstår skade i nasjonalparken ved arbeid det er gitt tillatelse til i denne dispensasjonen, kan Ånderdalen nasjonalparkstyre pålegge retting.
- Denne tillatelsen må medbringes i felt i tilfelle kontroll.

Vi gjør oppmerksom på at dette vedtaket er fattet i medhold med naturmangfoldloven. Søker har selv ansvar for i tillegg å innhente eventuelle andre nødvendige tillatelser og å gjøre nødvendige avklaringer. Dette gjelder blant annet dispensasjon etter motorferdselloven fra Senja kommune, tillatelse fra grunneiere, og tillatelse fra Mattilsynet og Miljødirektoratet for innfangning og merking av dyr. Søker må selv søke Statsforvalteren i Troms og Finnmark om å få tilgang til database for sensitive arter.

Ånderdalen nasjonalpark ligger innenfor beiteområdet til Sør-Senja reinbeitedistrikt. Senvinteren kan være en krevende tid for reinsdyr og vi oppfordrer derfor til å ta kontakt med distriktet i god tid før dere begynner helikopterflygingen.

Klagerett

Nasjonalparkstyrets vedtak kan påklages til Miljødirektoratet innen 3 uker, jf. Forvaltningsloven §28 og 29. Klagens skal være skriftlig og begrunnet, og skal sendes via nasjonalparkstyrets adresse under, jf. Forvaltningsloven § 32.

Ånderdalen nasjonalparkstyre
Statsforvalteren i Troms og Finnmark
Postboks 700
9815 Vadsø

Saksopplysninger

Norsk institutt for naturforskning (NINA) har i forbindelse med prosjektet «*Klima og mellomartskonkurranse som forklaringsfaktorer for hjortedyrs arealbruk, beiteøkologi og kondisjon*» sendt en samlesøknad for alle verneområder i Midt-Troms elgregion til Statsforvalteren i Troms og Finnmark.

Det søkes om tillatelse til lavtflyging og landing med helikopter i Ånderdalen nasjonalpark. NINA skriver i søknaden at lavtflyging og landing i nasjonalparken vil generelt bli forsøkt unngått, men påpeker at merkeaktiviteten er styrt av hvor elgen faktisk står når arbeidet pågår, og at de er avhengige av å effektivt kunne følge opp dyr som blir påskutt med bedøvelses pil utenfor nasjonalparken, men som rekker å gå inn i nasjonalparken, før det er fullt ut bedøvd.

Formålet med prosjektet er å undersøke sentrale problemstillinger knyttet til forvaltningen av elg i regionen Midt-Troms. Planen i 2024 er å utstyre 35 elg med sendere i hele prosjektområdet. I tillegg vil NINA merke inntil 5 elger med GPS-sendere som har videokamera. De merkete dyrenes bevegelser vil kunne følges på NINAs nettsted «dyreposisjoner.no».

Lokalisering av elgene og immobiliseringen vil utføres vha. helikopter og håndtering av elgene vil bli utført av veterinær og nødvendig feltmannskap. Arbeidet ønskes utført i perioden 1.2.2024 – 31.3.2024, og vil normalt være gjennomført i løpet av en ukes tid.

Lovhjemmel

Ånderdalen nasjonalparkstyre er forvaltningsmyndighet for Ånderdalen nasjonalpark. Ånderdalen nasjonalpark ble opprettet 6. februar 1970. Formålet (2§) med vernet er å:

- Å bevare et stort og tilnærmet urørt naturområde med opprinnelig furuskog, bjørkeskog og et fjell- og fjordlandskap for ytre deler av Troms. Landskapet og naturmiljøet med dyre- og plantelivet skal bevares.

- Å bevare et naturområde med samiske og andre kulturminner.

Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift, naturopplevelse og utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Verneforskriften for Ånderdalen nasjonalpark ligger på www.lovdata.no.

Naturmangfoldloven (nml.) trådte i kraft 1. juli 2009. Det skal fremgå av enhver beslutning som fattes ved utøving av offentlig myndighet hvordan prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 -12 er vurdert, jf. nml. § 7 i loven. I nml. § 8 framgår det at offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal bygges på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for å skade naturmangfoldet.

Virkinger av et tiltak skal vurderes ut fra den samlede belastningen økosystemet er eller vil bli utsatt for, jf. nml. § 10. Dersom det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger et tiltak kan ha på naturmiljøet, skal føre-varprinsippet legges til grunn, jf. nml. § 9, slik at vesentlig skade på naturmangfoldet unngås ved at det treffes en beslutning på et for dårlig kunnskapsgrunnlag.

Etter § 11 er det tiltakshaver av det omsøkte tiltaket som skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter. I tillegg skal det etter § 12 tas utgangspunkt i driftsmetoder, teknikker og lokalisering av tiltaket som ut fra en samlet vurdering av den tidligere, nåværende og fremtidige bruken av naturmangfoldet gir det samfunnsmessige beste resultatet.

Verneforskriften for Ånderdalen nasjonalparken sier at motorferdsel er forbudt på land og i ferskvann, og i lufta under 300 meter, herunder landing med luftfartøy jf. § 6.1. I § 6.2 gis det en del direkte unntak fra dette forbudet, og i § 6.3 åpnes det for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til en del formål. Det åpnes derimot ikke for å kunne tillate lavtflyging og landing med helikopter for å gjennomføre elgkartlegging. Saken må derfor behandles etter § 48 i naturmangfoldloven, da ikke verneforskriften åpner for denne type aktivitet.

I verneforskrifter etter naturvernloven, herunder verneforskriften for Ånderdalen nasjonalpark, er det en generell dispensasjonsbestemmelse for vitenskapelige undersøkelser, denne bestemmelsen er ikke videreført i nml. Alle eksisterende verneforskrifter etter naturvernloven skal fortsatt gjelde, jamfør nml. § 77. Likevel gjelder nml. § 48 i stedet for den generelle dispensasjonsbestemmelsen i gjeldende verneforskrifter. Dette innebærer at forvaltningsmyndigheten etter nml. § 48 kan gjøre unntak fra verneforskriften, dersom tiltaket ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig jf. punkt 7.6, dispensasjon for «vitenskapelige undersøkelser» i rundskrivet «Forvaltning av verneforskrifter». I rundskrivet heter det at forvaltningsmyndigheten alltid skal vurdere nytten av et forskningsprosjekt opp mot omfanget av eventuelle inngrep eller tiltak og de ulemper forskningen ellers medfører. Det er først og fremst aktuelt å gi dispensasjon til tiltak når det er nødvendig for forskning. Forskningsaktiviteter som ikke trenger å lokaliseres til et verneområde bør imidlertid kanaliseres utenfor verneområdet. Videre heter det at det vitenskapelige motivet bak vernet vil kunne begrunne en mer lempelig eller kurant dispensasjonspraksis når det ikke er tale om etablering av fast anlegg eller

terrenginngrep i verneområdene. Tiltak som bidrar til å fremme verneverdiene bør det som regel gis dispensasjon til, da slik bruk kan betraktes som et ledd i forvaltningen som utøves for å bevare verneverdiene.

Vurdering

Det er ingen unntaksbestemmelse i verneforskriften for lavtflyging og landing med helikopter i forbindelse med denne type aktivitet. Det betyr at søknaden må behandles etter § 48 i naturmangfoldloven. Naturmangfoldloven § 48 skal være en sikkerhetsventil for tiltak som ikke kunne forutses eller spesielle/særskilte tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. Bestemmelsen åpner for at det kan gis dispensasjon dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig.

Verneformålet er å bevare et stort og tilnærmet urørt naturområde med opprinnelig furuskog, bjørkeskog og et fjell- og fjordlandskap for ytre deler av Troms. Landskapet og naturmiljøet med dyre- og plantelivet skal bevares. Ånderdalen nasjonalpark er leve- og yngleområde for en rekke trua og sårbare arter. Dyrelivet er freda mot unødvendig forstyrrelse av alle slag, jf. nml. §§ 9 og 10. Det kan oppstå tilfeller hvor også lovlig ferdsel kan være til skade for viltet, vegetasjon eller kulturminner. Ferdsel skal ikke være til hinder for en eventuell oppbygging eller reetablering av sårbare arter. I følge nml. § 5 skal artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt. Man må derfor ta vare på artenes økologiske funksjonsområder. Det generelle motorferdselsforbudet er innført for å skjerme dyre-, plantelivet, og terrenget for forstyrrelser og kjøreskader. For at forbudet skal ha sin tilsiktede virkning er det viktig at dette håndheves restriktivt.

Ånderdalen nasjonalparkstyre skal begrense motorisert ferdsel i Ånderdalen nasjonalpark til et lavt nivå som mulig, men vil i enkelte tilfeller vurdere muligheten for å gi en dispensasjon for motorferdsel hvis hensikten er å øke kunnskapen om verneområdet som kan bidra til en bedre forvaltning. Vi vet, jf. nml. § 8, at helikopterflyging og landing vil medføre en god del støy med forstyrrende effekt. I formålsparagrafen står det at vernet skal sikre biologisk mangfold med økosystemer, arter og bestander, jf. verneforskriften § 2. Ved utøvelse av aktivitet i nasjonalparken bør det vises hensyn til de arter som til enhver tid opptrer i parken.

Ånderdalen nasjonalparkstyre mener det foreligger tilstrekkelig kunnskap om verneverdiene i nasjonalparken, gjennom blant annet naturfaglige kartlegginger og fagrapporter, generell kunnskap om sårbarhet for forstyrrelser, registreringer av naturtyper og arter i Naturbase og Artskart, samt besøksstrategien og tidligere gjennomførte sårbarhetsanalyser. Ånderdalen nasjonalparkstyre vil på dette grunnlaget fastslå at kunnskapen om naturverdiene i nasjonalparken er god og oppfyller kravet i nml. § 8. På bakgrunn av dette er det ikke aktuelt å legge vekt på føre-var-prinsippet (Jf. §9 i nml).

Prosjektet involverer merking av levende elg, noe som kan medføre midlertidige forstyrrelser og risiko for skade. Metodikken er tidligere godt utprøvd for elg, og ansvarlig personell for merkeaktiviteten har lang erfaring med dette. Prosjektet har søkt om tillatelse til GPS-merking av elg fra Mattilsynet og Miljødirektoratet. Det foreligger ikke noe svar på disse søknadene P.t. Miljørisiko og den dyrevelferdsmessige påvirkningen på elg vil bli grundig vurdert av Miljødirektoratet og Mattilsynet før det gis en tillatelse til prosjektet. NINA skriver i søknaden at flyging og evt. landing i verneområdene vil generelt bli forsøkt unngått, men påpeker at merkeaktiviteten er styrt av hvor elgen faktisk står når arbeidet pågår, og at de er avhengige av å effektivt kunne

følge opp dyr som blir påskutt med bedøvelses pil utenfor verneområdene, men som rekker å gå inn i verneområdet før det er fullt ut bedøvd.

Da NINA ikke søker om fastsatte landingspunkter, kan man ikke med sikkerhet si om aktuelle steder vil komme i konflikt med viktige kultur- og naturverdier i nasjonalparken. Perioden det søkes om er i vintersesongen hvor lave temperaturer, begrenset tilgang til mat og vann kan være utfordrende for dyrelivet. Motorferdsel og høyt aktivitetsnivå vil kunne virke negativt på fugle- og dyrelivet negativt. I nasjonalparken er det registrert flere hekkende dagrovfugl arter. Dagrovfuglene er svært følsomme for forstyrrelser i hekkeperioden. Den aller mest kritiske perioden er i etableringsfasen da fuglene lett kan la være å hekke det året hvis de ikke finner passende og uforstyrret reirlokaltet. Selv om det aktuelle tiltaket er en forbigående forstyrrelse, kan det være avgjørende for en eventuell hekking, hvis dette blir gjennomført i etableringsfasen. Hekkeperioden for kongeørn og jaktfalk starter gjerne i februar, mens hønsehauk og vandrefalk starter i mars. Nasjonalparkstyret vurderer derfor at lavtflyging og landing med helikopter kan gi negative virkninger for viktige verneverdier innen verneområdene og derfor også øke den samlede belastningen i området (jf. §10 i nml). I Multiconsult sin rapport "Anbefalte hensynssoner for sårbare arter av fugl" (2018) blir det anbefalt at helikopter holder en minimumsavstand på 1000 meter til hekkelokalitetene til kongeørn og jaktfalk, samt en minimumsavstand på 500 meter til hekkelokaliteter til hønsehauk og vandrefalk. For å unngå negative virkninger på rovfugl vurderer nasjonalparkstyret at omsøkt lavtflyging og landing ikke kan skje nærmere hekkelokaliteter enn det som er anbefalt av Multiconsult (jf. nml 12).

I tillegg vet vi av erfaring at helikopter lager et stort lufttrykk og kan derfor skade trær og vegetasjon. Et helikopter veier mye og kan derfor også skape tråkkskader på den bakkenære vegetasjonen. Nasjonalparkstyret ser det derfor som nødvendig å sette vilkår om at landing med helikopter må skje på steder og på en slik måte at det ikke skader verneverdiene, deriblant landing på frossen, snødekt mark med tanke på markas bæreevne, og at vegetasjon ikke blir skadet på grunn av lufttrykk ved landing (jf. nml 12). I vår vurdering legger nasjonalparkstyret stor vekt på at tiltaket planlegges utenfor den mest sårbare hekke og yngleperioden (april – august) og at den bakkenære vegetasjonen er naturlig beskyttet av snø og is.

I tillegg til prosjektets egennytte for denne informasjonen ved GPS merkingen av elg generelt, vil informasjon om bestandsstørrelse og områdebruk gjennom dette prosjektet forbedre kunnskapsgrunnlaget for forvaltningen av nasjonalparken.

Helhetsvurderingen av omsøkt aktivitet, etter nml. § 10, om økosystemtilnærming og samlet belastning, er at eventuell lavtflyging og landinger med helikopter, samt GPS-merkingen vil gi en relativt lav belastning på de berørte økosystemer, da dette er et isolert og kortvarig tiltak. Dette er vurdert opp imot nytteverdien et slikt tiltak har for fremtidig forvaltning av nasjonalparken.

Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Ånderdalen nasjonalpark er en del av helårsbeiteområdet til Sør-Senja reinbeitedistrikt. Senvinteren er en sårbar tid for tamrein og det er viktig at prosjektpersonellet varsler reinbeitedistriktet før eventuell flyging begynner, for å mest mulig unngå unødige forstyrrelser.

Det vurderes dithen at omsøkte tiltak i nasjonalparken ikke vil være i strid med verneformålet til Ånderdalen nasjonalpark. Vi anser det heller ikke som sannsynlig at

antallet søknader om dispensasjon til motorferdsel og GPS-merking på tilsvarende grunnlag vil øke med bakgrunn i denne dispensasjonen. Nml. §§ 11 og 12 anses å være godt ivaretatt da prosjektpersonellet ikke foretar mer aktivitet i nasjonalparken enn absolutt nødvendig. For å kunne utføre en slik GPS-merking med helikopter må derfor prosjektet søke om tillatelse for omsøkt flyging fra verneforskriftene/naturmangfoldloven, motorferdselloven, samt inneha grunneiers tillatelse.

Konklusjon

Vi vurderer at lavtflyging og landing med helikopter med de vilkår som følger av dispensasjonen, ikke vil påvirke verneverdiene nevneverdig eller stride mot verneformålet for Ånderdalen nasjonalpark. Ånderdalen nasjonalparkstyre har ut fra dette gitt dispensasjon fra naturmangfoldloven §48 for lavtflyging og landing med helikopter i Ånderdalen nasjonalpark i forbindelse med innfangning og merking av elg i prosjektet "Klima og mellomartskonkurranse som forklaringsfaktorer for hjortedyrs arealbruk, beiteøkologi og kondisjon". I vår vurderingen har vi lagt vekt på at arbeidet er planlagt vinterstid, da det er lite konflikt med verneformål og verneverdier, samt at det skal være mulig å følge påskutte dyr inn i nasjonalparken, og merke dyr som står i nasjonalparken.

Arkivsaksnr: 2024/2062-1

Saksbehandler: Ingve Birkeland

Dato: 22.02.2024

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Ånderdalen nasjonalparkstyre	7/24	22.03.2024

Årsmelding 2023 Ånderdalen nasjonalparkstyre

Forvalters innstilling

Ånderdalen nasjonalparkstyre vedtar Årsmeldingen for 2023

Saksopplysninger

Årsmeldingen omtaler bla:

- Styrets arbeid
- Forvalters arbeid
- Oppsyn i Ånderdalen nasjonalpark
- Gjennomførte skjøtsel- og tilretteleggingstiltak
- Planarbeid og kartlegginger
- Gjennomførte aktiviteter, arrangementer
- Medieomtale, kommunikasjon og sosiale media (SoMe).

Vurdering

Forvalter har utarbeidet utkast til Årsmelding 2023. Den er lagt opp tilsvarende som foregående år. Årsmelding og rapport fra SNO ligger vedlagt.

Ånderdalen
nasjonalpark

12/02/2024 Årsmelding 2023

Årsmelding 2023

Ånderdalen nasjonalparkstyre

Utkast 12.2.24

Årsmelding 2023 - Ånderdalen nasjonalparkstyre

Utførende institusjon

Ånderdalen nasjonalparkstyre

Kontaktperson

Nasjonalparkforvalter Ingve Birkeland (77642220/48152290)

Publikasjonsnummer

2

År

2023

Sidetall

42

Opplag

Kun digital

Utgiver

Ånderdalen nasjonalparkstyre

Forfatter(e)

Ingve Birkeland

Tittel – norsk og engelsk

Årsmelding 2023 Ånderdalen nasjonalparkstyre

Sammendrag – summary

Ånderdalen nasjonalparkstyre er lokal forvaltningsmyndighet for Ånderdalen nasjonalpark. Nasjonalparkforvalter er utvalgssekretær for styret og er ansvarlig for den daglige driften. Nasjonalparkstyret jobber med å få godkjent forvaltningsplan og besøksstrategi for nasjonalparken. Besøksforvaltning er viktig og veiledning og formidling om verneverdiene og friluftsliv i nasjonalparken står sentralt. Nasjonalparkstyret har utarbeidet en tiltak- og skjøtselsplan for nasjonalparken. Der er det gjort prioriteringer som forvalter sammen med oppsynet er ansvarlig for å følge opp. Nasjonalparkstyret bruker aktivt Sáǰžá naturhus i besøksforvaltningen. Nasjonalparkstyret arrangerer ulike aktiviteter gjennom året for skoleklasser og andre besøkende.

Forsidefoto:

Sommervertene 2023 - Fv Heidi Stokmo og Marzena Suchodolska. Foto Ingve Birkeland

Innhold

1 Om styret	5
2 Styrets arbeid i 2023	5
2.1 Andre gjeldende dispensasjoner, tillatelser og unntak	8
2.2 Forvaltningsplan	8
2.3 Andre styreaktiviteter	9
2.4 Forvaltningsknutepunkt	9
2.5 Sážža Senja naturhus & museum	9
2.6 Formidling	10
2.7 Forstudien Kystleder og ferdastier i og langs Tranøyfjorden – Naturarven som verdiskaper	10
3 Forvalters arbeid i 2023	11
3.1 Forvaltersamling 2023	12
4 Arrangementer i 2023	13
4.1 Samefolkets dag 6. februar	13
4.2 Fuglenes dag 2023	14
4.3 Åpning av dagsturgammen Álddovuopmi	15
4.4 Avlyste-ikke gjennomførte arrangement i 2023	16
5 Oppsynoppgaver i Ånderdalen nasjonalpark	17
5.1 Føringer fra KLD eller Miljødirektoratet	17
5.2 Etterlevelsesk kontroll i verneområder:	18
5.3 Utviklingstrekk eller utfordringer	18
5.4 Anbefalte oppfølgingspunkter	18
5.5 Bestillingsoppgaver	18
5.6 Motorferdsel	18
5.7 Besøksteller besøkspunkt	19
5.8 Skjøtsel og informasjon	20
5.9 Transport av materiell.	21
5.9 Informasjon.	21
6 Gjennomførte skjøtsel- og tilretteleggingstiltak i 2023	22

6.1	Tiltak 2023	22
6.1.1	Oppsummering 2023	28
6.2	Senja kommune som nasjonalparkkommune og andre tilretteleggere for friluftsliv. 29	
7	Besøksforvaltning og kartlegginger 2023	30
7.1	Besøkstelling	30
7.2	Formidling og sommerverter	30
7.3	Bevaringsmål	31
7.4	Biologisk mangfoldkartlegging 2023	32
7.4.1	Soppkartlegging.....	35
8	Medieomtale og SoMe.....	36
9	Økonomisk oversikt.....	38

1 Om styret

Styret for Ånderdalen nasjonalpark har forvaltningsansvaret for nasjonalparken. Styret utfører sitt arbeid og sin myndighet ut fra rammer gitt i naturmangfoldloven, verneforskrifter og vedtektene for styret. Formålet med disse vedtektene er å legge til rette for en helhetlig og kunnskapsbasert lokal forvaltning av Ånderdalen nasjonalpark. Vedtektene skal sørge for at nasjonalparkstyret skal kunne oppfylle formålet med vernet i tråd med nasjonale mål og internasjonale forpliktelser.

Styret er oppnevnt av Miljødirektoratet. Styrets medlemmer innstilles med to representanter fra Senja kommune, en representant fra hhv. Sametinget og Troms og Finnmark Fylkeskommune. Hvert medlem har en personlig vararepresentant.

Styret har hatt følgende medlemmer og vara i 2023.

Valgt til år	Representerer	Navn	Personlig vara
2024	Senja kommune	Line Miriam Haugan (Leder)	Anne Kaja Knutsen
2024	Senja kommune	Bing Karlsen (Nestleder)	Odd Arne Andreassen
2024	Troms Fylkeskommune	Katrine Boel Gregussen	Tom Erik Forså
2026	Sametinget	Leif Tore Arne Pedersen	Anne Berit Påve Kristiansen

2 Styrets arbeid i 2023

Styret har hatt 4 styremøter i 2022. Styret gjennomførte også et møte med rådgivende utvalg 1. april 2022.

Styreleder har deltatt på en del samarbeidsmøter med Senja kommune og arbeidet med å få etablert et autorisert besøkssenter nasjonalpark i Øverbotn.

Styret har vært prosjekteier for forstudien Kystleder og ferdastier i og langs Tranøyfjorden -Naturarven som verdiskaper. Forvalter har vært prosjektleder og flere av styremedlemmene har deltatt på tankesmier-folkemøter høsten 2024.

Styret har behandlet følgende saker;

Møte 17. februar 2023 Møterom Mary-Ann's Polarrigg, Longyearbyen**Saksliste**

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
	Styresak		
ST 1/23	Godkjenning av innkalling og saksliste styremøte 17.2.23		2023/1784
ST 2/23	Godkjenning av protokoll fra styremøte 8.12.22 (St.møt 4/22)		2023/1784
ST 3/23	Årsmelding 2022 Ånderdalen nasjonalparkstyre		2023/1785
ST 4/23	Budsjett drift av utvalg og prioritering bruk av tildelte tiltaksmidler 2023		2022/9989
ST 5/23	Møte og aktivitetsplan 2023 - Ånderdalen nasjonalparkstyre		2023/1784
	Referat sak		
RS 1/23	Regulering av ferdsel og andre aktiviteter i eksisterende verneområder		2022/10315
RS 2/23	Anmodning om rapportering antall anmeldelser til politiet i 2022		2022/10699
RS 3/23	Eventuelt		

Møte 10. mai 2023 Forvaltningsknutepunkt Øverbotn.**Saksliste**

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 6/23	Godkjenning av innkalling og saksliste styremøte 100523		2023/1784
ST 7/23	Godkjenning av protokoll fra styremøte 17.2.23		2023/1784
ST 8/23	Nasjonalparkstyrets godkjenning av besøksstrategi for Ånderdalen nasjonalpark		2021/4388
ST 9/23	Innføring av tilhørighetslogo for Ånderdalen nasjonalpark - rutiner for tildeling av logo		2023/4799
ST 10/23	Sommerverter-naturveileder 2023 - Ånderdalen nasjonalpark		2022/9989
	Referat sak		
RS 4/23	Eventuelt		

Møte 8. september 2023 E-post møte**Saksliste**

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 11/23	Søknad om tillatelse til innsamling av mykologiske prøver fra Ånderdalen nasjonalpark		2023/8098

Møte 11. oktober 2023 Forvaltningsknutepunkt Øverbotn**Saksliste**

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 12/23	Godkjenning av innkalling og saksliste styremøte 11.10.23 - Ånderdalen nasjonalparkstyre		2023/1784
ST 13/23	Godkjenning av protokoll fra styremøte 080923		2023/1784
ST 14/23	Status budsjett 2023 med forslag til omdisponeringer		2022/9989
ST 15/23	Søknad om tillatelse til fjerning av skog rundt hytte i Indre Seljord gnr/bnr: 439/8 Torodd Torbergsen		2023/8895
ST 16/23	Ånderdalen nasjonalparkstyres uttalelse til Sázzá strateginotat til Senja kommune		2022/460
ST 17/23	Etablering av bruksregler for dagsturgammen Ålddovuopmi ved innfallporten i Tranøybotn - Ånderdalen nasjonalpark Referat sak		2021/9936
RS 5/23	Innvilget - Ånderdalen nasjonalpark - dispensasjon fra verneforskriften til å bruke elgtrekk / jernhest for å hente ut felt elg - Tranøybotn jaktlag privat		2023/8489
RS 6/23	Ånderdalen nasjonalparkstyre uttalelse til prosjektsøknad - Prosjekt innenfor folkeforskning NTNU og Wild Lab Projects - Dyrekartlegging om vinter i Ånderdalen nasjonalpark		2023/8797
RS 7/23	Eventuelt		

Møte 30. november 2023 Forvaltningsknutepunkt Øverbøtn**Saksliste**

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 18/23	Godkjenning av innkalling og saksliste styremøte 30.11.23 - Ånderdalen nasjonalparkstyre		2023/1784
ST 19/23	Godkjenning av protokoll fra styremøtet 11.10.23 - Ånderdalen nasjonalparkstyre		2023/1784
ST 20/23	Ånderdalen nasjonalparkstyre budsjett drift utvalg, tiltaksplan og naturoppsyn 2024		2023/10442
	Referat sak		
RS 8/23	Eventuelt		

2.1 Andre gjeldende dispensasjoner, tillatelser og unntak

Styret har delegert alle saker som gjelder ferdsel direkte hjemlet i forskriftene til nasjonalparkforvalter. Antall dispensasjoner pr år gitt av nasjonalparkforvalter for dispensasjoner etter § 3 pkt. har de siste årene vært stabilt lavt under 5 dispensasjoner pr. år. Sakene er registrert i miljøvedtaksregisteret.

2.2 Forvaltningsplan

Det ble jobbet noe med forvaltningsplanen våren 2023, bla i arbeidsmøter i Longyearbyen 17-19. februar. I tillegg ble det jobbet noe med å sammenstille kunnskapsgrunnlaget inn i et geografisk informasjonsprogram (GIS-prosjekt) slik at man har et GIS verktøy i det videre arbeidet med forvaltningsplanen og forvaltningen av nasjonalparken. Det er vanskelig å få satt av tid til arbeid med forvaltningsplanen når barmarkssesongen starter da mye av tiden går til planlegging og feltarbeid for innværende sesong. Våren 2024 vil arbeidet med å ferdigstille forvaltningsplanen prioriteres.

2.3 Andre styreaktiviteter

Styreleder og nasjonalparkforvalter har gjennom året deltatt på flere møter med Senja kommune hvor temaer som ble behandlet var;

- Veien videre for Naturhuset, roller, ansvar for drift og utvikling.
- Få etablert besøkssenter nasjonalpark i Øverbotn
- Senja som nasjonalparkkommune og tilrettelegging og drift av innfallsporter i Ånderdalen nasjonalpark.

Styret gjennomførte det årlige grøtmøtet med rådgivende utvalg 14. desember hvor tiltaksplaner for 2024 og arbeidet med formidling ble presentert. Møtet ble gjennomført i ved forvaltningsknutepunktet i Øverbotn. Det møtte 11 personer i møtet. Ole Christian Hagestad Prosjektleder Tromsø sopp- og nyttevekstforening presenterte funn og befaringsrapport for soppkartleggingen høsten 2023 i Ånderdalen nasjonalpark.

2.4 Forvaltningsknutepunkt

Nasjonalparkforvalter har kontorsted på forvaltningsknutepunktet i Øverbotn (Sázza) i Senja kommune. Styremøtene avholdes i hovedsak på forvaltningsknutepunktet. Vi erfarer at forvaltningsknutepunktet fungerer som et godt kontaktpunkt for lokalbefolkningen og det er jevnlig besøk på kontoret av folk som har spørsmål og innspill til forvaltningen av nasjonalparken.

2.5 Sázza Senja naturhus & museum

Det har vært liten drift og utvikling av Naturhuset i 2023. Midt-Troms museum holdt sommeråpent i perioden 1. juli-6. august (torsdag-søndag).

Formålet med et naturhus på Senja er å etablere et besøkssenter for alle som ønsker informasjon om- og søker aktiviteter i naturen. Naturhuset skal gi informasjon om nasjonale og internasjonale verdier ved området, gi forståelse for hvorfor dette skal tas vare på og inspirerer til å ville lære om og oppsøke naturen.

Senja kommune sendte inn søknad i oktober for å få Naturhuset autorisert som et besøkssenter skog. Dessverre så nådde ikke Senja kommune opp i konkurransen. Tilbakemeldingen fra Miljødirektoratet var at søknaden var god, men at de tenker at det er et *Besøkssenter nasjonalpark* som burde vært etablert på Senja. Dette har Senja kommune jobbet aktivt med i 2022 og i møte med statssekretæren i KLD i forbindelse med fremlegging av Statsbudsjett for 2023 forsøkte kommunen å få inn et besøkssenter nasjonalpark på Senja. Statssekretæren var positiv til det arbeidet som var lagt ned på Senja, men kunne jo selvfølgelig ikke love noe. Når Statsbudsjettet ble lagt frem viste det

seg igjen at Senja ikke nådde opp i konkurransen, da regjeringen hadde løftet frem to besøkssentre på Vestlandet, i nærområdet hvor Statssekretæren kom fra.

2.6 Formidling

Ånderdalen nasjonalparkstyre jobber med formidling på flere ulike nivå. Utstillingen Sážža Senja Folk & Natur i Sážža Senja naturhus i Øverbotn er sentral i formidlingsarbeidet. I utstillingen får vi formidlet om nasjonalparken både til besøkende og til skoleklasser i regionen. Sammen med Statsforvalteren i Troms og Finnmark har nasjonalparkstyret utviklet utvendig informasjonspunkt i Øverbotn.

I tillegg så benytter vi de ulike arrangementene nasjonalparkstyret arrangerer sammen med samarbeidspartnere til å formidle om nasjonalparken.

I 2023 ble det jobbet mye med hjemmesiden for Ånderdalen nasjonalpark, plakater til bruk i nasjonalparken og ved Naturhuset.

2.7 Forstudien Kystleder og ferdastier i og langs Tranøyfjorden – Naturarven som verdiskaper

Forstudien er utarbeidet av NODA (Nordnorsk Design- og Arkitektursenter) på oppdrag fra Ånderdalen Nasjonalparkstyre og Senja kommune, med tjenstedesign som metode. Studien er finansiert gjennom tilskuddsmidler fra Miljødirektoratet og egeninnsats. Gjennom bred medvirkning fra blant annet lokalbefolkning, reiselivsaktører, forvaltningsorganer, lag og foreninger, grunneiere, reindrift og kulturaktører, har en sikret innsikt og forankring til den videre prosessen med utvikling av besøksstrategi.

Det ble blant annet gjennomført to tankesmier (møter med fokus på brukerinvolvering). På hvert av møtene møtte det i overkant 30 personer og det var stort engasjement og gode meningsutvekslinger som ble tatt med inn i arbeidet.

Rapport fra forstudien finner du på Ånderdalen nasjonalparkstyre sin nettside.

[Nasjonalparkstyre | Forside](#)

NODA leder Tankesmier med brukerinvolvering i Tranøyystua (Sážža). Foto: Ingve Birkeland.

3 Forvalters arbeid i 2023

Ånderdalen nasjonalparkstyre har nasjonalparkforvalter som fungerer som utvalgssekretær og saksbehandler. Fordelingen av arbeidstid knytter seg både til forberedelser til styremøter, saksbehandling, planlegging av skjøtsel og overvåking, tiltak/prosjekter med anbudskonkurranser, entreprenørkontakt og kontakt med oppsynet (SNO/Fjelltjenesten). Skjøtsel- og tilrettelegging dreier seg blant annet om alt som har med bestillingsdialogen med Miljødirektoratet/SNO, tiltaksplan og planlegging. Forvalter bruker en god del tid i felt i barmarkssesongen til å gjennomføring befaringer og samarbeide med SNO/Fjelltjenesten og lokale entreprenører.

Som ansatt hos Statsforvalteren i Troms og Finnmark deltar forvalter på Miljøvernabdelingens avdelingsmøter vi Teams. I gjennomsnitt er det holdt 2 møter pr mnd og møtene varer fra 1-2 timer. Forvalterne i Troms og Finnmark har også i gjennomsnitt et Teams møte pr måned. På disse møtene presenteres forvaltningsmessige nyheter og det er også et viktig fora for erfaringsutveksling. Forvalter deltok på avdelingssamling i Pasvik 20-22. februar.

Nasjonalparkforvalter er sekretær og ansvarlig får å koordinere arbeidet opp mot administrativt utvalg i Senja kommune. I 2023 ble det gjennomført to møter med administrativt kontaktutvalg.

Forvalter er også sekretær og ansvarlig for å arrangere møter og befaringer med rådgivende utvalg for Ånderdalen nasjonalparkstyre.

Forvalter har også bidratt aktivt i utviklingen av det utvendige informasjonsområde i Øverbotn i tilknytning til Naturhuset. I 2023 har forvalter bistått Senja og Midt-Troms

sameforening med arbeidet med å få satt opp en stor lavvo i tilknytning til informasjon og aktivitetsområdet i Øverbotn.

Av arrangementer i 2023 har forvalter hatt ansvaret for å planlegge og gjennomføre Fuglenes dag, soppkurs i samarbeid med Tromsø sopp og nyttevekstforening. Disse aktivitetene er mer utfyllende beskrevet senere i Årsmeldingen.

Forvalter har også vært prosjektleder for biologisk mangfoldkartlegging i nasjonalparken sommeren-høsten 2024. Det var valgt ut fem kartleggingsområder hvor man skulle kartlegge sopp, insekter og edderkoppdyr. Kartleggingen ble finansiert av Miljødirektoratet.

Forvalter har vært prosjektleder for byggingen av dagsturgammen Álddovuopmi ved innfallsporten i Tranøybotn. Det har tatt mye tid både med anbudsprosess og oppfølging av entreprenører, samarbeid med Senja videregående skole ibm skjæring av torv.

Forvalter har i tillegg sittet i en nasjonal arbeidsgruppe (referansegruppe) som har jobbet med å få utarbeidet en rammeavtale for mulighetsstudier og utvikling av innfallsporter og startpunkt i tilknytning til verneområder.

Forvalter har også vært medforfatter og koordinator for forvalterne i Troms og Finnmark sitt innspill til Regjeringens (KLD) arbeid med stortingsmeldinger for klima og naturmangfold.

3.1 Forvaltersamling 2023

Nasjonalpark- og verneområdeforvalterne i Troms og Finnmark forsøker å gjennomføre et årlig besøk hverandre sine verneområder. I tre dager i slutten av august 2023 reiste vi til Seiland nasjonalpark. Der fikk vi besøke innfallsportene, informasjonspunktene, samt kjørt båt rundt hele Seiland. SNO fraktet oss trygt i SNO sin båt. Disse forvaltersamlingene er det viktig da vi får drøftet ulike problemstillinger og løsninger. Ikke minst er det viktig å vedlikeholde det sosiale i kollegiet da vi i det daglige sitter spredt rundt i Troms og Finnmark. Forvaltersamlingen oss et godt samarbeidsklima der man ikke er redd for å be kollegaene om hjelp eller innspill i ulike saker.

Pust i bakken ved innfallsporten i Hønseby – Seiland nasjonalpark. Foto: Ingve Birkeland

4 Arrangementer i 2023

4.1 Samefolkets dag 6. februar

Senja og Midt-Troms sameforening arrangerte Samefolkets dag i Øverbotn. UKM Arctic, Ånderdalen nasjonalparkstyre, Midt-Troms museum og Sážžas venner var med og bidro til at det ble et flott arrangement. Rundt 140 4-klassinger med lærer deltok. Det var stasjonsbasert opplegg med start og avslutning i kultursalen hvor ordfører Tom Rune Eliseussen holdt taler og ungdom tilknyttet UKM Arctic sang og underhold elevene bla med sangen Bli med på samisk. Det var lassokasting, tegning, fortelling og omvisning i utstillingen i Naturhuset og det ble servert reinskav i lefser. Det så ut som elevene og lærerne storkoste seg og tilbakemeldingen var at det til tross for dårlig vær var at dette ville de være med på igjen.

Ivrige elever inne i utstillingen i Naturhuset hvor de bla fikk lære samiske navn på en del kjente dyr i faunen på Senja. Foto: Ingve Birkeland.

4.2 Fuglenes dag 2023

På ettermiddagen 25. mai arrangert nasjonalparkstyre fugletur til Tranøybotn. I henhold til kalenderen skulle det være fullt liv både i fjære og i skogen, men sur vond med litt regn ført nok til at fuglene holdt seg i ro og det var ikke mye liv å registrere. Til tross for dårlig vær møtte det syv personer opp og vi fikk registrert en del vadere og ender nede i fjære. Det var lite sang i skogen, noen forfrosne sidensvaner viste seg og en måltrost i det fjerne var stort sett det som ble registrert.

Deltakere på «vårtur» en kald og sur maikveld. Foto: Ingve Birkeland.

4.3 Åpning av dagsturgammen Álddovuopmi

9. september gjennomførte vi offisiell åpning av dagsturgammen Álddovuopmi. Åpningen ble gjennomført av ordfører i Senja kommune Tom Rune Eliseussen. I tillegg ble det holdt taler av Line Miriam Haugan styreleder i Ånderdalen nasjonalparkstyre, Svein Gunnar Jenssen nestleder i rådet for personer med nedsatt funksjonsevner i Senja kommune og naturveileder Jann-Oskar Granheim. I overkant 50 personer møtte til åpningen og vi fikk gode tilbakemeldinger på tiltaket av de oppmøtte.

Bilder fra åpningen av gammen 9. september 2023. Foto: Ingve Birkeland.

4.4 Avlyste-ikke gjennomførte arrangement i 2023

Det var planlagt Ånderdalen nasjonalpark dag i juni hvor bla Medby skole, Skaland Montessori skole og Gryllefjord oppvekstsenter var invitert. Da det nærmet seg datoen for arrangementet, viste det seg vanskelig for noen av skolene å delta og vi besluttet i samråd med skolene derfor å avlyse og heller forsøke på nytt i 2024.

5 Oppsynoppgaver i Ånderdalen nasjonalpark

Miljødirektoratet er et statlig forvaltningsorgan underlagt Klima- og miljødepartementet (KLD). Statens naturoppsyn (SNO) er Miljødirektoratets operative feltorgan. SNO ivaretar nasjonale miljøverdier og forebygger miljøkriminalitet. Oppgavene spenner fra kontroll, overvåking og informasjon, til skjøtsel og tilrettelegging i verneområder. SNO har også mange oppgaver knyttet arter som villrein, laks og fjellrev, samt registrering, dokumentasjon og felling av store rovdyr.

Kontroll med etterlevelsen av spesifiserte miljølovverk er kjerneaktiviteten til SNO. Basisen i det løpende kontrollarbeidet består av uniformert tilstedeværelse i aktuelle naturområder kombinert med rutinemessig kontroll av etterlevelsen av regelverket. Den rutinemessige kontrollen skjer i form av stikkprøver og systematisk oppfølging av etterretningstips. I tillegg gjennomføres det aksjoner der dette anses hensiktsmessig, gjerne i samarbeid med andre myndigheter.

Ledelsen i SNO sitter i Trondheim, og vi har 97 naturoppsyn fordelt på 60 kontorer spredt over hele landet.

SNO har et tett og godt samarbeid med Fjelltjenesten i Troms. Mye av tilsynsarbeidet kombineres med annet arbeid og her deltar både SNO og Fjelltjenesten

Ånderdalen nasjonalparkstyret har ingen oppsynsmyndighet, men styret kan imidlertid gi ønsker og føringer på omfanget og prioriteringene som gjøres av Statens naturoppsyn (SNO). Fjelltjenesten utfører oppsynet i ÅNP på oppdrag fra SNO. SNO gjennomfører også noe oppsyn i egenregi i nasjonalparken. I tillegg så utfører Fjelltjenesten skjøtsel og tiltak på bestilling fra nasjonalparkstyret. Fjelltjenesten er også Statskog SF sitt eget grunneieroppsyn og gjennomfører drift og tiltak på vegne av grunneier. I tillegg gjennomfører Fjelltjenesten kontroll av jakt og fiskekort på Statskog SFs eiendommer.

5.1 Føringer fra KLD eller Miljødirektoratet

Kontroll med motorferdsel skal være rettet mot at lovlig kjøring skjer i tråd med regelverket, samt å avdekke og følge opp ulovlig kjøring. Arbeidet skal skje som del av løpende oppsynsaktivitet, samt oppfølging av regionale planer og tips. Forebyggende aktivitet gjennom veiledning og informasjon er også en viktig del av aktiviteten

Oppfølging og forebygging av kjøring i verneområder og andre sårbare områder som områder med særlig betydning for biologisk mangfold

Kontroll med regelverket i nasjonalparken er en løpende oppgave året rundt. Arbeidet kombineres som oftest med annet oppdrag i nasjonalparken. Andre ganger kommer det konkrete innspill til fokusområder fra nasjonalparkstyret..

5.2 Etterlevelseskontroll i verneområder:

Kontroll i nasjonalparken består av løpende kontroll med gitte dispensasjoner, samt avdekking av ulovlig aktivitet og adferd som er i strid med vernebestemmelsene.

Det er gitt føringer om oppfølging av byggesaker i verneområdene. Det er lite slike saker i Ånderdalen nasjonalpark. Det er registrert få avvik/ingen på gitte tillatelser.

Ånderdalen nasjonalpark følges opp regelmessig for å fange opp uønsket aktivitet eller brudd på verneforskrift. Kontroll med gitte dispensasjoner har prioritet.

5.3Utviklingstrekk eller utfordringer

I forbindelse med annet arbeid i parken og området rundt, følger oppsynet med om det forekommer ureglementert kjøring sommer som vinter. I tillegg gjennomføre oppsyn spesielt rettet mot motorferdsel.

5.4Anbefalte oppfølgingspunkter

Motorferdsel vil ha høyt fokus også i 2023. Kjøring på barmark skal ha særlig høy prioritet.

5.5Bestillingsoppgaver

Ånderdalen NP-styre og SNO har to årlige planmøter der nasjonalparkstyret kommer med innspill til oppgaver og fokusområder som de vil at SNO tar på seg. Styret søker også om tiltaksmidler gjennom ESS. Dette er oppgaver som finansieres utenom SNO. Til gjennomføring av disse oppgavene kjøper Ånderdalen nasjonalparkstyre mange av disse tjenestene hos Fjelltjenesten.

5.6Motorferdsel

Innspill fra nasjonalparkstyret om fortsatt å følge med om det foregår ulovlig kjøring i Vassvika og Jøvika samt Istind (Sør-Kaperdalen).

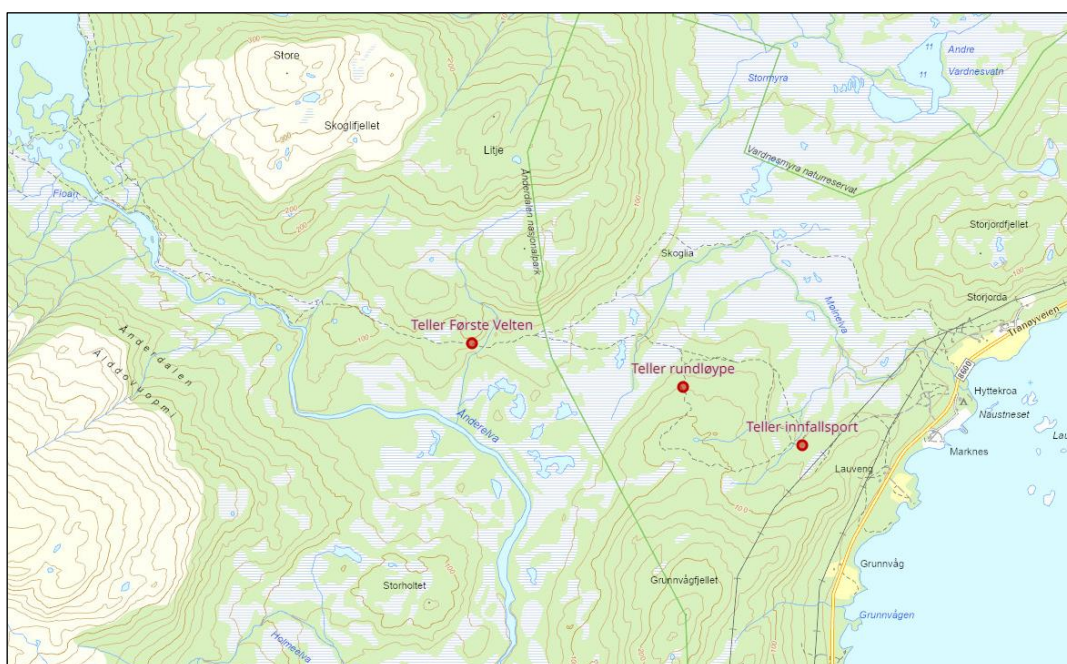
Fjelltjenesten følger opp aktivitet knyttet til motorferdsel i forbindelse med generelt oppsyn og tilsyn i parken og i 2023 har det vært gjennomført særskilt motorferdseloppsyn

i områdene over mot Vassvika og Jøvik sammen med SNO og politiet. Det ble ikke registrert avvik ifb. kontroll.

5.7 Besøksteller besøkspunkt

I 2022 har vi hatt fire tellepunkt hvor det er utplassert besøkstellere. En teller på rundløypen nord på Grunnvågjellet og en teller ved Første Velten. Disse to tellerne er det SNO som har ansvaret for. De to andre er plassert ved den universelt utformede stien og langs stien mellom Gammelseter og Holmedalen. Disse to tellerne samarbeider Fjelltjenesten og nasjonalparkstyret om å drifte.

Telledata fra Ånderdalen i 2022 er totalt antall passeringer ved tellepunktet. Det betyr at man har talt begge retningene (ut og inn). Å ha en forståelse av hvor tellerne står og hvilken ferdsel som registreres, er også viktig når man skal forstå besøkstallene. Ved Første Velten så ser vi at fordelingen er 56 % på inn og 44% ut. Vi vet at en stor andel av de som går opp til Åndervatnet også går tilbake på samme sti. Men 12 % har trolig valgt en annen sti. For rundløypen på Grunnvågjellet har vi en oppfatning at folk i større grad går rundløypen og kun passerer tellepunktet en gang. Men vi vet også at noen snur ved Utkikkspunktet og går ned samme vei de kom fra. Det betyr at noen ikke er registrert, mens andre igjen kan være registrert to ganger. Vi har satt ut en besøksteller ved innfallsporten før stistart til rundløypa og stien til Åndervatnet. Tanken var her at vi kunne få et totaltall på alle som ferdes i denne delen av nasjonalparken og randsonen. Dersom vi gjør et grovt estimat at det er 12000 personer som har gått til Åndervatnet og Rundløypa til sammen. Vi kan også anslå at i overkan 1000 personer har kun vært og brukt den universelt utformede stien i innfallsporten.

Tellepunkt 2023 i Ånderdalen nasjonalpark og randsoner. Grønn linje markerer nasjonalparkgrensen.

Tellepunkt 2023 i Ånderdalen nasjonalpark og randsoner. Grønn linje markerer nasjonalparkgrensen.

Sammenligning mellom år:

Antall passeringer Grunnvåg fjellet (2021) 3157 (2022) 6801 (2023) 7446

Det er en markant økning fra 2021 til 2022 med 46 % økning på Grunnvåg fjellet. Det er fortsatt vekst i besøket av rundløypen i 2023, men bare ca. 10 % i forhold til den markante veksten i 2022. Vi tar forbehold om tallene er riktig da vi ikke har fått gått gjennom tallene i detalj og luket ut eventuelle feilregistreringer.

5.8 Skjøtsel og informasjon.

I 2022 ble det fløyet inn 1000 l sekker med bark som sammen med kokosmatter blir brukt til stiftersterkning i randsonen av nasjonalparken. Det var fortsatt noen sekker med flis og noen lengder med kokosmatter igjen til bruk i 2023. Kokosmattene er biologisk nedbrytbare blir levert i lengder på 50 meter med bredde på 2 meter. Vi har valgt å dele kokosmattene i to slik at vi får en meter bredde som er lagt ut. Med torv på kantene blir stien ca. 60-80 cm bred. Der hvor det er rabber og relativt tørt underlag ble det ikke lagt kokosmatter, men furuflisen er lagt direkte på underlaget.

Langs rundløypa på Grunnvåg fjellet ble det lagt ut rundt 200 meter flis. Utleggingen ble gjort i samarbeid mellom Nasjonalparkforvalteren og Fjelltjenesten.

På stien innover til nasjonalparkgrensen ved Brattlia har gamle klopper blitt lagret for uttransport etter at de ble skiftet ut. Fjelltjenesten fikk transportert det meste av dette ut til parkeringsplassen i Tranøybotn, på senvinteren 2022 og ytterligere mer i 2023. Det er fortsatt litt igjen og dette må samles bedre og eventuelt legges i transportnett slik at det kan transporteres ut med helikopter høsten 2024..

Det ble levert 300 meter med klopp som legger ved den øvre parkeringsplassen i Tranøybotn. Dette vil bli transportert innover nasjonalparken med skuter og blir lagt ut sommeren 2024.

5.9 Transport av materiell.

Å frakte ved og annet materiell inn i nasjonalparken er utfordrende. Det må enten transporteres med snøskuter om vinteren eller man kan bruke helikopter.

Vinteren 2023 transporterte Fjelltjenesten med hjelp av snøskutere opp ca. 200 sekker med ved til de ulike rasteplassene, Ånderbu og Åndergammen. Økende besøkstall resulterer i økt forbruk av ved. Nasjonalparkstyret ser dette som et viktig skjøtselstiltak for å ivareta gammelfuruene i nasjonalparken. Uønsket bruk av tørrfuru til brensel er en av de største utfordringene i parken. Vedsekkene blir tømt og veden stablet inn i vedskjulene. Dette for å begrense forbruket av ved, og sikre at tomme vedsekker ikke blir et forsøplingsproblem.

Man må vurdere tidsbruk og forstyrrelse mhp bruk av snøskuter eller helikopter. Det kan være perioder hvor det er en fordel å bruke helikopter, da tidsbruken blir kortere og forstyrrelsen mindre..

5.9 Informasjon.

Informasjon til publikum gjør Fjelltjenesten/SNO i forbindelse med annet arbeid i parken. Erfaring viser at folk stort sett ikke er så veldig interessert i en prat med oppsynet, hvorfor vet vi ikke. Imidlertid gjør vi folk oppmerksom på bestemmelser som gjelder for parken hvis vi registrerer adferd vi mistenker kan lede til brudd på vernebestemmelsene. I sommersesongen er det veldig mye utlendinger som besøker parken. Finlendere og franskmenn er gjennomgående dårlig i engelsk, motsatt behersker vi de samme språkene heller dårlig.

6 Gjennomførte skjøtsel- og tilretteleggingstiltak i 2023

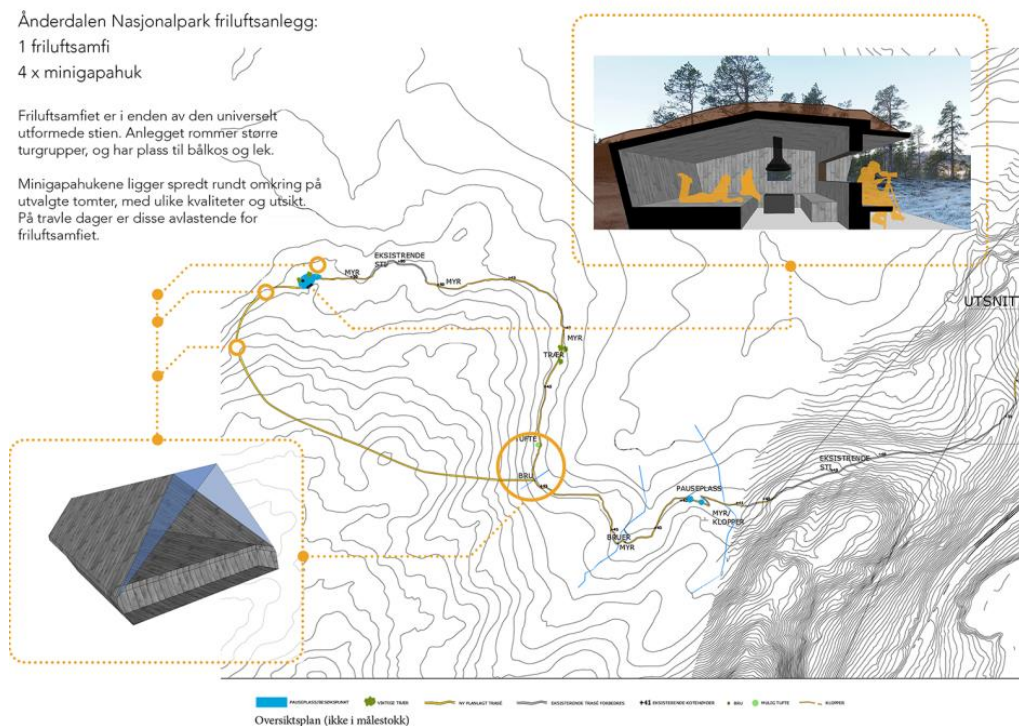
6.1 Tiltak 2023

Nasjonalparkstyret har gjort prioriteringer ut ifra vedtatt tiltaksplan for 2021-2024 og ut fra de tildelingene som ble gitt av Miljødirektoratet. I 2023 har nasjonalparkstyret jobbet videre med å prioritere kanalisering av ferdsel, stiforsterkning ved innfallsporten i Tranøybotn og på stien opp mot Åndervatnet. I 2023 har hovedfokuset vært å ferdigstille og få bygget dagsturgammen Álddovuopmi ved besøkpunktet i Innfallsporten i Tranøybotn. Målsettingen er å slutføre innfallsportprosjektet i Tranøybotn 2024.

Resultat etter en «lang prosess»

Ånderdalen nasjonalparkstyre har sammen med Senja kommune mfl. jobbet med å utvikle innfallsporten til nasjonalparken i Tranøybotn over lang tid. En styringsgruppe ble i 2014 etablert bestående av Tranøy kommune (fra 2020 Senja kommune), NFU Senja, Midt-Troms friluftsråd, Troms fylkeskommune, Statskog SF og Tranøybotn og omegn grunneierlag. Styringsgruppen skulle jobbe med konsept og hvordan vi skulle få utvikle en innfallsport som skulle bidra til lokal verdiskaping, samtidig som vi skulle ta vare på verneverdiene inne i nasjonalparken. Målet var å etablere en innfallsport i randsonen av nasjonalparken som skulle være tilgjengelig slik at alle kunne utøve enkelt friluftsliv og få en opplevelse av nasjonalparken.

I prosessen ble det engasjert landskapsarkitekter fra Asplan Viak som skulle finne en trase hvor man kunne etablere en universelt utformet sti inn mot nordenden av Grunnvåg fjellet og i sin helhet utenfor nasjonalparken. Arkitektfirmaet Biotope AS ble engasjert til å tegne/prosjekttere små bygg som skulle være med å gjøre området mer attraktivt og robust for besøk. Det ble tegnet toaletter, gapahuker og en gamme, samt benker til bål plassene. I 2018 ble det etablert en ny parkeringsplass med toalett ved startpunktet samt den universelt utformede stien med en lengde på ca. 2.2 km. De påfølgende årene er det blitt bygget et etablert en rundløype med utkikkspunkt og gapahuk og toalett og bål plass. Halvveis på den universelt utformede stien er det etablert et besøkpunkt med navnet Álddovuopmi. Der er det etablert et friluftstoalett, vedskjul og to benker med bålpanner. Det er ved dette besøkpunktet dagsturgammen Álddovuopmi er bygget i 2023 (omtrent der den største gule sirkelen er plassert på bildet under).

© 2016 - www.biotope.no

Prosjektering av innfallsport med gapahuker og dagsturgamme fra Biotope AS. Trase for universelt utformet sti plassert iht. Asplan Viaks anbefalinger. Det har vært noen endringer i henhold til opprinnelig plan.

Høsten 2022 fikk vi til et samarbeid med Senja videregående skole Avd Gibostad VG1 grønn linje. Lærer Inge Walør med kollegaer motiverte elevene til å være med i to dager og stikke torv til gammen. På forhånd hadde vi fått tillatelse fra Statskog til å stikke torv i nærområdet hvor gammen skulle bygges. Det ble stukket mye torv, men vi så at man også i 2023 måtte skjære mer torv for å få tilstrekkelig til å dekke store deler av gammen.

Våren 2023 lyste nasjonalparkstyret ut anbudskonkurranse om bygging av dagsturgammen. Det kom inn to tilbud. Pris var vektlagt som viktigste kriterium og Senja Skogdrift AS ble valgt som leverandør. Knut Johnsen i Senja skogdrift var byggeleder og ansvarlig for byggingen av gammen. Senja Skogdrift har adresse i Vangsvik og har brukt lokalt tømmer som de har skåret og brukt til byggingen. Alt ble prekuttet og klargjort for montering i Vangsvik, før bygget ble montert på besøkspunktet.

Flerbruks huset As ved Roy-Willy Hansen ble engasjert til å bygge fundamentet som var ferdig medio juni.

Monteringen av gammen startet i juli og det tok ikke lang tid før bygget var satt opp med vegger og tak. Frem til åpningen i september var det videre arbeid med montering av benker, cortenstål, gulv, ovn og pipe samt legging av membran og vortepapp.

I august fikk vi på nytt hjelp til å skjære mer torv av elever fra Senja videregående skole Avd Gibostad VG1 grønn og blå linje. I tillegg bidro Espen Prestbakmo med to hjelpere i

Offtrack Experience med torvskjøring og pålegging av torv på gammen. Senja Skogdrift AS hadde en Avant (liten hjullaster) som var til god hjelp når vi skulle løfte opp torv på taket til gammen og de var med i prosessen med å ferdigstille gammen frem til åpningen 9. september.

Tomt for gammen ferdig planert ifbm. Byggingen av uu-sti i 2018. Foto: Ingve Birkeland

Bilder fra bygging av gammen. Foto: Ingve Birkeland.

Bilder fra bygging av gammen. Foto: Ingve Birkeland.

Kompostering binger til friluftstoalettene

Flerbrukshuset As ved Roy-Willy Hansen ble engasjert til å bygge kompostbinger til friluftstoalettene i innfallsporten. Dette for å kunne oppbevare de fulle komposteringskassetene forsvarlig og unngå at folk kaster søppel i disse.

Kompostering binger med plass til to kassetter ved Friluftstoalettet ved besøkspunkt Álddovuopmi. Foto: Ingve Birkeland

Fjelltjenesten har i 2023 hatt fokus på skjøtsel og tiltak i tilknytning til sti og kanalisering av ferdsel. Sommerpatruljen til Fjelltjenesten brukte et ukesverk på skjøtsel av stien i tilknytning til rundløypen i Tranøybotn og stien inn til Første Velten. Det har blitt lagt på mer furuplis og det er lagt på torv på kantene av stien for å holde furuflisen på stien. I tillegg er det bygget en bro ved Andre Velten. Dette er ledd i omlegging av stien som skal ferdigstilles i 2024.

Arbeid med bygging av bro ved Andre Velten i forbindelse med omlegging av stien i området. Foto: Ingve Birkeland.

6.1.1 Oppsummering 2023

Konklusjon er at nasjonalparkstyret også i 2023 har gjort god nytte av de tildelte midlene, og er godt i gang med å oppfylle tiltakene og målene i besøksstrategien. I tiltaksplanen for 2024 legges det opp til videre tilrettelegging og informasjonsarbeid

6.2 Senja kommune som nasjonalparkkommune og andre tilretteleggere for friluftsliv.

Senja kommune som nasjonalparkkommune er en viktig samarbeidspartner for nasjonalparkstyret. Senja kommune har vært prosjektleder for etablering av ny parkeringsplass med toalett, molok samt utviklingen av den universelt utformede stien i innfallsporten. I 2022 ble veien og den nye parkeringsplassen asfaltert og merket opp. I tillegg innførte Senja kommune brukerbetaling i løpet av sommeren. Det ble mye støy i forbindelse med denne innføringen, da mange mente at satsene var for høye. Vi merket også etter hvert at mange av de besøkende fant alternative plasser å parkere og det oppsto noen uheldige situasjoner med dette. For 2023 er satsene endret og satt betydelig ned. Det er nasjonalparkstyret veldig glad for. Informasjon om dette finner du på Senja kommune sine nettsider:

https://www.senja.kommune.no/aktuelt/parkeringsavgiften-ved-anderdalen-reduisert.13193.aspx?fbclid=IwAR1xO8oAq5JASQpeTtAdPPBp1Stlcoq7bSPLNfQggAaTlZleQsaOe9HI6_Y

Senja kommune har også tatt ansvaret med å drifte toalettene i innfallsporten i Tranøybotn. Det er Mitra som har gjennomført dette arbeidet.

Organiserte trim turer

Både bedriftshelsetjenesten og Barnas turlag hadde Utkikkspunkt Ånderdalen som turmål i 2023. Bedriftshelsetjenesten hadde registrert 219 besøk ved utkikkspunktet Ånderdalen, noe som er en nedgang på ca. 18 i forhold til 2022. Vi har ikke fått tall fra Barnas turlag, men i 2022 var det 70 påmeldt premieutdelingen og 51 av dem leverte registreringsark. Av de 51 hadde 40 hatt besøk i nasjonalparken. Det er de sikre. Så er det sannsynlig at en del av de 19 (fra 51-70) som hadde gått turer også var der og i tillegg er det nok en del som har besøkt stedet, men uten å være registrert hos oss. Og så har du de som besøkte utsiktspunktet flere ganger på samme sesong, men som bare registrerte én tur hos oss. Det er jo ikke antallet turer de registrerer, men de ulike turmålene hver for seg.

7 Besøksforvaltning og kartlegginger 2023

7.1 Besøkstelling

Det å ha godt kunnskapsgrunnlag over naturverdiene og bruken av nasjonalparken er viktig for å sikre en god besøksforvaltning.

I Ånderdalen nasjonalpark har det vært gjennomført flere år med telling av besøk ved innfallsporten i Tranøybotn. I forbindelse med innfallsportprosjektet ved Hyttekroa i Tranøybotn ser vi at vi har behov for å telle besøkende som ferdes i randsonen til Ånderdalen. I tillegg ønsker vi å se på effekten av de tilretteleggingene som er under planlegging.

Gjennom bestillingsdialogen med SNO har vi etablert en besøksteller ved rundløypen på Grunnvågjellet og en teller i Første Velta på stien inn mot Åndervatnet. Det er kun telleren på rundløypen som har fungert. Det har vært noe feil med registreringene for telleren ved Første Velta og disse dataene må vi dessverre bare forkaste.

I 2023 ble det også i samarbeid med Fjelltjenesten satt ut en Trafx-besøksteller langs den universelt utformede stien i Tranøybotn. I tillegg fikk vi satt ut en Trafx-besøksteller ved stien som går fra Gjeska mot Sør-Kaperdalen og en Trafx-besøksteller ved starten på stien opp til Kvænan. Dessverre fikk ikke Fjelltjenesten lastet ned registreringene på disse tre besøkstelloene før snøen kom og vi har derfor ikke fått tallene enda. Det er uheldig for da vet vi ikke hva som er status på besøk og om trenden er at det fortsatt er økende besøkstill.

Tall fra besøkstelling er referert til i Kap. 5 Oppsynsoppgaver i Ånderdalen.

7.2 Formidling og sommerverter

Nasjonalparkstyret har i sin besøkstrategi lagt vekt på å kanalisere ferdselen til områder som tåler ferdsel og samtidig forsøke å redusere ferdselen på mer sårbare områder i nasjonalparken. Innfallsporten i Tranøybotn er et slik tiltak som i sin helhet ligge ruten for nasjonalparken. Vi ser at ferdselen i rundløypa øker og målsettingen var at rundløypen skulle ta over noe av ferdselen som går opp til Åndervatnet. Vi har delvis lyktes med dette, men fortsatt så er antall besøkende opp til Åndervatnet høyere enn det nasjonalparkstyret ønsker. Sommeren 2023 forsøkte vi derfor å ha sommerverter-naturveiledere ved Besøkspunktet Álddovuopmi. Vi hadde bla fått noe støt gjennom ordningen om sommerjobb som Sparebank Nord-Norge lyste ut midler til. Hovedoppgaven til vertskapet var å spørre hvor de besøkende hadde tenkt seg og forsøke å få flest mulig til å gå rundløypen og få med seg utkikkspunktet. Vi har en oppfatning av at vi til dels lyktes med

dette, men siden besøkstelleren opp ved Første Velten ikke fungerte i 2023 har vi ikke noen tall på ferdselen opp til Åndervatnet.

Vi har en målsetting om å forsøke på nytt med sommerverter i 2024. Nå er jo dagsturgammen på plass og i drift og det kan derfor bli enklere å komme i kontakt med de besøkende.

Travle sommerverter som fikk en stor gruppe med pensjonister på tur innom besøkpunktet. Foto: Ingve Birkeland

7.3 Bevaringsmål

Nasjonalparkforvalter gjennomførte en kartlegging og sårbarhetsanalyse av de mulige stitraseene mellom Andre Velten og Åndervatnet. Denne analysen skal brukes til å velge om man skal bruke eksisterende trase eller om man skal legge om stien i deler eller i sin helhet sommeren 2023. Høsten var SNO og forvalter ute og testet ut bevaringsmål i Ånderdalen nasjonalpark. Det ble etablert to overvåkingsfelt med to ulike bevaringsmål. Målet med bevaringsmålene er at man ønsker å se om man ved hjelp av tiltak kan gå i fra en naturtilstand som er dårlig eller middels dårlig til en god naturtilstand etter at det er

gjennomført skjøtselstiltak. Det er effektmåling som er formålet og ivaretagelse av naturverdiene i nasjonalparken.

Ved første Velten ble det lagt ut tre transsektorer rundt rasteplassen hvor man registrerer dopapir og avføring.

Det andre bevaringsmålet var å registrere villbål lang tre transsektorer på øst siden av Åndervatnet. Alle transsektene er georeferert ved hjelp av GPS.

SNO Jim Hugo Hansen registrerer bål plass på østsiden av Åndervatnet. Foto: Ingve Birkeland

7.4 Biologisk mangfoldkartlegging 2023

Nasjonalparkstyret meldte inn behov om midler for å gjennomføre en biologisk mangfoldkartlegging av organismegrupper som var svært dårlig kartlagt i nasjonalparken. Fokus var på insekter, edderkoppdyr, sopp, lav og moser. Vi så under planleggingen at vi måtte avgrense dette og valgte å fokusere på insekter, edderkoppdyr og sopp.

Forvalter valgte ut fem kartleggingsområder som han med sin kompetanse vurdert å være gode områder som potensielt kunne ha stort mangfold. Det var også ulike områder

med ulike naturtyper og fuktighet. Det ble satt ut malaisetelt, bakkefeller og vindusfeller i kartlegging områdene. Disse stod oppe hele sommeren fra juni og ut september. Forvalter røktet disse med ca. 3 ukers mellomrom.

Professor Jostein Kjærandsen ved Tromsø museum ble invitert med i prosjektet og han brukte en dag til å montere noen spesiallagede feller for soppsygg, Forvalter fikk opplæring hvordan disse skulle røktes og ved slutten av sesongen ble disse samlet inn og levert til Kjærandsen.

Jostein Kjærandsen i ferd med å montere insektfelle Malaisetelt i ospeskogen i Storholtet Foto: Ingve Birkeland.

Kjell Mjøltnes i Mangfold Mjøltnes ble engasjert for å bidra med følgende i prosjektet:

- 1) Rådgivning i forbindelse med innsamling og bevaring av insekter, inklusive bevaring på felleplasser
- 2) Innsamling vha håv og andre aktive fangstmetoder i felt på utvalgte dager i sesongen
- 3) Sortering av innsamlet materiale fra 5 malaisetelt og diverse vindusfeller og fallfeller som stod utplassert i Ånderdalen nasjonalpark sommeren 2023: Sortering på familie/underfamilienivå på flere insektgrupper, og til slekt så langt som mulig på blant annet blomsterfluer, broddveps, tiger, utvalgte diptera-slekter, flere underfamilier av

ichneumoninae m.m. Sortering vil for enkelte grupper også bety tørking og montering på nål for eventuell videre bestemmelsesprosess.

4) Artsbestemmelse vha nøkling/referansesamling så langt som mulig på følgende artsgrupper: Blomsterfluer, broddveps, klegg, våpenfluer, nettvinger, rettvinger, teger, trebukker, Ichneumoninae underfamilier: pimplinae, diplazontinae, ichneumonini m.m. og enkelte dyr fra andre underfamilier/slekter.

5) Videreformidling av sortert materiale til nasjonale og internasjonale eksperter på ulike artsgrupper for å få artsbestemt så mye av det innsamlede materialet som mulig innenfor gitte rammer. Der det er mulig å få til, vil vi prøve å få hjelp til artsbestemmelsen på et «vinn-vinn» opplegg, der vi får artsbestemt deler av det innsamlede materialet samtidig som vi bidrar i diverse nasjonale og internasjonale forskningsprosjekt; artsprosjekt, slektsrevisjoner etc. Interessen for materialet på Senja har foreløpig vært stor, og vi prøver å få hjelp med slekts/artsbestemmelse av så mye som mulig av det innsamlede materialet.

Det er sendt forespørsler til mange eksperter/artskyndige og en god del materiale er videresendt i 2023. Men lista over ressurspersoner som er tilknyttet prosjektet er ikke endelig.

Foreløpig oversikt over eksperter/ressurspersoner med stor artskompetanse som har blitt forespurt/har bekreftet deltagelse i prosjektet:

-Lepidoptera: Jostein Austevik og Kai Berggren (genitaliepreparat)

-Diptera: Arjen Leendertse, Terje Jonassen, Morgan Amundsen

-Biller: Per Kristian Solevåg, Jostein Austevik

-Edderkopper: Harald Løvbrekke

-Ichneumoninae (Darwinveps): Jarl Sveinung Birkeland, Nicklas Johanson, Geir Ørsnes, m.fl.

-Braconidae: Alf Tore Mjøs, Kees Van Achtenberg

6) Rapportering av artsfunn fortløpende i artskart via Artsobservasjoner.no, inkl strukturering og rapportering av tilbakemeldinger (excelark, publikasjoner etc) og tilbakelevert materiale fra benyttet ekspertise.

7) Etikettering og forsvarlig oppbevaring av ferdig sortert og usortert «restemateriale», og eventuell videreformidling av sorterte dyr til fremtidige ekspertrevisjoner, institusjonssamlinger o.l.

Foreløpig tilbakemelding er at det er mye spennende som er registrert, nye registreringer av arter for Nord-Norge, Norge og trolig også nye arter for vitenskapen. Alt blir lagt inn i Artsobservasjoner (Artsdatabanken) og når man begynner å nå et punkt hvor man har fått gått gjennom store deler av det innsamlede materialet vil man lage en oppsummerende rapport.

Kjell Mjølunes ved Storholtet Ånderdalen nasjonalpark. Foto: Ingve Birkeland

7.4.1 Soppkartlegging

Tromsø sopp- og nyttevekstforening (TNSF) gjennomførte helga 8.-10. september en veldig vellykket kartlegging av storsopper i Ånderdalen nasjonalpark. Det var kun 24 arter som tidligere var registrert, så behovet for å få kunnskap om hvilke sopparter som finnes i nasjonalparken var stort. Nasjonalparkstyret hadde på forhånd plukket ut fem områder av særlig interesse, med helt ulike naturtyper (ospeskog, flommarkskog og ulike furuskogstyper). Ole Christian Hagestad var kartleggingsleder og TNSF hadde søkt om dispensasjon fra verneforskriften om å få kunne ta noe belegg av sopp som nasjonalparkstyret hadde gitt dispensasjon til. Totalt ble det gjort over 409 registreringer både i nasjonalparken og rett utenfor. Dette utgjorde 135 forskjellige arter og slekter.

Denne kunnskapsmangelen dannet grunnlaget for en relativt lavterskel kartlegging selv for de med liten eller moderat artskunnskap. I løpet av 2 dager med kartlegging inne i nasjonalparken kunne 12 personer fra Tromsø sopp- og nyttevekstforening melde om 124 forskjellige arter og artsgrupper fordelt på 363 observasjoner. Inkluderer man området rett utenfor nasjonalparken fra inngangsportalen ble det 135 arter og 409 observasjoner. En komplett oversikt er gitt i rapporten i lenken under. Dette er en betydelig økning av kjente arter og vil kunne danne ett grunnlag for videre kartlegging i nasjonalparken

[Kartleggingsnotat-29-2023-Anderdalen 2023 final.pdf \(sabima.no\)](#)

Sopp og nyttevekstforeningen gjennomført soppkontroll i Øverbotn på søndagen den helgen kartleggingen ble gjennomført. Foto; Ingve Birkeland

8 Medieomtale og SoMe

Ånderdalen nasjonalparkstyre har egne nasjonalparksider på facebook der det ligger en kort presentasjon og litt informasjon om ting som utføres etter hvert.

<https://www.facebook.com/Ånderdalen-nasjonalparkstyre-413278525415191/>

Styret har sine egne offisielle hjemmesider som ligger inne under

<http://www.nasjonalparkstyre.no/Anderdalen/>

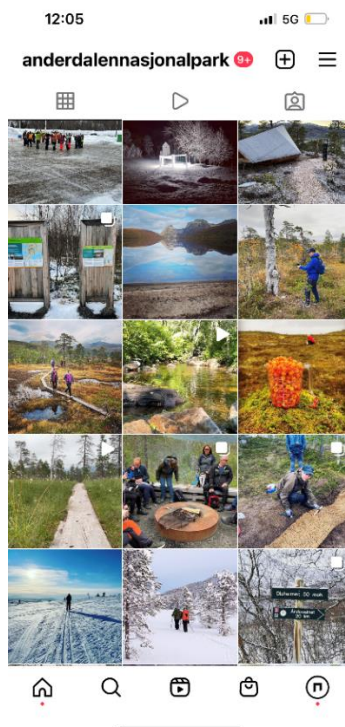
Sidene er annonsert via kommunens hjemmesider og via alle brev fra styret.

<https://www.senja.kommune.no/tjenester/landbruk-natur-klima-og-miljo/anderdalen-nasjonalpark/>

Det er etablert en egen nettside for Ånderdalen nasjonalpark som skal være brukerrettet med generell informasjon om nasjonalparken og turmuligheter.

<https://anderdalennasjonalpark.no/>

Nasjonalparkstyret har også etablert en egen instagram side for Ånderdalen nasjonalpark; #anderdalen_nasjonalpark. Denne siden brukes som en formidlingskanal, men brukerne linker veldig mye bilder til denne siden også og andre instagram #tagger som #ånderdalennasjonalpark og #Ånderdalennationalpark

Instagram #anderdalennasjonalpark

Ulike sosiale medier og aviser som har publisert innhold om nasjonalparken:

[Ånderdalen nasjonalpark \(norgesnasjonalparker.no\)](https://norgesnasjonalparker.no)

[Bærekraftige friluftslivsanlegg - FERDIG VERSJON \(godeidrettsanlegg.no\)](https://godeidrettsanlegg.no)

[Beste innsjøstier i Ånderdalen nasjonalpark | AllTrails](https://alltrails.com)

[Mer enn 110 nye sopparter for Ånderdalen nasjonalpark! - Tromsø sopp- og nyttevekstforening \(tromsosoppforening.no\)](https://tromsosoppforening.no)

[10. november 2023 – Søndre Senniens Budstikke \(senjanytt.no\)](https://senjanytt.no)

[Ånderdalen Nasjonalpark | Nature Attractions | Vangsvik | Norway \(visitnorway.dk\)](https://visitnorway.dk)

[Nytt tilskudd til nasjonalparken: – Det har blitt en fantastisk fin plass - folkebladet.no](https://folkebladet.no)

[Seniortur til Ånderdalen nasjonalpark - Stiftelsen Dam](#)

[Åpning av dagsturgamme ved innfallsporten til Ånderdalen nasjonalpark - Friluftslivets uke](#)

[Kartleggingsnotat-29-2023-Anderdalen_2023_final.pdf \(sabima.no\)](#)

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewjhu v6Nvr2EAX7ExAIHTkkBu84FBAWegQIFBAB&url=https%3A%2F%2Fwww.folkebladet.no%2Fnyheter%2Fi%2FkEpm89%2Freduserer-parkeringsavgiften-i-aanderdalen-det-er-bra-at-politikeren-lytter-til-innbyggerne-vaare&usq=AOvVaw2in-uKKU5ATn7CDCINOsAf&opi=89978449>

[Ånderdalen Nasjonalpark \(Senja, Norge\) - Anmeldelser - Tripadvisor](#)

[Protester mot parkeringsavgift førte frem – NRK Troms og Finnmark](#)

[Senja på langs - ei tradisjonell vandrerute på Norges nest største øy. \(naturguiden.no\)](#)

[194/3 Ånderelva - NVE](#)

[Fikk møte med sjelden fugl — og ifølge myten er det et illevarslende tegn når den viser seg - folkebladet.no](#)

[Nyter sommervarmen på Senja: – Det klareste vannet jeg har sett - folkebladet.no](#)

[Mange nyter campinglivet: – Her er helt fullt akkurat nå - folkebladet.no](#)

9 Økonomisk oversikt

Økonomisk oversikt over midler nasjonalparkstyret har disponert i 2023.

Prosjekt	Prosjekt (T)	Konto	Konto (T)	Regnskap	Budsjett	Gjenstående
N1600	Ånd - drift utvalg			247 023,83	250 000,00	2 976,17
N1601	Ånd - forvaltningsplan			195 660,94	200 000,00	4 339,06
N1602	Ånd - tiltaksmidler			627 930,35	630 000,00	2 069,65
N1606	Verdiskaping basert på naturarv (S)			2 398,93	0,00	-2 398,93
N1607	Sommerventer Innfallsport (A)			-13 407,60	0,00	13 407,60
N1608	Dagsturgamme (A)			4 999,29	0,00	-4 999,29
				1 064 605,74	1 080 000,00	15 394,26

Merknader til budsjett.

På prosjekt **N1600** er utfordrende å balansere regnskapet i null, da det kan komme krav om honorar og dekking av reiseregninger fra styremedlemmer på tampen av året. For å få bedre oversikt vil nasjonalparkstyret etterstrebe å sende inn honorarskjema og reiseregninger like etter endt aktivitet. Men vi ser at vi har hatt god kontroll på budsjettet og at de fleste prosjektene har gått i null (balanse). **N1601** er midler som i sin helhet er blitt brukt til biologisk mangfoldkartlegging i 2024 og til dekke noe av kostnadene til sommervertene ved innfallsporten.

Tiltaksmidler 2023

Nasjonalparkstyret fikk bevilget kr. 630000,- i tiltaksmidler. Midlene ble disponert som følger av tabellen under:

Oversikt over alle tiltak						
Navn	Tiltakskategori	Verneområde	Øk. ansvarlig	Innvilget beløp	Status	Økonomisk forbruk
Bord og benker ved besøkspunkt Åldevuopmi	Tilrettelegging og informasjon	Ånderdalen nasjonalpark (VV00000117)	Forvaltningsm.	0	Igang satt - ikke sluttført	167 000
Komposteringskasse - redskapsbu	Tilrettelegging og informasjon	Ånderdalen nasjonalpark (VV00000117)	Forvaltningsm.	0	Sluttført	35 000
Natursti innfallsport Tranøybotn	Tilrettelegging og informasjon	Ånderdalen nasjonalpark (VV00000117)	Forvaltningsm.	0	Igang satt - ikke sluttført	38 000
Besøkstellere SNO (pyroptisk og matte)	Kartlegging	Ånderdalen nasjonalpark (VV00000117)	Lokalt SNO	0	Igang satt - ikke sluttført	1
Startpunkt (informasjonspunkt) Kaperdalen	Tilrettelegging og informasjon	Ånderdalen nasjonalpark (VV00000117)	Forvaltningsm.	0	Igang satt - ikke sluttført	
Ved til rasteplasser	Annet	Ånderdalen nasjonalpark (VV00000117)	Forvaltningsm.	0	Løpende skjøtsel	70 000
Reparasjon og utskiftninger av tiltak	Tilrettelegging og informasjon	Ånderdalen nasjonalpark (VV00000117)	Forvaltningsm.	0	Løpende skjøtsel	50 000
Tilsyn rasteplasser	Tilrettelegging og informasjon	Ånderdalen nasjonalpark (VV00000117)	Forvaltningsm.	0	Løpende skjøtsel	35 000
Uttransport gamle klopper	Annet	Ånderdalen nasjonalpark (VV00000117)	Forvaltningsm.	0	Igang satt - ikke sluttført	30 000
Drift av innfallsport Tranøybotn	Tilrettelegging og informasjon	Ånderdalen nasjonalpark (VV00000117)	Forvaltningsm.	0	Løpende skjøtsel	55 000
Samlet pott	Pott for gjennomføring av prioriterte tiltak		Forvaltningsm.	480 000	Annen (angi i kommentarfeltet)	1
Supplerende tildeling september 2023	Tilrettelegging og informasjon	Ånderdalen nasjonalpark (VV00000117)	Forvaltningsm.	150 000	Sluttført	150 000
				630 000		630 002

Prosjekt N1608 Dagsturgammen kommer ikke godt nok frem i oversiktene over.

Gammen har blitt realisert som et spleiselag av eksterne bidragsytere og nasjonalparkstyret.

Finansiering

Finansieringskilde	Beløp
Statskog SF	50000
Ånderdalen nasjonalparkstyre	170109
Senja kommune	105000
Miljødirektoratet-ÅNP styre	163298,256
Troms og Finnmark fylkeskommune	100000
Miljødirektoratet tillegg 2023	150000
Samfunnsløftet SNN1	150000
Samlet finansiering	888407,256

Tilskudd fra Troms og Finnmark er tildelt til NFU Senja etter søknad om å bidra økonomisk med å få realisert prosjektet.

Kostnader

Tjeneste-vare	beløp eks mva	beløp inkl mva	Leverandør	Merknad_Bilagsnr
Bygging av fundament gamme	94980	118725	Flerbrukshuset	800001093
Bygging av gamme	591000	738750	Senja Skogdrift AS	800002782
Montering av ovn med pipe	27150	33937,5	Senja Skogdrift AS	800002990
Gulv	12950	16187,5	Senja Skogdrift AS	800002990
Tilkjøring av masser	97496,8	121871	Senja Skogdrift AS	800002990
Ovn	31496,32	39370,4	ESS Scandinavia	11902157
Div utstyr materiell gammen	2494,72	3118,4	Monter Finnsnes	800002166 / 800003126
Masser til gammen	4000	5000	Norwegian Wild	800002469
Torvlegging	10000	12500	Offtrack Experience	800002508
Materiell gamme	1914,136	2392,67	NB Engros AS	800002167
Bårer til bæring av torv	3520	4400	Peder Magne snekkeriprodukt	800001971
Plakett sponsorer gammen	640	800	In Decor AS	800002686
Skilt og terskelovergang rullestol	2765,28	3456,6	Mathiassen Ventilasjon og Blikkenslager	800003237
Tillegg tegning, materialliste ifbm anbud	8000	10000	Biotope AS	800001858
Total kostnad	888407,26	1110509,07		

Merknad til budsjett:

Grunnen til at beløpene i denne oversikten er ulik det som ligger i signert bilagsoversikt er at NFU Senja har gått inn med et tilskudd de fikk fra Troms og Finnmark Fylkeskommune på kr 100000,- NFU Senja har dermed vært med å dekke en del av kostnadene som er oppført i oversikten over som ikke er tatt med i signert bilagsoversikt.

Signert oversikt kostnader Dagsturgamme:

Bilagsnr	Periode	Konto	Konto (T)	Prosjekt	Prosjekt (T)	Mva	Tekst	Beløp eks. mva	Beløp inkl.mva	Leverandør	Leverandør (T)
800001093	202307	6780	Kjøp av andre fremmede tjenester	N1602	Ånd - tiltaksmidler	7	Fundament gamle samt kompostbinger ÅNP	94 980,00	118 725,00	11566	Fierbrukshuset AS
11902157	202308	4960	Fast bygningsinventar	N1602	Ånd - tiltaksmidler	7	Bnr 800001310, endre mva-kode, Ovn dagsturgamme	39 370,40	49 213,00	11274	Esse Skandinavia AS
800001858	202308	6730	Andre konsulenttjenester	N1608	Dagsturgamme (A)	7	Konsulenttjenester tegning	10 000,00	12 500,00	8266	Biotopo AS
800002166	202309	6510	Verktøy og lignende	N1608	Dagsturgamme (A)	7	utstyr og materiell til gammen	1 716,80	2 146,00	10505	Optimera AS, Monter Storslett
800003126	202310	6590	Annet driftsmateriale	N1608	Dagsturgamme (A)	7	Olje og materiell til overflatebhn innvendig gamle	1 401,60	1 752,00	10505	Optimera AS, Monter Storslett
800002469	202309	6590	Annet driftsmateriale	N1608	Dagsturgamme (A)	7	Masker til dagsturgamme	5 000,00	6 250,00	10787	Norwegian Wild AS
800002686	202309	6722	Konsulenttjenester til kommunikasjonsrådgiving, design mv.	N1608	Dagsturgamme (A)	7	Plaketty sponsorer gammen	800,00	1 000,00	10959	In Decor AS
800002167	202309	6590	Annet driftsmateriale	N1608	Dagsturgamme (A)	7	Materiell til gammen	2 392,67	2 990,84	10971	NB Enkros AS
800002782	202309	6780	Kjøp av andre fremmede tjenester	N1608	Dagsturgamme (A)	7	Faktura iht avtale saksnr: 2021/9936	591 000,00	738 750,00	11153	Senja Skogsdrift AS
800002990	202310	6780	Kjøp av andre fremmede tjenester	N1608	Dagsturgamme (A)	7	Iht avtale tillegg saksnr 2021/9936	57 597,00	71 996,25	11153	Senja Skogsdrift AS
800002508	202309	6780	Kjøp av andre fremmede tjenester	N1608	Dagsturgamme (A)	7	Innleid arbeid	12 500,00	15 625,00	11183	Off Track Experience AS
800001971	202309	6590	Annet driftsmateriale	N1608	Dagsturgamme (A)	7	Utstyr til torvtøkking	4 400,00	5 500,00	11975	Snekkeriprodukt Peder Magne Nicolaisen
800003237	202310	6590	Annet driftsmateriale	N1608	Dagsturgamme (A)	7	Fast materiell til dagsturgammen	3 456,60	4 320,75	12394	Mathassen Ventilasjon- Blikkenslager AS
Sum								824 615,07	1 030 768,84		

20/11-23

Katrine Jensen, senior rådgiver økonomi

Norges nasjonalparker

Ånderdalen nasjonalpark kan beskrives som kontrastenes rike.

Ånderdalen nasjonalpark ligger på Senja og er vernet for å ivareta et mangfoldig nordnorsk kystlandskap. Fra de skogkledde dalene på innersida til de høge og ville fjellene som møter storhavet i vest. Nasjonalparken er et viktig område for biologisk mangfold og har gamle kulturhistoriske spor som gjenspeiler bruken av området.

Kontaktinformasjon Ånderdalen nasjonalparkstyre

Telefon:	77 64 22 20 /48 15 22 90
E-post:	fmtribi@fylkesmannen.no
Nett:	www.nasjonalparkstyre.no/Anderdalen/
Post:	Tranøyveien 1261 9304 Vangsvik
Besøksadresse:	Sázzža naturhus i Øverbotn på Senja

SNO - Årsrapport 2023

Ånderdalen nasjonalpark

Jim-Hugo Hansen
Fagansvarlig SNO

Foto: Hansen/SNO

Kontroll, tilsyn og informasjon

- Kontrollmannskap
 - Naturoppsynsoppgaven er i all hovedsak utført med tjenestekjøp fra Statskog fjelltjenesten
- Reaksjoner
 - SNO har ingen registrerte avvik etter kontrollene som ble gjennomført i verneområdet

Foto: Hansen/SNO

Bestillingsoppgaver - tilrettelegging

- Styret bestilte følgende tilretteleggingsoppgaver sesongen 2023
- ✓ • Oppsett/supplering av verneskilt

Henviser til naturoppdrag for rapportering på oppdraget.
Oppdraget ble løst gjennom tjenestekjøp fra fjelltjenesten.

Foto: Letto/Fjelltjenesten

Bestillingsoppgaver - skjøtsel

- Styret bestilte ingen skjøtsels oppgaver av SNO sesongen 2023

Foto: Hansen/SNO

Bestillingsoppgaver- bevaringsmål

- Styret bestilte følgende bevaringsmål sesongen 2023
- ✓ • Overvåking bålplasser Åndervannet
- ✓ • Overvåking uønskede toalettbesøk ved rasteplass

Oppdragene er ikke oppført i naturoppdrag og derfor ikke rapportert der. Oppdragene ble løst ved bruk av lokale SNO ressurser i samarbeid med forvalter. Forvalter utarbeider bevaringsmål i Natstat.

Foto: Hansen/SNO

Bestillingsoppgaver – Tilsyn og kontroll

- Styret bestilte følgende tilsyns og kontroll oppgaver, sesongen 2023
- ✓ • Motorferdsels kontroll i Vassvika og Jøvika
- ✓ • Service ferdselsteller Grunnvåg fjellet
- Økt tilsyn i de nedre delene av Ånderelva

Oppdragene er ikke oppført i naturoppdrag og kan derfor ikke rapporteres ut. Tilsyn og kontroll oppgavene er løst gjennom SNO sine lokale ressurser og tjenestekjøp av Statskog fjelltjenesten. Økt tilsyn i de nedre delene av Ånderelva anbefales overført til 2024.

Arkivsaksnr: 2023/10442-4

Saksbehandler: Ingve Birkeland

Dato: 19.03.2024

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Ånderdalen nasjonalparkstyre	8/24	22.03.2024

Budsjett drift av utvalg og prioritering bruk av tildelte tiltaksmidler 2024

Forvalters innstilling

Midler på post 1420.21 Drift av utvalg disponeres iht. vedtatt møte- og aktivitetsplan. Det settes av kr 25000,- til videre arbeid med forvaltningsplanen til Ånderdalen nasjonalpark. Bruk av driftsmidler på post 1420.21 brukes iht. inngåtte avtaler med Senja kommune og Statskog SF (Fjelltjenesten). All tjenestekjøp skal avtales og skal følge regler for offentlige anskaffelser..

Ånderdalen nasjonalparkstyre vedtar å dekke kostnadene på ca. kr 20000,- for deltakelse på kurs i restaureringsøkologi ved NMBU for forvalter. Kostnadene er kursavgift og reisekostnader ifbm en samling.

Nasjonalparkforvalter delegeres myndighet til å prioritere tiltaksmidler (post 1420.31) i henhold til vedtatt tiltaksplan og foreslåtte prioriteringer gjort i saksframlegg.

Nasjonalparkforvalter fremlegger status på budsjett i septembermøtet og styret må da ta stilling om det skal gjøres omdisponeringer av gjenstående midler på 1420.21 og 1420.31.

Saksopplysninger

Midlene skal benyttes til tiltak som er nødvendig for å gjenskape eller ivareta verneverdiene. Alle tiltak skal være forankret i skjøtsel- eller forvaltningsplan. Eksempel på tiltak som finansieres over post 1420.31 er skjøtsel med sikte på å opprettholde verneverdiene, tiltak for bekjempelse av fremmede arter, samt tiltak som oppføring av informasjonstavler, tilrettelegging av stier med mer. Behov for midler til tiltak i verneområder meldes inn av forvaltningsmyndighet, d.v.s nasjonalparkstyret.

Ånderdalen nasjonalparkstyre sendte inn behov for midler til Miljødirektoratet på bakgrunn av vedtatt tiltaksplan. Nasjonalparkstyret meldte januar 2024 inn følgende behov på kap. 1420 post 31 gjennom Elektronisk søknadsportal (ESS):

Oversikt over alle tiltak						
Pri.	Navn på tiltaket	Tiltakskategori	Tiltakstype	Verneområde	Øk. ansvarlig	Beløp
1	INV 1 2024 Innfallsport Tranøybotn -Bord og benker	Tilrettelegging og informasjon	Oppføring av innfallsport/P-plass	Ånderdalen nasjonalpark (VV00000117)	Forvaltningsm.	50 000
2	INV 2 2024 Minitoalett ved Første Velten	Tilrettelegging og informasjon	Opparbeide sti/kanalisering	Ånderdalen nasjonalpark (VV00000117)	Forvaltningsm.	160 000
3	INV 3 2024 Natursti rundløype innfallsport	Tilrettelegging og informasjon	Opparbeide sti/kanalisering	Ånderdalen nasjonalpark (VV00000117)	Forvaltningsm.	50 000
4	INV 4 Besøkstellere SNO	Kartlegging	Annen kartlegging	Ånderdalen nasjonalpark (VV00000117)	Lokalt SNO	1
5	INV 5 2024 Startpunkt Kaperdalen	Tilrettelegging og informasjon	Oppføring av innfallsport/P-plass	Ånderdalen nasjonalpark (VV00000117)	Forvaltningsm.	312 000
6	INV6 2024 Startpunkt Olaheimen	Tilrettelegging og informasjon	Oppføring av innfallsport/P-plass	Ånderdalen nasjonalpark (VV00000117)	Forvaltningsm.	50 000
7	Skjøtsel 1 Omlegging av sti Andre Velten-Åndervatn	Tilrettelegging og informasjon	Opparbeide sti/kanalisering	Ånderdalen nasjonalpark (VV00000117)	Forvaltningsm.	150 000
8	Skjøtsel 2 Skjøtsel sti rundløype innfallsport	Tilrettelegging og informasjon	Opparbeide sti/kanalisering	Ånderdalen nasjonalpark (VV00000117)	Forvaltningsm.	120 000
						892 001

Miljødirektoratet har gjennomført tildeling av tiltaksmidler for 2024. Ånderdalen nasjonalparkstyre fikk tildelt en samlet pott på kr. 700 000,- på kap. 1420 post 31 Med utgangspunkt i vedtatt tiltaksplan for 2024 ha forvalter følgende forslag til prioritering av tildelte midler:

Tiltak	Navn	Beskrivelse	Prioritert bruk	Ansvar	Utførende	Kolonne1
Inv 1 2024	Innfallsport Tranøybotn	Bord og benker	kr 50 000			Entreprenør
Inv 2 2024	Minitoalett Førstevelten	Produksjon og montering	kr 160 000	produksjon av plakater og oppsett		Entreprenør/Fjelltjenesten/Naturveileder
Inv 3 2024	Natursti rundløype	produksjon og montering	kr 40 000			
Inv 5 2023	Statpunkt Kaperdalen	Etablere rasteplass 60 m fra parkeringsplass. UU sti med 2 bord og benkesett, portaltavle og tavle med informasjonsplakat	kr 310 000	Det vil bli forsøkt samarbeid med Senja kommune og Troms og Finnmark fylkeskommune	Nasjonalparkstyret/Senja kommune	Entreprenør
Skjøtsel 1 2024	Nye klopper	Innkjøp og utlegging av nye klopper (300 meter)	kr 80 000	Omlegging av sti og utlegging av nye klopper på stien mellom Andre Velten og Åndervatnet		Fjelltjenesten/Forvalter eventuelt eksternt tjenestekjøp
Skjøtsel 2 2024	Barklegging av sti-rundløype og to trapper i tilknytning til Innfallsporten i Tranøybotn	Innkjøp og utlegging av kokosmatter og bark	kr 60 000	På rundløypa i tilknytning til innfallsporten i Tranøybotn		Fjelltjenesten/Forvalter eventuelt eksternt tjenestekjøp
Sum prioritering av tildelte tiltaksmidler 2024			kr 700 000			

Midler til drift av tilretteleggingstiltak i nasjonalparken over post 1420.21

I tillegg til skjøtsel og investering (tiltaksmidler) er det tildelt driftsmidler over post 142021 til drifta av infrastruktur/tiltak i Ånderdalen nasjonalpark. Nasjonalparkstyret har

store utgifter i tilknytning til vedkjøring til de etablerte rasteplassene og den tildelte driftsposten vi i sin helhet gå til innkjøp og transport av ved.

Drift av utvalg (Post 1420.21)

Nasjonalparkstyret innmeldt behov for drift av utvalg over post 1420.21

Oversikt over alle tiltak					
Navn	Kapittelpost	Fagområde	Kostnadsart	Ansvarlig	Beløp
Drift av styre og utvalg	142021 - 21-post Spesielle driftsutgifter Miljødirektoratet	Forvaltning verneområder	Driftskostnader	Ingve Birkeland	280 000
Forvaltningsplan	142021 - 21-post Spesielle driftsutgifter Miljødirektoratet	Forvaltning verneområder	Driftskostnader	Ingve Birkeland	25 000
BM kartlegging Ånderdalen nasjonalpark	142021 - 21-post Spesielle driftsutgifter Miljødirektoratet	Forvaltning verneområder	Kjøp av tjenester	Ingve Birkeland	150 000
Nasjonalparkvert Ånderdalen nasjonalpark	142021 - 21-post Spesielle driftsutgifter Miljødirektoratet	Forvaltning verneområder	Lønn, Driftskostnader	Ingve Birkeland	100 000
Oversetting informasjonsmateriell	142021 - 21-post Spesielle driftsutgifter Miljødirektoratet	Forvaltning verneområder	Kjøp av tjenester	Ingve Birkeland	25 000
Utvikling av informasjonspunkt	142021 - 21-post Spesielle driftsutgifter Miljødirektoratet	Forvaltning verneområder	Kjøp av tjenester	Ingve Birkeland	60 000
					640 000

Miljødirektoratet har tildelt Ånderdalen nasjonalparkstyre Kr. 250 000,- til drift av utvalg kr 75000,- til drift tiltak i nasjonalparken og Kr. 25 000,- til arbeidet med forvaltningsplan. De øvrige innmeldt behovene fikk nasjonalparkstyret avslag på.

Vurdering

I tiltakspotten (1420.31) fikk nasjonalparkstyret tildelt en pott på kr. 700 000,- til fordeling på omsøkte tiltak. Midlene må brukes i 2024.

Nytt for tildeling av midler i 2024 er at det er tildelt driftsmidler over post 1420.21 til drifta av infrastruktur/tiltak i Ånderdalen nasjonalpark. Miljødirektoratet har fordelt midler til drift ut fra gitte vurderingskriterier. Tildelt post over statsbudsjettet var på 4 millioner og da vil ikke det dekke de innmeldte behovene for driftsmidler verneområdestyrene har meldt inn. Ånderdalen nasjonalparkstyre meldte inn et behov på 185000,- og de 75000,- dekker ca. 40% av det årlige behovet for driftsmidler. Bruk av driftsmidler på post 1420.21 brukes iht. inngåtte avtaler med Senja kommune og Statskog SF (Fjelltjenesten).

Miljødirektoratet informerte i e-post at det på tiltaksposten er omsøkt beløp omtrent 1,8 ganger budsjettet Miljødirektoratet har hatt til tildeling. Miljødirektoratet har meddelt at det for tildelingene over driftsposten er budsjetttrammen meget stram også i år. Men den totale potten på 1420.21 er økt med de fire millionene som skal dekke grunnstøtte drift til styrene.

Summen for grunnstøtten er bakt inn i det beløpet som er tildelt "drift styrene" i ESS. Det fremkommer i kommentaren til tildelingen hva som er beløpet tildelt drift av styret og hva som utgjør beløpet for grunnstøtte drift som styret disponerer etter eget behov. For tildelinger på driftsposten, utover drift av styrene, har Miljødirektoratet i år lagt vekt på søknader knyttet til forvaltningsplaner. Det betyr at flertallet av de øvrige søknadene derfor har fått lite uttelling, tross gode formål.

For tiltaksposten er skjøtselstiltak fortsatt høyt prioritert, jf strategien. Miljødirektoratet antar at de vil ha en liten reserve på denne posten i år slik at det er mulig å søke om midler i løpet av året. Miljødirektoratet har som tidligere år supplerende tildelinger i april, juni, september og desember.

Miljødir poengterer at det er mange gode søknader som det dessverre ikke var mulig å tildele midler til over hovedsupplerende tildeling. Ettersom budsjettene ikke gir rom til å tildele midler til alle gode tiltak i denne runden, er det flere styrer og forvaltere som kan få gjennomført sine tiltak dersom de kan få tildelt supplerende tildelinger. Derfor ber Miljødir om at verneområdestyrene i år som tidligere gir beskjed så snart som mulig dersom styrene ser at de ikke får benyttet hele bevilgningene man har fått tildelt.

Forvalter anmoder styret vurdere muligheten for at han kan ta et kurs i restaureringsøkologi på NMBU. Dette har bla relevans i forbindelse med nasjonalparkstyrets planer om å få etablert en skjøtelsesplan for slåttemark i Gjeska samt vurdere uttak av fremmede treslag i nasjonalparken. i myr. Det vil beslaglegge en uke i mai og koste rundt 20 000 kr. Fra NMBUs informasjonsside om kurset står det bla:

FN har utropt 2021-2030 til verdens tiår for restaurering av økosystemer. Norge v/ Klima- og miljødepartementet har fastsatt flere miljømål, bl.a. "Økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester", og påpeker at restaurering av natur er et av tiltakene for å innfri dette målet.

Kurset vil gi innføring i økologiske prinsipper, samt tverrfaglige aspekter inkludert etiske, økonomiske og praktiske temaer relevant for fagfeltet økologisk restaurering.

Link til nettsiden: [Kurs: Restaureringsøkologi | NMBU](#)

Arkivsaksnr: 2020/292-7

Saksbehandler: Ingve Birkeland

Dato: 21.02.2024

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Ånderdalen nasjonalparkstyre	9/24	22.03.2024

Delegering av myndighet til nasjonalparkforvalter i enkelte sakstyper

Vedlegg:

- 1 Vedtekter nasjonalpark- og verneområdestyrer - januar 2024

Forvalters innstilling

Ånderdalen nasjonalparkstyre gir nasjonalparkforvalteren myndighet til å treffe vedtak og beslutninger i følgende sakstyper på vegne av styret:

1. Behandle søknader om ferdsel og om motorferdsel etter verneforskriftens spesifiserte dispensasjonsbestemmelser.
2. Behandle søknader etter verneforskriftens øvrige spesifiserte dispensasjonsbestemmelser og etter naturmangfoldloven § 48:
 - a. når vedtaket innebærer fornying av tidligere dispensasjon som er gitt av nasjonalparkstyret eller arbeidsutvalget dersom forutsetningene for tillatelsen er tilnærmet uendret,
 - b. når det foreligger en etablert forvaltningspraksis fra saker behandlet av nasjonalparkstyret eller arbeidsutvalget i tilsvarende saker og
 - c. når forvaltningsplan gir entydige føringer for utfallet av søknadsbehandlingen.
3. Treffe vedtak i samråd med styreleder når en sak haster fordi det er fare for skade eller annen negativ påvirkning på verneverdiene, for eksempel stans av ulovlige forhold, pålegg om retting eller direkte gjennomføring.
4. Behandle søknader om, eller på eget tiltak, endre frister som er fastsatt av nasjonalparkstyret.
5. Gi utsettelse av klagefrist etter forvaltningsloven § 29 fjerde ledd.
6. Treffe beslutning om utsatt iverksettelse etter forvaltningsloven § 42.
7. Beslutte oversendelse av saker til Miljødirektoratet med anbefaling om å ilegge overtredelsesgebyr.

Saksopplysninger

Miljødirektoratet har oppdatert vedtektene for nasjonalpark- og verneområdestyrer, og i den anledning har de åpnet opp for å gi delegert myndighet til nasjonalparkforvalter i noen flere sakstyper enn tidligere.

I henhold til avsnitt 6.3 i vedtektene for Ånderdalen nasjonalparkstyre har styret anledning til å gi nasjonalparkforvalter myndighet til å treffe vedtak i visse sakstyper, listet opp i punkt 1-7.

Punkt 1-2 handler om sakstyper der det foreligger en etablert praksis eller entydige føringer for utfallet. Nasjonalparkforvalter er allerede gitt myndighet til å fatte vedtak i slike saker, jf møteprotokoll 14.3.2013. Innholdet her er derfor ikke nytt, men punktene er likevel tatt med i innstillingen for å få en oppdatert tekst.

Punkt 3-7 er sakstyper hvor Miljødirektoratet nå åpner opp for å gi forvalter delegert myndighet. Punkt 3 omhandler hastesaker når det er fare for skade på verneverdiene, og der vedtak skal gjøres i samråd med styreleder. Punkt 4-6 omhandler justeringer av tidsfrister i saker som allerede er behandlet av styret. Punkt 7 omhandler overtredelsesgebyr, som er en sanksjoneringsform mot mindre alvorlige lovbrudd. I denne type saker skal forvalter ikke selv treffe vedtak, men sende over saken til Miljødirektoratet for vurdering.

Vurdering

Hensikten med å delegere myndighet til nasjonalparkforvalter er å få en raskere saksbehandling, og å unngå at styret bruker mye tid på mindre saker med justering av tidsfrister eller saker som tilsvarer tidligere behandlede saker.

Delegerte saker vil alltid bli referert for styret på neste styremøte, og styret har hele tiden mulighet til å gi tilbakemelding til forvalter dersom man likevel ønsker enkelte saker eller sakstyper til styrebehandling. Forvalter vurderer det derfor slik at styret ikke gir fra seg myndighet eller kontroll i vesentlige saker, men at man letter arbeidet både for styret og forvalter ved å slippe styrebehandling av kurante saker. Det vil også gi raskere respons på enkle søknader og i saker der det er fare for skade på verneverdiene.

Vedtekter for nasjonalpark-/verneområdestyrer oppnevnt i medhold av naturmangfoldloven § 62

Fastsatt av Miljødirektoratet 19.01.2024 med hjemmel i lov av 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 62 annet ledd tredje punktum, jf. delegeringsvedtak 8. januar 2021 nr. 65 og 15. januar 2021 nr. 82

1. Vedtektenes formål

Formålet med vedtektene er å gi bestemmelser om oppnevning av nasjonalpark- og verneområdestyret, og om styrets og nasjonalpark- /verneområdeforvalters myndighet og oppgaver.

Vedtektene skal videre legge til rette for en helhetlig og kunnskapsbasert forvaltning av verneområdene som forvaltes av nasjonalpark-/verneområdestyret i samsvar med verneformålet og i tråd med nasjonale mål og internasjonale forpliktelser.

2. Oppnevning og sammensetning av nasjonalpark- og verneområdestyrer

Nasjonalpark-/verneområdestyret oppnevnes av Miljødirektoratet etter innstilling fra berørte kommuner, fylkesting og Sameting.

Oppnevningsperioden for medlemmene i styret følger valgperioden for henholdsvis kommunestyrene, fylkestingene og Sametinget. Sammensetningen av nasjonalpark-/verneområdestyret skal følge kravene til kjønnsfordeling i likestillingsloven § 28.

Hver kommune skal være representert med ett medlem og innstiller en kvinne og en mann blant kommunestyrets medlemmer. Hver fylkeskommune skal være representert med ett medlem fra fylkestinget/fylkesrådet, og innstiller en kvinne og en mann blant fylkestingets/fylkesrådets medlemmer.

Medlemmene skal ha personlige varamedlemmer som møter når det faste medlemmet har forfall.

Nasjonalpark-/verneområdestyret velger selv sin leder og nestleder.

3. Nasjonalpark-/verneområdestyrets myndighet

Nasjonalpark-/verneområdestyret har følgende myndighet etter naturmangfoldloven:

- forvaltningsmyndighet etter verneforskrifter
- myndighet til å gi dispensasjon fra verneforskriftene med hjemmel i verneforskriftens dispensasjonsbestemmelser og naturmangfoldloven § 48
- myndighet til å utføre skjøtsel i verneområdene etter naturmangfoldloven § 47
- håndheving etter naturmangfoldloven §§ 69 – 72 og § 73.

Utøving av myndigheten skal skje i samsvar med naturmangfoldloven, herunder alminnelig bestemmelser om bærekraftig bruk i lovens kapittel 2.

Alle medlemmene i nasjonalpark-/verneområdestyret har et felles ansvar for en helhetlig forvaltning av verneområdene hvor ivaretagelse av verneverdiene og verneformålet er hovedoppgaven. Medlemmene av nasjonalpark-/verneområdestyret skal forvalte verneområdene i samsvar med internasjonale forpliktelser, naturmangfoldloven og verneforskriftene for det enkelte verneområde.

Nasjonalpark-/verneområdestyret er en juridisk person med myndighet til å inngå avtaler og påta seg forpliktelser innenfor de økonomiske rammene styret disponerer.

Forvaltningsknutepunkt for verneområdet(ene) fastsettes av Miljødirektoratet.

4. Nasjonalpark-/verneområdestyrets sekretariat

Nasjonalpark-/verneområdestyret skal ha et sekretariat som består av en eller flere nasjonalpark-/verneområdeforvaltere.

Nasjonalpark-/verneområdeforvalter(e) ansettes av Statsforvalteren.

Ansettelsen skjer etter egen instruks for ansettelse av nasjonalpark-/verneområdeforvalter utarbeidet av Klima- og miljødepartementet, og i dialog med styret.

Nasjonalpark-/verneområdeforvalteren er underlagt styret i forvaltningen av verneområdet.

Statsforvalteren har personal- og administrativt ansvar for nasjonalpark-/verneområdeforvalteren. Ved permisjon, langtidsfravær, eller der forvalter varsler om fratredelse fra sin stilling, skal Statsforvalteren i dialog med styret komme til enighet om hvordan forvalters arbeidsoppgaver skal løses inntil forvalter er tilbake, eller ny forvalter er ansatt.

Nasjonalpark-/verneområdestyret disponerer forvalterens arbeidstid.

5. Om møtene i nasjonalpark-/verneområdestyret

Kommuneloven kap. 11 om saksbehandlingen i folkevalgte organer kommer til anvendelse så langt de passer, med de tilpasninger som er fastsatt i disse vedtektene. Kommuneloven kap. 8 §§ 8-1 og 8-2 gjelder tilsvarende.

Nasjonalpark-/verneområdestyret bør tre sammen minst fire ganger hvert år og ellers når lederen bestemmer. Lederen plikter å kalle inn dersom minst en tredel av medlemmene ønsker det.

Innkalling til møte i nasjonalpark-/verneområdestyret skal varsles senest 2 uker før møtet. Endelig innkalling med saksdokumentene sendes senest 1 uke før møtet. Nasjonalpark-/verneområdestyret avgjør selv om det vil ta opp eventuelle saker som ettersendes senere enn dette.

Det føres protokoll fra møtene. Protokollen underskrives av styreleder og ett medlem som velges ved møtets begynnelse. Eventuelle protokolltilførsler må fremsettes i møtet.

Forvalters tilråding til vedtak skal fremgå av møteprotokollen.

For at nasjonalpark-/verneområdestyret skal være beslutningsdyktig må minimum halvparten av representantene være til stede. Vedtak fattes ved flertallsbeslutninger. Ved stemmelikhet har lederen dobbeltstemme.

6. Nasjonalpark-/verneområdestyret oppgaver

Nasjonalpark-/verneområdestyret har følgende oppgaver:

6.1. Behandle søknader

Nasjonalpark-/verneområdestyret skal behandle søknader og treffe vedtak etter verneforskriftene eller etter naturmangfoldloven § 48, jf. § 77 annet punktum, i tråd med forvaltningsloven og naturmangfoldlovens bestemmelser.

Vedtak etter verneforskrifter og naturmangfoldloven § 48 som nasjonalpark-/verneområdestyret, forvalter eller arbeidsutvalget fatter, skal registreres i Miljøvedtaksregisteret innen tre virkedager, jf. forskrift om Miljøvedtaksregisteret § 3. Vedtak som gjelder håndheving (retting, tvangsmulkt mv) etter naturmangfoldlovens kap. IX skal ikke registreres i Miljøvedtaksregisteret.

Alle vedtak fattet av nasjonalpark-/verneområdestyret, forvalter eller arbeidsutvalget skal sendes i kopi til Statsforvalteren.

6.2 Forberedende klagesaksbehandling

Nasjonalpark-/verneområdestyret skal behandle klager på sine vedtak som forberedende klageinstans etter forvaltningslovens bestemmelser. Nasjonalpark-/verneområdestyret skal foreta de undersøkelser klagen gir grunn til. Dersom

nasjonalpark-/verneområdestyret ikke finner grunn til å endre vedtaket som følge av klagen, skal saken oversendes klageinstansen.

Miljødirektoratet er klageinstans for vedtakene som fattes av styret, eller av forvalter og arbeidsutvalg på vegne av nasjonalpark-/verneområdestyret.

Når det klages på vedtak truffet av nasjonalpark-/verneområdestyret, må forberedende klagebehandling skje i nasjonalpark-/verneområdestyret før saken eventuelt endes over til Miljødirektoratet som klageinstans. Også for vedtak truffet av arbeidsutvalget eller forvalter etter delegert myndighet, skal forberedende klagebehandling skje i nasjonalpark-/verneområdestyret.

Ved oversendelse av klagen til Miljødirektoratet skal nasjonalpark-/verneområdestyret fremstille saken på en oversiktlig måte og tilrettelegge grunnlaget for klageinstansens behandling. Kopi av alle sakens dokumenter skal vedlegges (kronologisk). Dersom forvalters innstilling fraviker nasjonalpark-/verneområdestyrets vedtak, skal dette fremgå av saksfremstillingen og møteprotokollen.

6.3 Delegere myndighet til forvalter

Nasjonalpark-/verneområdestyret kan gi forvalteren myndighet til å treffe vedtak og beslutninger i følgende sakstyper på vegne av styret:

1. Behandle søknader om ferdsel og om motorferdsel etter verneforskriftenes spesifiserte dispensasjonsbestemmelser.
2. Behandle søknader etter verneforskriftenes øvrige spesifiserte dispensasjonsbestemmelser og etter naturmangfoldloven § 48:
 - a) når vedtaket innebærer fornying av tidligere dispensasjon som er gitt av nasjonalpark-/verneområdestyret eller arbeidsutvalget dersom forutsetningene for tillatelsen er tilnærmet uendret,
 - b) når det foreligger en etablert forvaltningspraksis fra saker behandlet av nasjonalpark-/verneområdestyret eller arbeidsutvalget i tilsvarende saker og
 - c) når forvaltningsplan gir entydige føringer for utfallet av søknadsbehandlingen.
3. Treffe vedtak i samråd med styreleder når en sak haster fordi det er fare for skade eller annen negativ påvirkning på verneverdiene, for eksempel stans av ulovlig forhold, pålegg om retting eller direkte gjennomføring.
4. Behandle søknader om, eller på eget tiltak, endre frister som er fastsatt av nasjonalpark-/verneområdestyret.
5. Gi utsettelse av klagefrist etter forvaltningsloven § 29 fjerde ledd.
6. Treffe beslutning om utsatt iverksettelse etter forvaltningsloven § 42.

7. Beslutte oversendelse av saker til Miljødirektoratet med anbefaling om å ilegge overtredelsesgebyr.

Beslutningen om å delegere myndighet til forvalter må gjøres skriftlig og det må fremgå hvilken delegert myndighet forvalter har. Beslutning om delegert myndighet skal publiseres på nasjonalpark-/verneområdestyrets nettsider.

6.4 Følge opp brudd på verneforskriftene, naturmangfoldloven og enkeltvedtak

Nasjonalpark-/verneområdestyret har et selvstendig ansvar for å følge opp alle ulovlige forhold i verneområdene i medhold av reglene i naturmangfoldloven kap. IX om Håndheving og sanksjoner, som styret får kjennskap til. Dette kan f.eks. være brudd på naturmangfoldlovens bestemmelser, overtredelser av bestemmelser i verneforskriftene, eller brudd på enkeltvedtak eller vilkår i gitte tillatelser.

Nasjonalpark-/verneområdestyret skal vurdere hvorvidt overtredelsen skal anmeldes til politiet etter naturmangfoldloven § 75, eller sendes Miljødirektoratet for vurdering av overtredelsesgebyr etter naturmangfoldloven § 74. I vurderingen skal nasjonalpark-/verneområdestyret sikre at hensynet til både allmennpreventive og individualpreventive hensyn ivaretas for best mulig å kunne forebygge miljøkriminalitet. Dersom forholdet anmeldes, skal kopi av anmeldelse, samt avgjørelsesbeslutningen fra politiet, sendes Miljødirektoratet.

Nasjonalpark-/verneområdestyret skal i tillegg vurdere og følge opp ulovlige forhold i verneområdene etter bestemmelsene i naturmangfoldloven § 69 første ledd (stans og retting), § 70 andre ledd (tiltak ved uforutsette miljøkonsekvenser av lovlig virksomhet), § 71 første ledd (direkte gjennomføring) og § 73 første ledd (tvangsmulkt).

6.5 Utarbeide og revidere forvaltningsplaner

Nasjonalpark-/verneområdestyret skal utarbeide og revidere forvaltningsplan for verneområdet. Oppstart av planarbeidet skal skje i dialog med Miljødirektoratet. Forvaltningsplaner skal utarbeides innenfor rammene av naturmangfoldloven og verneforskriftene.

Forvaltningsplanen skal konkretisere hvordan formålet med vernet skal nås, og skal inneholde en flerårig tiltaksplan og en besøksstrategi. Før forvaltningsplanen sendes på høring skal endelig utkast sendes Miljødirektoratet for faglig gjennomgang. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet.

6.6 Skjøtsel og besøksforvaltning

Nasjonalpark-/verneområdestyret skal ut fra en vurdering av om verneformålet i de enkelte verneforskrifter oppnås, vurdere behov for og nødvendig gjennomføring av skjøtsel og tilrettelegging.

Plan for skjøtsel og eventuell tilrettelegging i nasjonalparker og landskapsvernområder skal inngå i forvaltningsplanen, jf. naturmangfoldloven §§ 35 og 36 siste ledd.

Forvaltningstiltak iverksettes på et kunnskapsbasert grunnlag i samsvar med vedtatte forvaltnings- og skjøtselsplaner.

Nasjonalpark-/verneområdestyret kan legge til rette for at verneområdenes potensial for verdiskapning utnyttes innenfor rammen av verneforskriftene og naturmangfoldloven i samsvar med besøksstrategi og forvaltningsplan. Nasjonalpark-/verneområdestyret bør innlede et samarbeid med lokalt reiseliv, øvrig reiseliv og aktuelle besøkssenter i dette arbeidet for å sikre at hensynet til verneområdet ivaretas. Nasjonalpark-/verneområdestyret er forvaltningsmyndighet og skal ikke opptre som kommersiell aktør.

Nasjonalpark-/verneområdestyret skal utarbeide årlige prioriteringer av skjøtsels- og forvaltningstiltak i verneområdene i tråd med den flerårige tiltaksplanen.

Som forvaltningsmyndighet skal nasjonalpark-/verneområdestyret i besøksstrategien vurdere behovet for særskilte informasjonstiltak. Nasjonalpark-/verneområdestyret er hovedansvarlig for informasjonstiltak og skal gjennomføre dette i henhold til Miljødirektoratets merkestrategi.

Nasjonalpark-/verneområdestyret tildeles etter søknad til Miljødirektoratet årlig midler til skjøtsel og forvaltning til prioriterte tiltak i henhold til vedtatte forvaltnings- og skjøtselsplaner. Tildelingene skjer ut ifra de budsjettmessige rammer det enkelte året. Nasjonalpark-/verneområdestyret prioriterer bruken av de tildelte midlene. Alle tiltak skal være i tråd med godkjent forvaltnings- og tiltaksplan for verneområdene og andre relevante styringsdokumenter.

6.7 Grensemerking

Nasjonalpark-/verneområdestyret har ansvar for at det gjennomføres nødvendig grensemerking og vedlikehold av merkingen i verneområdene. Merkingen skal gjennomføres etter retningslinjer gitt av Miljødirektoratet i veileder om Opprettelse av verneområder (M-481).

6.8 Oppnevne rådgivende utvalg

Nasjonalpark-/verneområdestyret skal oppnevne et rådgivende utvalg. Utvalget skal bestå av representanter for de ulike interessene i området. Formålet er å legge til rette for et godt samarbeid mellom forvaltningsmyndigheten, offentlige organ, grunneiere, næringsliv, frivillige organisasjoner og samiske interesser der det er relevant.

Rådgivende utvalg kan bl.a. bestå av representanter for grunneiere og rettighetshavere, friluftsråd, næringsliv, frivillige organisasjoner (f.eks. natur- og miljøorganisasjoner) og særlig berørte offentlige organer.

Nasjonalpark- og verneområdestyret bør ha minst ett årlig dialogmøte med rådgivende utvalg.

6.9 Opprettelse av et arbeidsutvalg

Nasjonalpark-/verneområdestyret kan nedsette et arbeidsutvalg bestående av medlemmer fra nasjonalpark-/verneområdestyret.

Nasjonalpark-/verneområdestyret kan gi arbeidsutvalget myndighet til å treffe vedtak etter naturmangfoldloven og verneforskriftene i enkeltsaker som ikke er av stor betydning for verneverdiene. Arbeidsutvalgets vedtak skal treffes innenfor rammen av prinsipper fastsatt av styret for de ulike saksområdene i forvaltningsplan eller andre retningslinjer og i samsvar med naturmangfoldloven og verneforskriften.

6.10 Opprettelse av et administrativt kontaktutvalg

For å sikre at god samordning mellom forvaltning av verneområdene og annen kommunal forvaltning, bør nasjonalpark-/verneområdestyret oppnevne et administrativt kontaktutvalg bestående av representanter fra administrativt nivå i de ulike kommunene.

Formålet er å formalisere forvalteren sin administrative kontakt mot kommunene og samordning med kommunal forvaltning ellers, å etablere kunnskap om forvaltningen av verneområdene i kommuneadministrasjonen og bidra til lokalkunnskap i forvalterens innstilling til styret.

6.11 Naturbase og rapportering

Nasjonalpark-/verneområdestyret har ansvar for at opplysninger i Naturbase om verneområdet er oppdatert.

Rapporter og anmeldelser for brudd på naturmangfoldloven og verneforskriften skal sendes til Miljødirektoratet.

7. Nasjonalpark-/verneområdeforvalters oppgaver

Nasjonalpark-/verneområdeforvalter har følgende oppgaver:

7.1 Sekretariat

Nasjonalpark-/verneområdeforvalters hovedoppgave er å være sekretariat for nasjonalpark-/verneområdestyret og faglig forberede alle styresaker.

Forvalteren skal bidra til at verneområdene forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og verneforskriften og at saksbehandlingen følger forvaltningslovens bestemmelser.

Forvalteren skal i samråd med nasjonalpark-/verneområdestyret sørge for enhetlig og helhetlig forvaltning av verneområdene uavhengig av administrative grenser.

7.2 Fatte vedtak etter delegert myndighet

Nasjonalpark-/verneområdeforvalter kan fatte vedtak etter delegert myndighet. Dette

forutsetter at nasjonalpark-/verneområdestyret i skriftlig beslutning har delegert aktuell myndighet til forvalter etter pkt. 6.3.

Det skal komme frem av saksutredningen hvis forvalter fatter vedtak etter delegert myndighet. Alle vedtak som fattes etter delegert myndighet, skal refereres for styret.

Vedtak forvalteren fatter etter delegert myndighet etter pkt. 6.3 skal være i tråd med naturmangfoldloven, verneforskriften og forvaltningsplan. Nasjonalpark-/verneområdestyret kan gi særskilte retningslinjer for behandlingen av denne typen saker.

8. Statsforvalterens klagerett

Statsforvalterne har klagerett på vedtak fattet av nasjonalpark- og verneområdestyret jf. naturmangfoldloven § 62 tredje ledd siste setning.

9. Samarbeid med SNO lokalt

Statens naturoppsyn har tilsynsmyndighet i verneområdet, jf. lov om statlig naturoppsyn.

Nasjonalpark-/verneområdestyret skal etablere et samarbeid med SNO lokalt.

10. Endring av vedtektene

Miljødirektoratet kan endre disse vedtektene.

Arkivsaksnr: 2024/1987-2

Saksbehandler: Ingve Birkeland

Dato: 21.02.2024

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Ånderdalen nasjonalparkstyre	10/24	22.03.2024

Møte og aktivitetsplan 2024 - Ånderdalen nasjonalparkstyre

Forvalters innstilling

Saken legges frem uten innstilling til vedtak

Saksopplysninger

I henhold til vedtektene bør styret tre sammen minst fire ganger hvert år og ellers når lederen bestemmer. Lederen plikter å kalle inn til møte dersom minst en tredel av medlemmene ønsker det. Styresaker kan behandles pr mail eller telefon dersom det er behov for rask avklaring. I henhold til vedtektene bør nasjonalparkstyret ha minst ett årlig dialogmøte med rådgivende utvalg.

Rådgivende utvalg

Styret har tidligere invitert Rådgivende utvalg med på en årlig befaring i nasjonalparken. I tillegg så inviteres rådgivende utvalg til et årlig møte i desember hvor tiltaksplaner og skjøtselsplaner for kommende år blir lagt frem. Det vil også være aktuelt å invitere rådgivende utvalg når styret gjennomfører planprosesser.

Befaringer

Styret har brukt å gjennomføre en befaring i nasjonalparken sammen med faglig rådgivende utvalg. På befaringen inviteres også varamedlemmene til styret. Dette har stort sett vært gjennomført i løpet av august måned.

Dialogmøte med reindrift

Forvalter har tidligere gjennomført dialogmøter med reindriftsnæringen. Det er et ønske om at dette gjennomføres en gang i året og at dette gjerne kan gjøres i forbindelse med et styremøte.

Møte med administrativt kontaktutvalg Senja kommune

Forvalter og styreleder har gjennomført minimum et møte med administrativt kontaktutvalg i Senja kommune. På disse møtene gjennomgås planer og det gjøres rolleavklaringer og eventuelt avklaringer opp i mot lovverk kommunen er arealmyndighet på.

Vurdering

Styret bør fastsette møteplan for hele 2023 slik at flest mulig av styrets faste medlemmer har mulighet å delta på møtene. Dette er viktig for at det holdes kontinuitet i arbeidet. Varamedlemmer får kopi av innkalling og kalles inn ved behov. Forvalter sender ut møteinvitasjon i Outlook når møteplanen er vedtatt.

Følgende møtedatoer foreslås for 2024:

1. 28. februar konstituerende styremøte - Forvaltningsknutepunkt Øverbotn
2. 3-4. april Regional samling i Tromsø for verneområdestyrene i Troms og Finnmark. Opplæring mm v/Miljødirektoratet.
3. 22. mai Styremøte - Forvaltningsknutepunkt Øverbotn
4. 12-13. august Befaring i Ånderdalen nasjonalpark med overnatting.
5. 27. september Styremøte- Forvaltningsknutepunkt Øverbotn.
6. 13. november Styremøte – Forvaltningsknutepunkt Øverbotn
7. 6. desember Møte med rådgivende utvalg (Grøtmøtet)

Forslag til aktivitetsplan 2023:

6. februar Markering av Samefolkets dag kombinert med en vinteraktivitetsdag i Øverbotn. Arrangeres i samarbeid med Midt-Troms og Senja sameforening mfl. 4. klassinger i Senja kommune inviteres.

29. februar Vinterferie - Åpen dagsturgamme med skileik

21. April Ånderdalens venner – fortellerkveld Sazza -Naturen og folkene i Ånderdalen og bygdene rundt på innersia.

13. mai Ånderdalens venner – Flagstadvåg -Naturen og folkene i Ånderdalen nasjonalpark og bygdene rundt på yttersia

2. juni Markering av Fuglenes dag – Foredrag og Fugletur i Ånderdalen nasjonalpark.

7. Juni Ånderdalen nasjonalparkdag, arrangement i Gjeska for elever i Senja kommune. Medarrangør Søndre Torsken JFF, Statskog/SNO.

13-14. juni Guidekurs Ånderdalen for reiselivsbedrifter, lag og foreninger. Arrangeres i samarbeid med Senja kommune, Visit Senja og med Statsforvalteren i Troms og Finnmark.

XX August Villmarkscamp for ungdom – Midt-Troms friluftsråd

XX August Soppkurs i samarbeid med Tromsø sopp og nyttevekstforening.

Arkivsaksnr: 2024/2908-2

Saksbehandler: Ingve Birkeland

Dato: 19.03.2024

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Ånderdalen nasjonalparkstyre	11/24	22.03.2024

Søknad om å gjennomføre fotmarsj i Ånderdalen nasjonalpark - ARTBN/Hæren

Forvalters innstilling

Ånderdalen nasjonalparkstyre gir Artilleribataljonen på Setermoen ved øvingsleder Lt Edvard Brokke dispensasjon til å gjennomføre en fotmarsj i Ånderdalen nasjonalpark i uke 23 i 2024. Vedtaket er fattet med hjemmel i § 3 pkt 5.2 i verneforskrift for Ånderdalen nasjonalpark.

Dispensasjonen er gitt med følgende vilkår:

1. at det tas hensyn til vegetasjon, dyreliv, kulturminner og andre brukere som utøver friluftaktivitet i nasjonalparken.
2. at Sør-Senja reinbeitedistrikt varsels om aktiviteten og at man hensyntar reindriften i nasjonalparken,
3. at den organiserte ferdselen omfatter maksimalt 14 personer.
4. at avdelingen ikke benytter pyrotekniske markeringsmidler eller motoriserte hjelpemidler,
5. at øvingsleder og nasjonalparkforvalter gjennomfører en forebyggende samtale om fotmarsjen før gjennomføring, samt en samtale om gjennomføring i etterkant av fotmarsjen.

Klagerett

Vedtaket kan ifølge forvaltningsloven §§ 28 og 29 påklages til Miljødirektoratet. Klagefristen er tre uker etter at dette vedtaket er mottatt. En eventuell klage skal begrunnes og sendes til Ånderdalen nasjonalparkstyre.

Saksopplysninger

Søknaden

Lokaliseringsbatteriet/Artillerijeger (LokBtt/Artjeger) har i forbindelse med avdelingens eksamensøvelse planlagt å krysse Senja på langs fra nord til sør til fots. Søker fremholder forhold som at Senja har en unik geologisk og klimalogisk sammensetning (Norge i miniatyr), god infrastruktur med veinett og havner (Sikkerhet og administrasjon) og størrelse (distanse) som skaper ideelle forutsetninger for en eksamensøvelse.

Dette medfører behov for å ha ferdsel gjennom deler av Ånderdalen nasjonalpark. Den planlagte ferdselen gjennom nasjonalparken vil gå på østlig side fra STORJORDA → ÅNDERELVA → VASSVIKELVA. (Se kart).

Rød stiplet linje er planlagt rute for formarsjen.

Totalt antall personer på øvelsen/fotmarsjen er 14 soldater, inkludert 2 sikkerhetsbefal. Tidsrommet for ferdselen vil være avsatt til en dag mellom tirsdag uke 23 og lørdag uke 23 hvor de vil gå i to puljer i tid og rom.

Avdelingen forklarer i søknaden at hovedårsaken til at de planlegger med ferdsel gjennom nasjonalparken er at den avgrenser hele øya fra vest mot øst. Det finnes ingen tilfredsstillende alternativ rute som får patruljene gjennom uten at det går på bekostning av utdanning og læringsmål. Avdelingen har gjennomført denne type øvelse på SENJA flere ganger, hvor vi har omgått nasjonalparken langs vei eller blitt hentet av helikopter før nasjonalparken. Marsjen gjennomføres uten følgekjøretøy og annen form for motorisert støtte utenfor allmenn veg.

Det opplyses i søknaden at det ikke skal brukes noen form for pyrotekniske markeringsmidler under marsjen gjennom nasjonalparken. Søker presiserer at under den fasen de vil ferdes i nasjonalparken, er det fokus på forflytting over lenger distanser i terreng og ikke på noen måte en militær taktisk øving.

Personellet vil være kledd i uniform og bære med seg sin militære grunnutrustning. Våpen vil være en del av grunnutrustningen. Soldatene skal være i bevegelse hele tiden og de skal ikke bivuakkere i nasjonalparken. Soldatene vil i forkant av øvelsen bli instruert til å sette minst mulig spor. Den henviste ruten er oppimot 9km. Estimert vil det maksimalt ta 7 timer å passere.

Søker informerer også om at de skal gå i tett dialog med reinbeitedistriktene på Senja (Sør/Nord) for å kartlegge reinbeitedistriktets beiteområder og således ikke være en stressfaktor under kalvingen.

LokBtt/Artjeger anser at de forutsetninger og forhold som er lagt til grunn for planlagt ferdsel gjennom Ånderdalen nasjonalpark i praksis ikke vil skille seg ut negativt ift. tillat sivil virksomhet i samme område.

Regelverk

Ånderdalen nasjonalpark ble opprettet i 1970 og ytterligere utvidet i 1975, 2004 og i 2018. For området gjelder egen forskrift som ble revidert gjennom arbeidet med forskrift for verneplan for kystregionen i Troms, fastsatt ved kgl. Res 04.06.04.

Formål med vernet av Ånderdalen nasjonalpark er:

- *Å bevare et område med opprinnelig furuskog og bjørkeskog og et fjellandskap som er karakteristisk for ytre deler av Troms. Landskapet og naturmiljø med dyre- og plantelivet skal bevares.*
- *Å bevare et naturområde med samiske og andre kulturminner.*

Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift, naturopplevelse og utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Nasjonalparken har en egen forskrift. Organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten jfr. forskriften § 3 pkt 5.2. I pkt 5.5 (Generelle unntak for ferdsel) står det blant annet at reglene i punkt 5 ikke gjelder: *"...nødvendig ferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet..."*. Øvelsen regnes imidlertid ikke som operativ virksomhet. Forsvarets overkommando (FO) har i brev av 01.07.1997 skrevet følgende om øvelsesaktivitet i verneområder: *"FO vil understreke at programmerte øvelser samt trening som ikke tar i bruk faste stridsanlegg, i denne sammenheng er å regne som vanlige øvelser. Vanlige øvelser skal ikke finne sted i verneområder med mindre Fylkesmannen vurderer den militære aktiviteten til ikke å være i strid med formålet med vernet, og følgelig gir tillatelse til slik virksomhet"*.

Naturmangfoldloven (§ 7) viser også til at prinsippene i loven §§ 8 – 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når forvaltningsmyndigheten fatter vedtak om tillatelser etter verneforskrifter. Dette gjelder kunnskapsgrunnlaget (§ 8), føre-var-prinsippet (§ 9), økosystemtilnærming og samla belastning (§ 10), kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11) og miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§ 12)

Vurdering

I følge verneforskriften er organisert ferdsel som kan skade naturmiljøet i nasjonalparken søknadspliktig. Erfaringen er at evnen til å ferdes ute kan variere fra avdeling til avdeling i forsvaret. Den omsøkte aktiviteten skal imidlertid gjennomføres av personell med god kompetanse. På bakgrunn av dette kan det vurderes å gi tillatelse til fotmarsj gjennom deler av Ånderdalen nasjonalpark for en mindre gruppe på 14 personer.

Kunnskapsgrunnlaget – naturmangfoldloven § 8

Verneverdiene er knyttet til kulturminner, landskap, vegetasjon og dyreliv. Kunnskap om verneverdiene i nasjonalparken har nasjonalparkstyret fra flere kartlegginger, informasjon fra naturoppsynet og fra databasene i naturbase og artskart. I tilknytning til innfallsporten i Tranøybotn er det også gjennomført en sårbarhetsanalyse knyttet til tradisjonell ferdsel til fots.

Juni er en viktig hekke- og yngleperiode. Det er kjennskap til en hekkelokalitet for en sjelden, truet og sårbar art i området for den omsøkte traseen for fotmarsjen. Gruppen er liten, og søker oppgir at det ikke vil være noe bivuakking i nasjonalparken. Eventuell passering av hekke-yngeområder vil være kortvarig og forstyrrelsene vurderes å være små og kortvarig. Ånderdalen nasjonalparkstyre mener å ha nødvendig kunnskap til å fatte avgjørelse i saken. *Før-varprinsippet § 9 derfor liten vekt.*

Økosystemtilnærming og samlet belastning – naturmangfoldloven § 10

Ånderdalen nasjonalparkstyre skal som forvaltningsmyndighet ikke bare vurdere virkningen av den enkelte aktivitet. Virkningen av alle tiltak og aktivitet i nasjonalparken skal vurderes samlet, både summen av tidligere, nåværende og framtidig påvirkning av naturmangfoldet. Omsøkt aktivitet vurderes ikke å føre til noen stor samlet belastning langs traseen.

I forhold til brevet skrevet av FO går det fram at planlagte øvelser som hovedregel ikke skal foregå i verneområder. Det legges til grunn en mer restriktiv praksis med tanke på øvingsaktivitet i nasjonalparken. Det er ingen andre militære avdelinger som har søkt om å gjennomføre øvelsesaktivitet i nasjonalparken.

Kostnader ved miljøforringelse og miljøforsvarlige teknikker – naturmangfoldloven § 11 og § 12.

I Ånderdalen nasjonalpark er det mye myr. Myr er i Håndbok for sårbarhetsvurdering av ferdselslokaliteter i verneområder for vegetasjon og dyreliv definert som en sensitiv vegetasjon og i det ligger det at myr har lav tråkktoleranse og resistens. I tillegg så har myr lav gjenvekstevne når det har oppstått en vegetasjonsskade. Vi anser at gruppens størrelse å være så liten at de ikke vil påvirke vegetasjonen nevneverdig dersom en unngår de våteste partiene. Forstyrrelsen vil være forbigående. I forhold til § 12 sees det som positivt at forsvaret benytter fotmarsj i forbindelse med opplæring.

Vi kjenner til at det i militære avdelinger som Lokaliseringsbatteriet/Artillerijeger (LokBtt/Artjeger) er relativt hyppig utskifting av øvingsledelse og at det av den grunn er en viss risiko for menneskelig feil i Forsvarets vurdering av egen aktivitet i nasjonalparken. For å sikre at øvingsledelse er kjent med regelverket og verneverdiene i nasjonalparken, skal nasjonalparkforvalter og øvingsleder gjennomføre en forebyggende samtale før fotmarsjen finner sted. Etter gjennomføring av fotmarsjen skal øvingsleder og nasjonalparkforvalter gjennomføre en samtale der de vurderer om aktiviteten ble gjennomført på en tilstrekkelig skånsom måte. Fokus på sporløs ferdsel vil være et sentralt tema i samtalene mellom søker og forvaltningsmyndigheten.

Samlet vurdering

Søknaden er vurdert i forhold til påvirkninger på verneformål og verneverdier i nasjonalparken. Deler av området langs planlagt trase for fotmarsjen brukes mye i friluftslivssammenheng. Innfallsporten i Tranøybotn og stien opp til Åndervatnet er området som er mest besøkt. Fotmarsjen vil pågå i et begrenset tidsrom og vil derfor trolig ikke påvirke det tradisjonelle friluftsliv. Fotmarsjen i nasjonalparken vil gå i Sør-Senja reinbeitedistrikt sitt helårsbeite område. Det er viktig at søker går i dialog med reinbeitedistriktet og får veiledning på hvordan de skal ferdes i området uten å forstyrre reinen i området.

På grunnlag av denne vurderingen konkluderes det med at søknaden ikke påvirker verneverdiene i nasjonalparken nevneverdig eller strider mot vernevedtakets formål. Søknaden innvilges derfor med vilkår.

Informasjon om klagerett

Avgjørelsen kan påklages Miljødirektoratet. Klagefristen er tre uker etter at dette vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes gjennom Ånderdalen nasjonalparkstyre.

Arkivsaksnr: 2024/1987-3

Saksbehandler: Ingve Birkeland

Dato: 21.02.2024

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Ånderdalen nasjonalparkstyre	1/24	22.03.2024

Orienteringssaker styremøte 28. februar 2024 - Ånderdalen nasjonalparkstyre

Forvalters innstilling

Orienteringer fra forvalter til styret uten innstilling til vedtak.

Saksopplysninger

- Senja kommune har fått positivt svar fra Miljødirektoratet på søknad om videreføring av prosjektet Naturarven som verdiskaper- Tranøyfjorden. De fikk tildelt omsøkt beløp på kr 250000,- Ånderdalen nasjonalparkstyre er med i prosjektet som samarbeidspartner og er invitert til å sitte i en styringsgruppe for prosjektet.
- Flakstadvåg lags vil også i 2024 gjennomføre rydding av marint søppel i Selfjorden
- Statsforvalteren i Troms og Finnmark er i dialog med Senja kommune om fornyelse av leiekontrakt for forvaltningsknutepunktet i Øverbotn
- Forvalter er påmeldt kurs i Resaureringsøkologi ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) [Kurs: Restaureringsøkologi | NMBU](#).
- Forvalter er innkalt til repetisjonsøvelse i perioden 2-10. mars 2024
- Forvalter vil etter konstituerende styremøte er gjennomført sende inn ny informasjon om nasjonalparkstyret til enhetsregisteret i Brønnøysundregisteret iht tidligere vedtak. Når dette er gjennomført kan vi få opprettet eget bankkontonummer som vi kan bruke til Vips for innbetaling av leie av Dagsturgammen. Inntektene skal gå til å dekke driftskostnader iht tidligere vedtak.

Vurdering

Ånderdalen nasjonalparkstyre
Postboks 6105
9291 TROMSØ

Trondheim, 09.02.2024

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2024/1686

Saksbehandler:
Hege Langeland

Ny veileder om oppfølging av ulovlige forhold i verneområder

Vi har revidert vår tidligere veileder M-617 | 2016 og erstattet denne med ny veileder Oppfølging av ulovlige forhold i verneområder M-2692|2024. Veilederen ligger på våre nettsider under [Forvaltning av verneområder: Rundskriv og veiledere](#).

Veilederen har et nytt kapittel om overtredelsesgebyr, som vi håper vil være nyttig i det videre arbeidet fremover.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Tone Lise Alstad Eid
seksjonsleder

Hege Langeland
seniorrådgiver

Oppfølging av ulovlige forhold i verneområder

M-2692 | 2024

Kolofon

Tittel: Oppfølging av ulovlige forhold i verneområder

Sammendrag

Overtredelser av naturmangfoldlovens bestemmelser om verneområder, verneforskrifter og enkeltvedtak bør følges opp med forvaltningssanksjoner av allmennpreventive hensyn. Denne veilederen gir en oversikt over virkemidler som kan benyttes av forvaltningen når det oppdages ulovlige tiltak eller virksomhet i verneområder. Reaksjoner på overtredelser kan være anmeldelse til politiet eller overtredelsesgebyr og pålegg om retting eller stans. Forvaltningen kan også ilegge tvangsmulkt eller rette opp et ulovlig forhold selv når vilkårene for dette er oppfylt. Overtredelser bør i mange tilfeller følges opp med både retting og en sanksjon som overtredelsesgebyr eller anmeldelse til politiet. Veilederen gir praktiske råd om hvordan de ulike virkemidlene bør benyttes.

Veilederen erstatter tidligere veileder M-617 | 2016.

Utførende institusjon (institusjonen er ansvarlig for innholdet i rapporten):

Miljødirektoratet

M-nummer: 2692

År: 2024

Sidetall: 31

Utgiver: Miljødirektoratet

Emneord: verneområder, ulovligheter, retting og overtredelsesgebyr

Innhold

1. Innledning	5
1.1 Hva er en overtredelse?	5
1.2 Hvilke virkemidler finnes?	5
1.3 Forvaltningstiltak	5
1.4 Sanksjoner	6
1.5 Hvorfor bør virkemidlene brukes?	6
2. Retting og stans	7
2.1 Hva er retting og stans?	7
2.2 Plikt til å rette på eget tiltak	7
2.3 Pålegg om retting og stans	7
2.4 I hvilke saker bør retting og stans brukes?	8
2.5 Hvem treffer vedtak om retting og stans?	8
2.6 Vilkår for retting og stans	9
2.7 Fremgangsmåte for pålegg om stans	9
2.7.1 Skriftlig vedtak om stans	10
2.7.2 Muntlig stans på stedet	10
2.8 Fremgangsmåte for retting	11
2.8.1 Forhåndsvarsling av retting	11
2.8.2 Kravene til enkeltvedtak for retting	12
2.8.3 Oppfølging etter at rettingsfristen er gått ut	12
2.9 Retting/stans og anmeldelse/overtredelsesgebyr	13
3. Tvangsmulkt	13
3.1 Hva er tvangsmulkt	13
3.2 I hvilke saker bør tvangsmulkt brukes?	14
3.3 Hvem avgjør om tvangsmulkt skal ilegges?	14
3.4 Vilkår for tvangsmulkt	14
3.5 Fremgangsmåte for tvangsmulkt	15
3.5.1 Engangsbeløp eller løpende	15
3.5.2 Forhåndsvarsel av tvangsmulkt	15
3.5.3 Vedtak om tvangsmulkt	15
3.5.4 Innkreving av tvangsmulkt	16
4. Direkte gjennomføring	16
4.1 Hva er direkte gjennomføring?	16

4.2	I hvilke saker bør vi bruke direkte gjennomføring?	17
4.3	Hvem avgjør om det skal utføres direkte gjennomføring?	17
4.4	Vilkår for direkte gjennomføring	17
4.5	Fremgangsmåte for direkte gjennomføring	18
4.6	Dekning av utgifter ved direkte gjennomføring	19
4.7	Politibistand i konfliktfylte saker	19
5.	Overtredelsesgebyr	20
5.1	Hva er overtredelsesgebyr?.....	20
5.2	I hvilke saker bør vi ilegge overtredelsesgebyr?.....	20
5.2.1	Mindre alvorlige overtredelser	20
5.2.2	Sakstyper	20
5.3	Hvem treffer vedtak om overtredelsesgebyr?.....	21
5.4	Hvem kan pålegges overtredelsesgebyr?.....	22
5.5	Straffbarhetsvilkårene	22
5.5.1	Brudd på bestemmelser	22
5.5.2	Det må ikke foreligge straffrihetsgrunn	22
5.5.3	Overtrederen må ha skylddevne.....	23
5.5.4	Overtrederen må ha utvist tilstrekkelig skyld	23
5.6	Foreldelse	23
5.7	Fakta må være klart og dokumenterbart	24
5.8	Hvilke undersøkelser kan gjøres av forvaltningen?	24
5.9	Særlig om vernet mot selvinkriminering	25
5.10	Oversendelse av saker for overtredelsesgebyr til Miljødirektoratet	26
5.10.1	Hvem kan oversende en sak om overtredelsesgebyr?	27
5.10.2	Før oversendelse av saken.....	27
5.10.3	Hva skal oversendes?.....	27
5.10.4	Miljødirektoratets vurdering av saken	28
5.11	Saksbehandlingen ved overtredelsesgebyr	28
5.12	Overtredelsesgebyrets størrelse	29
6.	Anmeldelse	29
6.1	Generelt om politianmeldelse	29
6.2	Overtredelser som bør anmeldes	30
6.3	Foreldelse	31

1. Innledning

1.1 Hva er en overtredelse?

Denne veilederen gir veiledning om oppfølging av ulovlige forhold i verneområder. Med ulovlige forhold mener vi overtredelser av regelverket for verneområder, dvs. brudd på bestemmelser i naturmangfoldloven, verneforskrifter og enkeltvedtak. Enhver handling som er i strid med forbud eller pålegg i naturmangfoldloven, verneforskrifter eller enkeltvedtak med hjemmel i disse, er å anse som en overtredelse av regelverket.

Eksempler på dette er:

- Bygging uten tillatelse
- Ferdsel i områder med ferdselsforbud
- Graving og oppgradering av kjørespor/enkle veier uten tillatelse
- Motorferdsel utover det som følger av en tillatelse
- Bruk av droner i områder med droneforbud

Brudd på vilkår i tillatelser er også overtredelser som bør følges opp, f.eks. når et tilbygg har et større areal eller annen utforming enn det som følger av tillatelsen.

1.2 Hvilke virkemidler finnes?

Naturmangfoldloven har flere bestemmelser som bør brukes for å følge opp overtredelser. Oppfølging bør skje for å opprettholde verneverdiene i verneområdet, men også for å hindre at nye overtredelser skjer i fremtiden.

I oppfølgingen av overtredelser skiller vi mellom

- 1) *forvaltningstiltak* som kan brukes for å stanse og rette opp i et ulovlig forhold og
- 2) *sanksjoner* som har som formål å straffe den eller de som har begått et lovbrudd.

I denne veilederen vil vi gi noen retningslinjer for når det er aktuelt å benytte disse virkemidlene og fremgangsmåten.

1.3 Forvaltningstiltak

Formålet med forvaltningstiltakene er å få stanset og rettet ulovligheter, for eksempel å få fjernet et ulovlig tiltak eller gjenopprettet naturverdier. Forvaltningstiltakene har ikke som formål å straffe overtrederen, men gjøres av hensyn til verneverdiene og verneformålet.

Naturmangfoldloven har følgende bestemmelser om forvaltningstiltak for å følge opp ulovligheter i verneområder:

- Retting, stans og avbøtende tiltak (§ 69)
- Direkte gjennomføring (§ 71)

- Tvangsmulkt (§ 73)

Forvaltningstiltakene kan i utgangspunktet benyttes på alle typer overtredelser av lov, forskrift og enkeltvedtak.

I tillegg til forvaltningstiltak, kan overtrederen få en *sanksjon* som nevnt i kap. 1.4.

1.4 Sanksjoner

Bestemmelser om sanksjoner er noe annet enn det vi omtaler som forvaltningstiltak. Sanksjoner har som formål å virke som straff og formålet er at straffen skal virke preventivt mot nye overtredelser.

Naturmangfoldloven har to typer sanksjoner:

- Overtredelsesgebyr ilagt av Miljødirektoratet (§ 74)
- Straff ilagt av politiet eller domstolene (§ 75)

Sanksjoner kan bare ilegges for brudd på bestemmelser og enkeltvedtak som er nevnt i henholdsvis naturmangfoldloven § 74 for overtredelsesgebyr og § 75 for straff. Det kan ikke ilegges både overtredelsesgebyr og straff for samme forhold. Det betyr at en må velge om det skal ilegges overtredelsesgebyr eller om saken skal politianmeldes.

De alvorligste overtredelsene skal som hovedregel anmeldes til politiet, mens de øvrige kan være aktuelle å følge opp med overtredelsesgebyr dersom vilkårene for dette er oppfylt. Dette er nærmere omtalt i kap. 5 og 6.

1.5 Hvorfor bør virkemidlene brukes?

Det er viktig at forvaltningen følger opp overtredelser med disse virkemidlene. Helst bør dette skje så raskt forvaltningen får kjennskap til overtredelsen. Rask oppfølging gir en bedre signaleffekt og vil gjøre reaksjonene mer forståelig for overtrederen enn dersom oppfølgingen kommer lenge etter at overtredelsen er begått. For overtredelsesgebyr er det videre en foreldelsesfrist på 2 år.

Manglende oppfølging av overtredelser i verneområder kan føre til at respekten for vernereglene svekkes. Det vil også virke svært urettferdig overfor de som følger regelverket dersom manglende etterlevelse ikke får konsekvenser. En utbredt praksis med etterfølgende tillatelser vil gi et uheldig inntrykk av at det er «lettere å få tilgivelse enn tillatelse». I tilfeller der det likevel er hensiktsmessig å gi etterfølgende tillatelse, kan et overtredelsesgebyr for bruddet på søknadsplikten virke preventivt for senere tilfeller.

Hensynet til likebehandling tilsier at praksisen med oppfølging av overtredelser bør være ensartet og konsekvent. Denne veilederen har som formål at praksisen knyttet til håndtering av overtredelser blir så ensartet som mulig.

2. Retting og stans

2.1 Hva er retting og stans?

Overtredelser av regelverket (lov, forskrift eller enkeltvedtak) medfører ofte en endret og uønsket tilstand i verneområdet. Naturmangfoldloven § 69 første ledd gir hjemmel for å pålegge retting og stans i en slik situasjon.

Stans betyr at en pågående ulovlig handling må opphøre, for eksempel pågående graving, bygging eller hogst. Med retting menes som oftest gjenoppretting av en tidligere tilstand, for eksempel rivning av ulovlige bygninger eller mindre byggetiltak, fjerning av ulovlig tilført masse eller hensatte gjenstander, eller tilbakeføring av en ulovlig anlagt vei.

2.2 Plikt til å rette på eget tiltak

Den enkelte tiltakshaver har etter § 69 andre ledd en egen plikt til å stanse eller rette opp i overtredelser som forårsaker fare for forringelse av naturmangfoldet. Har forringelsen allerede inntrådt, gjelder plikten hindring av ytterligere forringelse og (om mulig) gjenoppretting av den tidligere tilstand for mangfoldet ved oppsamling, rydding, fjerning, planering eller andre egnede tiltak.

Tiltak som i seg selv kan medføre miljøforringelse av noen betydning, kan bare gjøres av den ansvarlige når forvaltningsmyndigheten har samtykket eller gitt pålegg.

Plikten til å gjøre tiltak som nevnt på eget initiativ gjelder bare når det ikke er "særlig urimelig". Hvorvidt det er særlig urimelig at vedkommende må gjøre tiltak, beror på en samlet vurdering av miljøvirkninger, effekten av tiltak, kostnadene og overtrederens skyld og økonomiske stilling.

Idet den enkelte har en slik plikt kan forvaltningen alltid påpeke plikten og anmode vedkommende om å rydde opp i forholdet, f.eks. ved å fjerne ulovlig søppel eller annet i strid med forskriften eller vedtaket. Dette kan være tilstrekkelig for at overtrederen ordner opp i det ulovlige forholdet.

2.3 Pålegg om retting og stans

Dersom overtrederen ikke ordner opp, forvaltningen vurderer det som utilstrekkelig med en mer uformell påpekning av plikt eller det haster med å få rettet forholdet, må det treffes

et formelt vedtak etter naturmangfoldloven § 69 som pålegger vedkommende å stanse eller rette opp i forholdet. Pålegg om retting og stans er ikke en form for straff, og et pålegg kan gis i tillegg til en straffesanksjon.

Et vedtak etter naturmangfoldloven § 69 er et enkeltvedtak. Vedkommende som pålegges stans eller retting skal ha et skriftlig forhåndsvarsel med frist til å uttale seg før det treffes et vedtak (som hovedregel, det er noen unntak fra dette se pkt 2.7 og 2.8). Et vedtak om stans eller retting kan påklages etter forvaltningslovens bestemmelser.

Som nevnt over har den som forårsaker fare for skade en viss plikt til selv å iverksette tiltak på eget initiativ for å sikre at forringelse av naturmangfoldet ikke skjer, etter naturmangfoldloven § 69 annet ledd. Vedkommende kan imidlertid ikke selv igangsette tiltak som i seg selv kan medføre skade eller forringelse uten samtykke eller pålegg fra forvaltningsmyndigheten.

2.4 I hvilke saker bør retting og stans brukes?

Tiltak som er i strid med loven, en forskrift eller et vedtak, bør stanses og kreves rettet. Dette er et av de viktigste virkemidlene loven gir både å få gjenopprettet det ulovlige forholdet, men også for å motvirke at søknadspliktige tiltak gjennomføres uten eller før det foreligger en tillatelse.

Dersom stans og retting benyttes der vilkårene er til stede, vil man redusere utviklingen av en praksis som gjør det lønnsomt å ta seg til rette og gjennomføre tiltak uten å søke eller i strid med vilkår for en gitt tillatelse, og øke respekten for regelverket. Dersom retting vil forverre situasjonen for naturmangfoldet, for eksempel fordi det må brukes tyngre redskaper eller maskiner, bør pålegg om retting imidlertid ikke gis.

Pålegg om retting kan for eksempel gå ut på å kreve rivning og fjerning av ulovlige bygninger, anlegg og konstruksjoner eller fjerning av tilført masse.

2.5 Hvem treffer vedtak om retting og stans?

Nasjonalpark- og verneområdestyrer, statsforvalteren, Miljødirektoratet og Klima- og miljødepartementet kan gi pålegg om retting og stans. Det vil være forvaltningsmyndigheten for verneområdet som har primæransvaret for å følge opp overtredelser med pålegg om retting og stans.

Kommunene har ikke delegert myndighet etter naturmangfoldloven § 69, så dersom forvaltningsmyndigheten ligger til en kommune, bør kommunen ha et samarbeid med statsforvalteren om oppfølging av ulovlige forhold. Et alternativ er at

sanksjonsbestemmelsene i plan- og bygningsloven benyttes dersom det også foreligger en overtredelse av plan- og bygningsloven.

2.6 Vilkår for retting og stans

For å kreve retting av et forhold som allerede er utført, eller stans av et pågående forhold, kreves at tiltakene er i strid med naturmangfoldloven, forskrifter eller enkeltvedtak etter loven eller forskriftene. Det er ikke et krav om at det har oppstått skade på naturmangfoldet eller at det er fare for slik skade, det er tilstrekkelig at handlingen ikke er tillatt.

Et pålegg om retting/stans skal etter naturmangfoldloven § 69 rettes mot «den ansvarlige», og dette kan være både enkeltpersoner og juridiske personer (for eksempel selskaper, stiftelser og foreninger).

Dersom en arbeidstaker har begått overtredelsen i forbindelse med utførelsen av sine arbeidsoppgaver, bør et pålegg normalt rettes mot arbeidsgiveren. Når en selvstendig oppdragsmottaker har begått overtredelsen, beror det på en konkret vurdering hvorvidt pålegget skal rettes mot denne og/eller oppdragsgiver. (Momenter i vurderingen er hvilke opplysninger som ble gitt fra oppdragsgiver og hva som var arbeidsoppgavet. Var oppdraget av en slik art at oppdragstakeren hadde en undersøkelsesplikt?). Dersom det er flere «ansvarlige» for overtredelsen, kan pålegget rettes mot alle eller én enkelt. Oppdragsgiver og eier bør alltid underrettes med kopi av pålegget dersom pålegget rettes mot oppdragstaker.

2.7 Fremgangsmåte for pålegg om stans

Dersom et ulovlig forhold oppdages mens det fortsatt pågår, bør det pålegges stans. Dette for å begrense omfanget av ulovligheten og for å hindre eventuelle skadevirkninger på naturverdier eller risiko for dette.

Det vil ofte ikke være hensiktsmessig å forhåndsvarsle et pålegg om stans fordi det er ønskelig at virksomheten stanses med det samme for å begrense omfanget av ulovligheten og eventuelle skadevirkninger. Forvaltningsloven § 16 tredje ledd åpner for at forhåndsvarsling kan unnlates bl.a. når det er fare for at vedtaket ikke kan gjennomføres eller når varsel av andre grunner må anses åpenbart unødvendig.

Dersom pålegg om stans skal gjennomføres uten forhåndsvarsel, må en være sikker på at forholdet er ulovlig slik at en ikke risikerer å stanse lovlig virksomhet.

Dersom det i noen tilfeller likevel er hensiktsmessig å forhåndsvarsle et vedtak om stans, vises til kap. 2.8 om hva et forhåndsvarsel skal inneholde. I et forhåndsvarsel om stans, kan

det være nødvendig å gi den ansvarlige en kortere frist for å uttale seg enn i et forhåndsvarsel om retting.

2.7.1 Skriftlig vedtak om stans

Pålegg om stans er et enkeltvedtak og enkeltvedtak skal som hovedregel være skriftlige, jf. forvaltningsloven § 23. I en del tilfeller kan det være formålstjenlig å fatte vedtaket muntlig først og deretter nedtegne det skriftlig, se nærmere om dette i kap. 2.7.2.

Vedtak om stans skal inneholde:

- 1) Sakshistorikk: Bakgrunn og korrespondanse, herunder vedtak i saken.
- 2) Rettslig grunnlag: Informasjon om hvilke bestemmelser som er overtrådt, naturmangfoldloven § 69 første ledd og litt om innholdet i denne bestemmelsen.
- 3) Vurdering: Begrunnelse for hvorfor pålegget om stans gis.
- 4) Beskrivelse av pålegget: Hva kreves stanset?
- 5) Frist for stansing: skal stansing skje umiddelbart eller innen en frist? Vedkommende bør pålegges å varsle forvaltningsmyndigheten om når stansing er oppfylt.
- 6) Mulige konsekvenser av at pålegget ikke oppfylles.
- 7) Informasjon om klageadgangen, klagefrist, klageinstans og den nærmere fremgangsmåte ved klage i tråd med bestemmelsene om underretning om vedtak i forvaltningsloven § 27.
- 8) Adgangen til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter etter forvaltningsloven §§ 18 – 19.

Dersom det treffes et skriftlig vedtak om stans, kan det være hensiktsmessig å samtidig forhåndsvarsle et fremtidig pålegg om retting dersom det på dette tidspunktet er klart hvilke rettingstiltak som vil bli krevd og med hvilken frist. I kap. 2.8.1 er det veiledning om hva et forhåndsvarsel skal inneholde.

2.7.2 Muntlig stans på stedet

Etter forvaltningsloven § 23 skal et enkeltvedtak være skriftlig om det ikke av praktiske grunner vil være særlig byrdefullt for forvaltningsorganet. Når det haster med stans, kan pålegg om stans gis muntlig og senere nedtegnes skriftlig. Fordelen med dette er at det muntlige vedtaket får umiddelbar virkning.

Muntlig pålegg er ofte det mest praktiske. Ulovlige forhold oppdages ofte av Statens naturoppsyn på oppsyn eller ved undersøkelser av innkomne tips. Da kan pålegg om øyeblikkelig stans gis muntlig på stedet av naturoppsynet. Det skal i slike tilfeller muntlig opplyses om bakgrunn, rettslig grunnlag, mulige konsekvenser av ikke å følge pålegget og klageadgangen. Det må også opplyses om hvem i forvaltningen som kan kontaktes i anledning saken. Pålegget om stans bør deretter snarest mulig gjøres skriftlig.

Dersom pålegg om stans er gjort av Statens naturoppsyn i felt, skal dette varsles til forvaltningsmyndigheten for videre oppfølging derfra.

Et muntlig vedtak om øyeblikkelig stans kan også gjøres av forvaltningsmyndigheten som har myndighet til å treffe vedtak om dette (se kap. 2.5). Pålegget om stans bør også i slike tilfeller snarest mulig gjøres skriftlig. For nasjonalpark- og verneområdestyrer kan myndigheten til å pålegge stans delegeres fra styrene til forvalter jf. vedtektene for styrene.

Det er viktig at et pålegg om stans følges opp av forvaltningsmyndigheten, slik at det blir avklart hva som skjer videre med saken. Det må avklares om det skal kreves retting eller om vedkommende først skal gis anledning til å søke om tillatelse selv om et tiltak er utført/påbegynt.

2.8 Fremgangsmåte for retting

Et pålegg om retting skal følge reglene for enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

2.8.1 Forhåndsvarsling av retting

Hovedregelen etter forvaltningsloven § 16 er at den ansvarlige skal forhåndsvarsles om at det vil komme et vedtak om retting. Hovedregelen er at forhåndsvarslet skal være skriftlig.

Forhåndsvarselet skal inneholde:

- 1) Bakgrunn for at pålegg vurderes
- 2) Rettslig grunnlag: Informasjon om hvilke bestemmelser som er overtrådt, naturmangfoldloven § 69 første ledd og litt om innholdet i denne bestemmelsen.
- 3) Tiltaket som vurderes pålagt, så konkret som mulig og med frist for gjennomføringen
- 4) Mulige konsekvenser av at pålegget ikke oppfylles (tvangsmulkt og direkte gjennomføring)
- 5) Frist for å uttale seg i saken, normalt 14 dager.

Dersom det er særlig byrdefullt å gi skriftlig underretning om retting, kan underretningen gis muntlig eller på annen måte, jf. forvaltningsloven § 16 andre ledd. Generelt sett må imidlertid forhåndsvarsel om retting være skriftlige.

I enkelte unntakstilfeller kan forhåndsvarsling unnlates og regler om dette finnes i forvaltningsloven § 16 tredje ledd. Forhåndsvarsel kan bl.a. unnlates når kravet til forhåndsvarsel fører til fare for at vedtaket ikke kan gjennomføres. Et eksempel på dette er at det haster å kreve retting for å hindre eller redusere skade på naturmangfoldet. Forhåndsvarsel kan også unnlates unntaksvis når vedkommende på annen måte har fått kjennskap til at vedtak skal treffes og har hatt rimelig foranledning og tid til å uttale seg eller varsel av andre grunner må anses åpenbart unødvendig.

2.8.2 Kravene til enkeltvedtak for retting

Hovedregelen er at pålegg om retting skal skje i et skriftlig vedtak.

Vedtaket skal inneholde informasjon om:

- 1) Sakshistorikk: Bakgrunn og korrespondanse, herunder vedtak i saken.
- 2) Rettslig grunnlag: Informasjon om hvilke bestemmelser som er overtrådt, naturmangfoldloven § 69 første ledd og litt om innholdet i denne bestemmelsen.
- 3) Vurdering: Begrunnelse for hvorfor pålegget gis.
- 4) Beskrivelse av pålegget: Hva kreves gjennomført? Dette må beskrives så klart og tydelig som mulig slik at ingen tvil oppstår om hva som konkret skal gjøres og hvordan. Dette er særlig viktig for å skape klarhet om når et rettingspålegg er oppfylt og for når eventuell løpende tvangsmulkt dermed kan opphøre.
- 5) Frist for gjennomføring: Det er viktig å fastsette en frist, fordi fristen får betydning for når forvaltningen kan iverksette nye tiltak som følge av at pålegget ikke er gjennomført (direkte gjennomføring eller tvangsmulkt). Fristen må være rimelig slik at den ansvarlige har en reell mulighet til å oppfylle pålegget. Vedkommende bør pålegges å varsle forvaltningsmyndigheten om når rettingspålegget er oppfylt, og dokumentere dette f.eks. gjennom bilder, video eller på annen etterrettelig måte. Ved mer kompliserte rettingspålegg bør befarings i fellesskap vurderes.
- 6) Mulige konsekvenser av at pålegget ikke oppfylles innen fastsatt frist. Disse er: Direkte gjennomføring på den ansvarliges regning og fastsettelse av tvangsmulkt.
- 7) Informasjon om klageadgangen, klagefrist, klageinstans og den nærmere fremgangsmåte ved klage i tråd med bestemmelsene om underretning om vedtak i forvaltningsloven § 27. Dersom et forhold kreves rettet med kort frist og før klagefristen går ut (eller klagen realitetsbehandles), må det i vedtaket tas med informasjon om at mottakeren har rett til å begjære oppsettende virkning (dvs. be om at gjennomføringen utsettes) etter forvaltningsloven § 42.
- 8) Adgangen til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter etter forvaltningsloven §§ 18 – 19.

2.8.3 Oppfølging etter at rettingsfristen er gått ut

Forvaltningsmyndigheten må etter at fristen i pålegget er gått ut følge opp saken og undersøke om rettingen er utført.

Dersom rettingen er utført som pålagt i vedtaket, bør forvaltningsmyndigheten følge opp med en bekreftelse på at rettingen er i samsvar med pålegget. Dette bør gjøres skriftlig slik at det blir en formell og dokumenterbar avklaring på at pålegget er etterkommet og gjennomført på riktig måte.

Dersom retting ikke utføres, eller bare delvis utføres, må det vurderes om forvaltningsmyndigheten skal igangsette tvangsmulkt eller om retting bør gjøres av forvaltningen selv på den ansvarliges regning, såkalt direkte gjennomføring.

Fremgangsmåten for tvangsmulkt er nærmere beskrevet i kap. 3 og direkte gjennomføring i kap. 4.

2.9 Retting/stans og anmeldelse/overtredelsesgebyr

Et pålegg om retting eller stans har som formål å få rettet opp og reversert det ulovlige forholdet. Selv om et ulovlig forhold anmeldes, kan og bør det derfor gis pålegg om retting og stans dersom forholdene ligger til rette for det.

Det samme gjelder dersom forvaltningen har krevd retting først. At det er stilt krav om retting har i utgangspunktet ikke betydning for om forholdet i tillegg bør anmeldes eller medføre et overtredelsesgebyr.

Et vedtak om retting kan likevel ha betydning ved straffeutmålingen eller utmålingen av et overtredelsesgebyr. Dersom forholdet anmeldes, bør det derfor i anmeldelsen opplyses om at pålegg er gitt og eventuelt om pålegget er gjennomført.

For overtredelsesgebyr, bør det som hovedregel tas stilling til om ulovligheten skal kreves rettet før det bes om at Miljødirektoratet legger overtredelsesgebyr. Se nærmere om dette i kap. 5.

3. Tvangsmulkt

3.1 Hva er tvangsmulkt

Naturmangfoldloven § 73 gir adgang til å fatte vedtak om tvangsmulkt. Tvangsmulkt er en pengebot som kan gis til den som ikke etterkommer et pålegg om retting. Formålet med tvangsmulkten er å legge press på den ansvarlige om å utføre rettingen i samsvar med pålegget. Mulkten kan gis som engangsbeløp som påløper når fristen for å gjennomføre vedtaket er oversittet eller som en løpende mulkt.

Det skal alltid være mulig for den ansvarlige å unngå tvangsmulkten ved å gjennomføre pålegget innen en fastsatt frist. Er fristen i vedtaket utløpt uten at forholdet er rettet, kan tvangsmulkt kreves fra dette og helt frem til rettingen er gjennomført. Tvangsmulkt løper ikke dersom etterlevelse av pålegget er umulig på grunn av forhold som ikke skyldes den ansvarlige.

Tvangsmulkten kan føles som en bot eller et gebyr, men regnes ikke som straff. Det betyr at det kan legges overtredelsesgebyr for ulovligheten som var grunnlaget for krav om retting eller at forholdet kan politianmeldes selv om det gis tvangsmulkt.

Vurderingen av om det skal fattes vedtak om tvangsmulkt bør som hovedregel tas uavhengig av om saken politianmeldelse eller besluttes å følge opp med overtredelsesgebyr.

3.2 I hvilke saker bør tvangsmulkt brukes?

I klare saker hvor et pålegg om retting ikke har blitt etterkommet, bør tvangsmulkt brukes i vid utstrekning for å få den ansvarlige til å gjennomføre rettingen. Informasjon om at tvangsmulkt kan benyttes dersom pålegget ikke utføres, eller et mer konkret forhåndsvarsel om tvangsmulkt, bør rutinemessig gis i vedtaket om retting for å opplyse tiltakshaver om virkningene av ikke å gjennomføre pålegget innen fastsatt frist.

Dersom et pålegg om retting er gitt, tilsier dette i seg selv at forvaltningsmyndigheten vurderer det som viktig at pålegget utføres av hensyn til verneverdiene, allmennpreventive hensyn, presedensvirkning el. Et pålegg om retting tilsier derfor at terskelen for å bruke tvangsmulkt bør være lav.

3.3 Hvem avgjør om tvangsmulkt skal ilegges?

Nasjonalpark- og verneområdestyrer, statsforvalteren, Miljødirektoratet og Klima- og miljødepartementet har myndighet til å legge tvangsmulkt. Det vil imidlertid vanligvis være forvaltningsmyndigheten for verneområdet sin oppgave å påse at gitte pålegg blir fulgt og vurdere om det bør ilegges tvangsmulkt. Kommunen har ikke myndighet til å legge tvangsmulkt etter naturmangfoldloven.

3.4 Vilkår for tvangsmulkt

Vilkår for å anvende tvangsmulkt er:

1) Det foreligger overtredelse av en plikt

Plikten kan følge direkte av naturmangfoldloven eller være pålagt med hjemmel i naturmangfoldloven, forskrift eller enkeltvedtak med hjemmel i loven. Dette kan f.eks. være en plikt til å gjennomføre noe (f.eks. retting) eller en plikt til å avstå fra eller stanse noe (f.eks. pålegg om stans av et ulovlig tiltak).

2) Plikten må være klar og tydelig

Det skal ikke være tvil om hva den ansvarlige må gjøre for å oppfylle plikten. Tvangsmulkt kan derfor ikke fastsettes for å gjennomføre den generelle aktsomhetsplikten etter naturmangfoldloven § 6 uten at forvaltningen på forhånd har konkretisert i et pålegg hva den ansvarlige plikter å foreta seg for å overholde bestemmelsen.

3) Plikten må være mulig å overholde/oppfylle

Foreligger det tvil om hvorvidt det er mulig å oppfylle plikten, for eksempel på grunn av forhold utenfor den ansvarliges kontroll, bør tvangsmulkt ikke anvendes.

3.5 Fremgangsmåte for tvangsmulkt

Fastsetting av tvangsmulkt er enkeltvedtak og skal følge forvaltningslovens regler for enkeltvedtak med forhåndsvarsel og vedtak med klageadgang. Tvangsmulkten skal pålegges den ansvarlige for overtredelsen. Hvor en enkeltperson har handlet på vegne av en bedrift/selskap skal tvangsmulkten ilegges bedriften/selskapet.

3.5.1 Engangsbeløp eller løpende tvangsmulkt

Det finnes ulike former for tvangsmulkt: Tvangsmulkt kan fastsettes som et engangsbeløp som påløper når fristen for å gjennomføre vedtaket er oversittet eller som en løpende mulkt med et beløp som påløper per dag/uke/måned. Det er også mulig å kombinere de to tvangsmulktformene, for eksempel ved at det først fastsettes en engangsmulkt, som deretter går over til en løpende mulkt når fristen for engangsmulkten er utløpt.

3.5.2 Forhåndsvarsel av tvangsmulkt

Forhåndsvarselet må redegjøre for hva saken gjelder, jf. forvaltningsloven § 16. Det må klart angis hva den ansvarlige plikter å gjøre for å unngå at tvangsmulkt løper, fristen for gjennomføring og tvangsmulktens størrelse. Det anbefales at parten gis en frist på 1-2 uker for å komme med sine merknader til varselet, før et evt. vedtak fattes. Generell informasjon om forvaltningsmyndighetens adgang til å treffe vedtak om tvangsmulkt i selve det vedtaket som fastsetter plikten, tilfredsstiller ikke kravene til forhåndsvarsel.

Beløpets størrelse fastsettes etter en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle, men bør settes tilstrekkelig høyt til at den får ønsket effekt. Det kan sees hen til eksisterende praksis etter plan- og bygningsloven og forurensningsloven.

Det kan være hensiktsmessig å forhåndsvarsle tvangsmulkt i selve pålegget om retting, særlig dersom det er ønskelig at tvangsmulkten skal igangsettes så snart fristen for å rette er gått ut. De kravene som gjelder til et forhåndsvarsel, må i tilfelle fremgå av vedtaket og tiltakshaver må også ha anledning til å uttale seg til dette.

3.5.3 Vedtak om tvangsmulkt

Vedtaket om tvangsmulkt må klart angi hva parten må gjøre for å unngå at tvangsmulkt påløper, fristen for å utføre forpliktelsen og tvangsmulktens størrelse. Det må videre opplyses om adgangen til å påklage avgjørelsen.

Vedtak om tvangsmulkt kan påklages etter forvaltningslovens regler om klage over enkeltvedtak. Hovedregelen etter forvaltningsloven § 42 er at slik klage ikke gis oppsettende (utsettende) virkning. Dette betyr at tvangsmulkten løper, selv om vedtaket påklages, så lenge ikke noe annet er bestemt. Dersom det forvaltningsvedtak som tvangsmulkten er knyttet til påklages, og denne klagen gis oppsettende virkning, bør også tvangsmulktvedtaket utsettes til denne klagen er avgjort.

Klima- og miljødepartementet kan frafalle påløpt tvangsmulkt. Dette kan være aktuelt i særlige tilfeller.

3.5.4 Innkreving av tvangsmulkt

For at tvangsmulkten skal ha ønsket og følbart effekt av å ikke gjennomføre pålegget, er det viktig at tvangsmulkten innkreves. For dagmulkt er det hensiktsmessig at dette gjøres jevnlig. For engangsmulkt kan dette gjøres med en gang fristen for gjennomføring er utløpt. Statens Innkrevingssentral (SI) kan foreta slik innkreving, og senere inndriving dersom tvangsmulkten ikke betales. Dette forutsetter at statsforvalteren har avtale med SI for å gjennomføre dette. Hvis ikke må forvaltningsmyndigheten selv sende slik innkreving. Tvangsmulkten tilfaller Staten.

Dersom den ansvarlige ikke betaler tvangsmulkten ved innkreving fra SI, kan denne inndrives. Vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg etter tvangsfullbyrdsloven (tvfl.) § 7-2 bokstav e). Dersom statsforvalteren har avtale med SI vil inndriving bli gjennomført derfra. Hvis det ikke foreligger slik avtale, må forvaltningsmyndigheten gjøre dette på egen hånd. Dette kan gjøres på følgende måte:

- utsendelse av to ukers varsel om forestående tvangsfullbyrding, jf. tvfl. § 4-18.
- deretter: begjæring om utlegg for namsmannen etter tvfl. § 7-3, første ledd
- namsmannen vil etter dette forelegge kravet for den ansvarlige med uttalefrist på 2 uker, før det tas utlegg. Utlegg forutsetter at namsmannen finner grunnlag for dette, og at det er verdier å ta utlegg i.

4. Direkte gjennomføring

4.1 Hva er direkte gjennomføring?

Direkte gjennomføring er forvaltningens adgang til selv å sørge for fysisk gjennomføring av pålegg etter naturmangfoldloven § 69 første ledd og § 70 andre ledd dersom pålegget ikke gjennomføres av den ansvarlige. Direkte gjennomføring kan også brukes når det haster å få gjennomført tiltak eller når det ikke kan påvises en ansvarlig.

Naturmangfoldloven § 71 regulerer adgangen forvaltningen har til selv å gjennomføre tiltakene og hjemmel til å kreve dekning av utgiftene til dette.

4.2 I hvilke saker bør vi bruke direkte gjennomføring?

Hovedregelen er at den ansvarlige for overtredelsen bør pålegges retting slik at vedkommende selv må sørge for gjenoppretting etter overtredelsen.

Tiltak det haster med å få gjennomført av hensyn til naturmangfoldet, kan imidlertid gjennomføres direkte av forvaltningen uten pålegg om retting først. I en konkret vurdering av om en skal bruke direkte gjennomføring uten pålegg, må det legges vekt på hvor mye det haster, hvor stor skade som kan oppstå og hvor stor interesse den ansvarlige må antas å ha i selv å gjennomføre tiltakene.

Direkte gjennomføring bør også gjennomføres der det ikke kan påvises en ansvarlig, f.eks. fjerning av ulovlig henlagte gjenstander som ikke har en påviselig eier.

Dersom et pålegg om retting ikke er gjennomført, selv etter bruk av tvangsmulkt, vil dette tale for direkte gjennomføring.

4.3 Hvem avgjør om det skal utføres direkte gjennomføring?

Nasjonalpark- eller verneområdestyrer, statsforvalteren, Miljødirektoratet og Klima- og miljødepartementet har myndighet til å iverksette direkte gjennomføring. De fleste påleggene etter naturmangfoldloven § 69 vil være gitt av forvaltningsmyndigheten for verneområdet og det vil da vanligvis være forvaltningsmyndigheten sin oppgave å påse at gitte pålegg blir etterlevd. Dersom påleggene ikke blir fulgt opp av den ansvarlige, må samme myndighet vurdere direkte gjennomføring.

I noen tilfeller kan det være aktuelt å bruke adgangen til direkte gjennomføring uten at det er gitt et pålegg til den ansvarlige i forkant. Forvaltningsmyndigheten vil som regel ha kjennskap til det ulovlige forholdet og er den myndigheten som oftest er nærmest til å vurdere spørsmålet om direkte gjennomføring uten foregående pålegg. Statsforvalteren, Miljødirektoratet og Klima- og miljødepartementet, kan imidlertid også iverksette direkte gjennomføring, men det forutsettes kontakt med forvaltningsmyndigheten for verneområdet før dette besluttet.

4.4 Vilkår for direkte gjennomføring

Som hovedregel forutsetter adgangen til direkte gjennomføring at det er gitt et pålegg om retting som den ansvarlige ikke har oppfylt innen fristen, for eksempel at det er gitt pålegg om rivning av et ulovlig byggverk som ikke er etterkommet.

Det er to alternative unntak fra hovedregelen om at det må være gitt et pålegg til den ansvarlige:

- 1) det haster med å gjennomføre tiltaket av hensyn til naturmangfoldet, for eksempel for å hindre eller redusere skade på naturmangfoldet
- 2) det kan ikke påvises noen ansvarlig som et pålegg kan rettes mot.

I disse tilfellene kan direkte gjennomføring foretas, selv om det ikke er gitt et pålegg om retting i forkant.

4.5 Fremgangsmåte for direkte gjennomføring

Avhengig av hva slags type gjenopprettingstiltak som er aktuelt, må det vurderes om tiltaket kan gjøres av forvaltningen selv (saksbehandler eller forvalter), av Statens naturoppsyn etter avtale eller om det bør anskaffes en ekstern oppdragstaker. Reglene om offentlige anskaffelser skal i tilfellet benyttes for sistnevnte tilfelle.

Beslutning om direkte gjennomføring er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven og skal som utgangspunkt *forhåndsvarsles*, jf. forvaltningsloven § 16 og tilfredsstillende kravene i forvaltningsloven kap. V. Er det særlig byrdefullt å gi skriftlig forhåndsvarsel, kan underretning gis muntlig eller på annen måte.

Det finnes imidlertid flere unntak fra kravet om forhåndsvarsling i forvaltningsloven § 16 tredje ledd, som kan være aktuelle i en sak om direkte gjennomføring. I praksis vil det ikke være aktuelt med forhåndsvarsling når det haster å få gjennomført rettingen eller når det ikke kan påvises en ansvarlig. I hastetilfeller bør det likevel vurderes å gi muntlig underretning der tiltakshaver er kjent.

Vedtak om direkte gjennomføring skal som hovedregel gis skriftlig. Det er unntak fra kravet om skriftlighet når det av praktiske grunner vil være særlig byrdefullt for forvaltningsorganet, jf. forvaltningsloven § 23. Terskelen for hva som er særlig byrdefullt skal samtidig ikke være for høy i slike saker, men må vurderes ut fra forholdene i den enkelte sak. Selve vedtaket kan da ligge i den eksplisitte handlingen eller ved at tiltaket gjennomføres. Dersom vedtaket ikke treffes skriftlig med underretning til den ansvarlige, kan den ansvarlige kreve at vedtaket nedtegnes skriftlig, jf. forvaltningsloven § 27.

Vedtaket kan påklages på vanlig måte (også dersom det ikke er fattet skriftlig) innen tre uker. Dersom et vedtak påklages, bør det vurderes om gjennomføring av vedtaket kan utsettes til klagen er behandlet, jf. forvaltningsloven § 42. Skjer gjennomføringen før klagesaken er avgjort, får klageinstansens vedtak bare betydning ved at den ansvarlige fritas for dekning av utgifter.

4.6 Dekning av utgifter ved direkte gjennomføring

Utgifter ved direkte gjennomføring kan kreves dekket av den ansvarlige, jf. naturmangfoldloven § 71 andre ledd. Kravet er tvangsgrunnlag for utlegg.

I praksis må forvaltningen i første omgang betale utgiftene selv. Utgiftene kan kreves tilbakebetalt av den ansvarlige i etterkant. Regninger som påløper ved gjennomføringen, kan altså ikke fortløpende sendes den ansvarlige. Dette betyr at forvaltningsmyndigheten selv må ha penger til å kunne dekke disse utgiftene i første omgang før direkte gjennomføring igangsettes. Det kan videre ta noe tid før innkreving av forvaltningens utlegg finner sted dersom den ansvarlige ikke betaler frivillig.

De utgiftene forvaltningen i ettertid kan kreve dekket er nødvendige og forsvarlige utgifter. Hva som er nødvendig og forsvarlig, må vurderes innenfor den tid man har til rådighet for å skaffe oppdragsmottakere, maskiner og lignende og det må utvises et fornuftig skjønn. Eksempler på hva som kan kreves dekket er vederlag til oppdragsmottakere, overtidutbetaling, materiellutgifter og erstatning for bruk av andres eiendom. Administrasjonskostnader kan ikke kreves dekket.

Så snart det økonomiske kravet er klarlagt, sendes et spesifisert og begrunnet krav om betaling til den ansvarlige. Det bør gis en betalingsfrist på ca. 3 uker. Kravet om utgiftsdekning er ikke et enkeltvedtak, og kan ikke påklages, men det kan prøves av domstolen.

Dersom betaling ikke skjer innen fristen bør følgende gjøres:

- utsendelse av to ukers varsel om forestående tvangsfullbyrding, jf. tvangsfullbyrdsloven (tvfl.) § 4-18.
- deretter; begjæring om utlegg for namsmannen etter tvfl. § 7-3 første ledd
- namsmannen vil etter dette forelegge kravet for den ansvarlige med uttalefrist på 2 uker, før det tas utlegg. Utlegg forutsetter at namsmannen finner grunnlag for dette og at det er verdier å ta utlegg i.

4.7 Politibistand i konfliktfylte saker

Dersom den tiltaket retter seg mot, fysisk motsetter seg direkte gjennomføring eller nekter å etterkomme et pålegg om å stanse virksomheten, kan forvaltningsmyndigheten ikke selv gripe fysisk inn. I slike situasjoner må myndighetene be om assistanse fra politiet.

I svært konfliktfylte saker vil man kunne få bistand fra politiet i forbindelse med direkte gjennomføring dersom berørt part fysisk motsetter seg dette, jf. politiloven § 2 første ledd,

pkt. 5-6. Man bør da ha etablert forhåndskontakt med politiet, slik at de kjenner saken og på forhånd har fått anledning til å vurdere grunnlaget for bistand under gjennomføringen.

5. Overtredelsesgebyr

5.1 Hva er overtredelsesgebyr?

Overtredelsesgebyr kan gis for overtredelser i verneområder etter nærmere regler i naturmangfoldloven § 74. Forvaltningsloven kap. IX har generelle regler om bruk av overtredelsesgebyr som supplerer naturmangfoldloven § 74.

Overtredelsesgebyr er en administrativ sanksjon, men regnes som straff etter Den europeiske menneskerettskonvensjon. Overtredelsesgebyr er et alternativ til å politianmelde en ulovlig handling. Overtredelsesgebyr kan ilegges i tillegg til forvaltningstiltak som stans, retting og tvangsmulkt.

Bruk av overtredelsesgebyr skal bidra til å skape respekt for regelverket og ilegges ut fra individual- og allmennpreventive hensyn. Overtredelsesgebyr skal brukes på overtredelser som isolert sett vurderes som mindre alvorlige.

5.2 I hvilke saker bør vi ilegge overtredelsesgebyr?

5.2.1 Mindre alvorlige overtredelser

Det er forutsatt at overtredelsesgebyr skal forbeholdes overtredelser som isolert sett vurderes som mindre alvorlige overtredelser. Omfattende brudd på loven, forskrifter eller tillatelser, vil være så alvorlige at de bør følges opp med politianmeldelse.

Som mindre alvorlig overtredelser regnes formalovertredelser, (mindre) brudd på vilkår i tillatelser og overtredelser av lite omfang og som er uten eller med svært små konsekvenser for natur eller dyreliv.

Overtredelsesgebyr kan vurderes når allmennprevensjonen vurderes tilstrekkelig ivaretatt gjennom overtredelsesgebyr, f.eks. fordi et raskt og følbart gebyr vurderes mer hensiktsmessig enn et forelegg som kommer på et senere tidspunkt.

5.2.2 Sakstyper

Overtredelsesgebyr kan brukes som reaksjonsform på de fleste sakstypene forutsatt at overtredelsen vurderes som mindre alvorlig. Det er bl.a. ilagt overtredelsesgebyr for ulovlig

bruk av droner, ferdsel i områder med ferdselsforbud, brudd på vilkår i byggetillatelse, hogst, samt ved brudd på søknadsplikten hvor det i ettertid er gitt tillatelse.

Likebehandlingsprinsippet innebærer at like saker skal behandles likt. Ulovlig bruk av droner og ferdsel i ferdselsforbudsområder er eksempler på overtredelser hvor skyldgraden og karakteren av overtredelsens er relativt lik i mange saker. Disse sakene ønsker vi derfor at oversendes Miljødirektoratet for vurdering av overtredelsesgebyr fremfor å politianmeldes. Dersom det er skjerpene omstendigheter ved overtredelsen, kan det likevel være grunn til å anmelde forholdet, noe som kan vurderes av Miljødirektoratet i den enkelte sak.

Overtredelsesgebyr bør ikke benyttes på forsettlig overtredelser. Skyldgraden tilsier da som oftest at forholdet bør politianmeldes ut fra preventive grunner. Overtredelser vil være forsettlig dersom det er gitt avslag på en søknad og tiltaket likevel gjennomføres.

Når det er utført et søknadspliktig tiltak uten at det foreligger en tillatelse i forkant, kan overtredelsesgebyr ilegges dersom vedkommende får etterfølgende tillatelse. I slike tilfeller foreligger et brudd på søknadsplikten.

Videre kan det vurderes å illegge overtredelsesgebyr for et forhold som er henlagt av politiet pga. manglende kapasitet eller når politiet har henlagt saken for overføring til forvaltningen for oppfølging med overtredelsesgebyr.

Det kan ikke gis overtredelsesgebyr for manglende oppfølging av pålegg om retting etter § 69. Det skyldes at naturmangfoldloven § 74 ikke gir adgang til å illegge gebyr for brudd på vedtak etter § 69.

5.3 Hvem treffer vedtak om overtredelsesgebyr?

Miljødirektoratet er delegert myndighet til å illegge overtredelsesgebyr etter naturmangfoldloven § 74. Myndigheten er ikke videredelegert til andre forvaltningsorganer. Dette skyldes at ordning med overtredelsesgebyr i verneområder er ny og at det er behov for å utvikle en ensartet praksis på området.

Dersom forvaltningen blir kjent med overtredelser som bør følges opp med overtredelsesgebyr, må saken oversendes til Miljødirektoratet. I kapittel 5.10 gis det veiledning om hva som bør gjøres før oversendelse av saken og hvilke opplysninger og dokumenter som må være med i oversendelsen.

5.4 Hvem kan pålegges overtredelsesgebyr?

Sanksjonen kan pålegges den som er skyld i en overtredelse. Både fysiske og juridiske personer, dvs. både privatpersoner og foretak, organisasjoner ol, kan ilegges overtredelsesgebyr. Forvaltningsorganer anses som juridiske personer og kan ilegges overtredelsesgebyr på samme måte som foretak.

Er overtredelsen begått av en arbeidstaker innenfor rammen av tjenesten, ilegges arbeidsgiver overtredelsesgebyret.

I oppdragsforhold, kan overtredelsesgebyr ilegges både oppdragsgiver og oppdragstaker dersom vilkårene er oppfylt for begge. Det er gitt veiledning om dette i kap. 5.5.5.

5.5 Straffbarhetsvilkårene

Overtredelsesgebyr regnes som straff og de fire straffbarhetsvilkårene i strafferetten må være oppfylt for at overtredelsesgebyr skal kunne ilegges. Dette gjelder følgende vilkår:

- 1) handlingen må bryte en lov- eller forskriftsbestemmelse, eller en bestemmelse/vilkår i enkeltvedtak med hjemmel i forskrift eller lov
- 2) det må ikke foreligge en straffrihetsgrunn
- 3) overtrederen må ha skyldene
- 4) overtrederen må ha utvist tilstrekkelig skyld (uaktsomhet eller forsett)

5.5.1 Brudd på bestemmelser

Det må foreligge en overtredelse, det vil si at det er foretatt en handling som bryter med bestemmelser i naturmangfoldloven, verneforskrifter eller bestemmelser/vilkår i enkeltvedtak etter dette regelverket. Den enkelte skal vite hva man kan straffes for og i strafferetten gjelder det et klarhetsprinsipp. Det innebærer bl.a. at forbudsbestemmelsen som er overtrådt må være tilstrekkelig klar. Tilsvarende kan vi bare ilagge gebyr for brudd på vilkår i en tillatelse dersom vilkårene er tilstrekkelig klare.

5.5.2 Det må ikke foreligge straffrihetsgrunn

Det følger av straffeloven at noen situasjoner er så spesielle at handlinger som normalt ville være ulovlige kan gjennomføres uten at man kan straffes. Disse situasjonene er regulert i straffeloven § 17 om nødrett, § 18 om nødverge og § 19 om selvtakt.

5.5.3 Overtrederen må ha skyldevne

I straffeloven § 20 er det to vilkår som være oppfylt for at personen som har begått det ulovlige skal ha skyldevne:

- vedkommende må være over 15 år, se straffeloven § 20 første ledd
- det må ikke foreligge en utilregnelighetsgrunn som nevnt i straffeloven § 20 andre ledd

5.5.4 Overtrederen må ha utvist tilstrekkelig skyld

Vi må vite hvem som er skyld i overtredelsen og hvem et gebyr skal rettes mot.

Overtredelsesgebyr kan bare ilegges den eller de som har utvist tilstrekkelig skyld. Fysiske personer må ha handlet forsettlig eller uaktsomt. For foretak og andre juridiske personer gjelder det også et krav om at den som har handlet på foretakets vegne har opptrådt forsettlig eller uaktsomt.

Det er i mange saker åpenbart hvem som har skyld i overtredelsen og som et gebyr skal rettes mot. I andre saker kan dette være mer krevende å vurdere fordi det er flere som er involvert i hendelsen.

Særlig om oppdragsforhold

Tiltakshaver som har fått en tillatelse kan ha brukt en entreprenør til å utføre tiltaket. Dersom tiltaket bryter med tillatelsen og vilkårene for denne, er spørsmålet hvem av dem som har opptrådt uaktsomt eller forsettlig. Er det tiltakshaver som tillatelsen er utstedt til og som har igangsatt tiltaket? Eller er det utførende entreprenør, eller er eventuelt begge parter som har skyld i overtredelsen?

Svaret på spørsmålet blir hvem av dem som kan klandres for overtredelsen. Dette må vurderes på bakgrunn av opplysninger og dokumentasjon (bevisene) som foreligger i saken. Tiltakshaver kan ha vært aktsom og gjort det han kan for å få entreprenøren til å utføre oppdraget i tråd med tillatelsen: Han har f.eks. informert om at tiltaket skal utføres i et verneområde og må gjøres i henhold til tillatelsen, gitt kopi av denne til å ha med i felt, og foretatt befaring sammen med entreprenøren. Dersom entreprenøren likevel utfører i strid med vilkårene, og ulovligheten dermed skyldes at entreprenøren uaktsomt eller forsettlig har utført tiltaket i strid med oppdraget og tillatelsen, taler mye for at tiltakshaver ikke kan straffes. I slike tilfeller kan entreprenøren være den som bør ilegges et overtredelsesgebyr.

5.6 Foreldelse

Overtredelsesgebyr kan bare ilegges for overtredelser som ikke er foreldet. Det er en foreldelsesfrist på 2 år etter naturmangfoldloven § 74 for illeggelse av overtredelsesgebyr.

Foreldelsesfristen regnes fra tidspunktet den ulovlige handlingen er slutført. Dette gjelder også for ulovlige byggetiltak, hvor det avgjørende blir når byggearbeidene er slutført. Foreldelsesfristen avbrytes ved at det gis forhåndsvarsel eller fattes vedtak om overtredelsesgebyr.

5.7 Fakta må være klart og dokumenterbart

Beviskravet for de faktiske forholdene som legges til grunn for overtredelsesgebyret er som hovedregel *klar sannsynlighetsovervekt*. Dette betyr at overtredelsesgebyr bare kan brukes når det er relativt enkelt å klarlegge de faktiske forholdene.

De faktiske opplysningene som er grunnlaget for å ilegge en sanksjon må være avklart og det må på bakgrunn av bevisene foreligge klar sannsynlighetsovervekt for at gjerningspersonen har gjort den ulovlige handlingen og at det er utvist tilstrekkelig grad av skyld. Vi kan ikke ilegge gebyr basert på antakelser eller påstander.

Vi må kunne dokumentere:

- a) overtredelsen – hva er gjort og hvor
- b) når den er begått for å avklare at forholdet ikke er foreldet
- c) av hvem

Dokumentasjon kan være rapport fra Statens naturoppsyn eller rapporter fra befaringsforvaltningsmyndigheten har gjennomført. Bilder som dokumenterer forholdet, bør være en del av denne dokumentasjonen. Dersom det er hentet bevis/dokumentasjon fra nettet, må det tas skjermdumper for å sikre bevisene. Tips fra publikum må sjekkes og følges opp med befaringsrapport el.

5.8 Hvilke undersøkelser kan gjøres av forvaltningen?

Dersom forvaltningsmyndigheten blir oppmerksom på et forhold som kan være gjort i strid med regelverket eller tillatelser, er det forvaltningsmyndighetens oppgave å klarlegge dette nærmere.

Forvaltningen kan gjøre undersøkelser for å klarlegge om det er begått en overtredelse, omfanget av overtredelsen, virkninger på verneverdiene og hvem som har utført handlingen. Dette er nødvendig for å kunne gjennomføre forvaltningstiltak og for senere å vurdere om en overtredelse bør føre til sanksjoner.

Det følger av straffeprosessloven § 225 at "Etterforskning utføres av politiet". Forvaltningen skal altså ikke etterforske, dette tilligger politiet som utfører etterforskning innenfor de rammene som gjelder for avhør, sikring av bevis, øvrige undersøkelser osv.

Forvaltningen kan imidlertid alltid som et ledd i sine undersøkelser:

- 1) innhente opplysninger ved søk i databaser, som f.eks. grunnboken
- 2) dokumentere tiltaket gjennom bilder, kartfesting etc.
- 3) snakke med grunneier, tiltakshaver og andre for å finne ut om det har skjedd noe ulovlig, og for å kunne ta stilling til om det er noe som skal pålegges rettet eller følges opp i sanksjonssporet.

Dersom det i en samtale blir tydelig at det foreligger en ulovlig handling som det er aktuelt å gi vedkommende en sanksjon for, skal forvaltningsmyndigheten opplyse om at det kan foreligge en rett for vedkommende til å forholde seg taus, se nærmere om dette i kap. 5.9 om vernet mot selvinkriminering.

Det er viktig å være oppmerksom på at naturmangfoldloven bestemmelser om granskning (§ 64) og pålegg om å gi opplysninger (§ 65) er delegert til Miljødirektoratet for å gi Statens naturoppsyn de nødvendige fullmaktene i kontrollsituasjoner. Forvaltningsmyndigheten er ikke tilsynsmyndighet og har ikke myndighet etter disse lovbestemmelsene.

Forvaltningsmyndigheten kan derfor ikke foreta granskning eller pålegge noen å gi opplysninger. Undersøkelser og spørsmål som stilles fra forvaltningsmyndigheten må derfor baseres på frivillighet hos den man snakker med.

Ettersom forvaltningens mulighet for undersøkelser vil være utilstrekkelige i noen saker, kan det være nødvendig å anmelde forholdet til politiet. Forholdet må anmeldes dersom det er behov for etterforskning for å avklare faktum eller for å avklare hvem et gebyr skal rettes mot (enten fordi gjerningspersonen er ukjent eller det er behov for å avklare ansvarsforholdet mellom flere involverte). Dette gjelder også selv om overtredelsesgebyr vurderes som en riktig sanksjon. Politiet kan etter å ha etterforsket saken, henlegge saken for overføring til forvaltningen for ileggelse av overtredelsesgebyr etter straffeprosessloven § 71c. I en anmeldelse av slike saker bør det da signaliseres at overtredelsesgebyr kan være aktuelt når saken er etterforsket og at det bør tas kontakt med Miljødirektoratet for nærmere dialog om dette.

5.9 Særlig om vernet mot selvinkriminering

Selvinkrimineringsvernet er retten til å forholde seg taus og ikke måtte bidra til egen domfellelse, dvs. en rett til å nekte å svare på spørsmål eller gi opplysninger på annen måte dersom dette kan utsette vedkommende for straff.

Det følger av forvaltningsloven § 48 at forvaltningen plikter til å orientere om selvinkrimineringsvernet i tilfeller der det kan foreligge en taushetsrett. I lovbestemmelsen står det at i *en sak om administrativ sanksjon skal forvaltningsorganet gjøre parter som det er aktuelt for, oppmerksom på at det kan foreligge en rett til ikke å svare på spørsmål eller utlevere*

dokumenter eller gjenstander når svaret eller utleveringen vil kunne utsette vedkommende for administrativ sanksjon eller straff.

En kort, generell veiledning vil normalt være tilstrekkelig. En slik begrenset orientering gjør at parten blir oppmerksom på sine rettigheter.

Grensen for når man plikter å orientere om vernet kan være vanskelig å trekke. Plikten til å orientere gjelder bare overfor parter som står i en situasjon der vernet mot selvinkriminering faktisk vil slå inn. Dvs. at man mistenker at vedkommende man ber om opplysninger fra kan ha gjort noe straffbart, og bruddet tenkes fulgt opp med en straffesanksjon gjennom anmeldelse eller gebyr. Dette er som regel på det tidspunkt en sak går over fra å være en ordinær forvaltningssak til å bli en sak om overtredelsesgebyr. Stiller man spørsmål utelukkende for å avklare et pålegg om retting og hvem dette skal rettes mot, trer vernet og dermed orienteringsplikten, ikke inn. Dersom det senere kommer frem opplysninger som gjør saken mer alvorlig og endrer vurderingen av hvilke tiltak det ulovlige forholdet skal følges opp med, vil plikten til å orientere gjelde fra dette tidspunktet.

Er man derimot på et felt hvor man vet at anmeldelse eller gebyr er sannsynlig, inntreffer plikten, og vedkommende skal orienteres om at han kan ha rett til å forholde seg taus eller ikke måtte utlevere dokumenter eller lignende.

Hva hvis man har innhentet opplysninger, men ikke informert om vernet?

Forklaringer/bevis som er innhentet i strid med selvinkrimineringsvernet kan medføre at bevisene anses som ulovlig innhentet og ikke kan brukes, men det er ingen automatikk i dette. Det vil bero på en samlet vurdering og i praksis blir det ofte avgjørende hvilke andre bevis man har. Denne vurderingen tas av politi/domstol, og i første omgang av Miljødirektoratet når det gjelder saker om overtredelsesgebyr. Manglende orientering får dermed ingen betydning for om en sak bør anmeldes eller sendes Miljødirektoratet for vurdering av gebyr. Det er imidlertid viktig at det opplyses om at opplysninger er innhentet uten at man informerte om selvinkrimineringsvernet.

5.10 Oversendelse av saker for overtredelsesgebyr til Miljødirektoratet

Dersom forvaltningsmyndigheten blir kjent med overtredelser som bør følges opp med overtredelsesgebyr, bør saken oversendes til Miljødirektoratet. Miljødirektoratet avgjør i det enkelte tilfellet om overtredelsesgebyr bør ilegges som reaksjon. Miljødirektoratet kan også ilegge overtredelsesgebyr på eget initiativ.

5.10.1 Hvem kan oversende en sak om overtredelsesgebyr?

Nasjonalpark- og verneområdestyrer, statsforvalter og kommuner med forvaltningsmyndighet for verneområder kan sende saker til Miljødirektoratet for bruk av overtredelsesgebyr.

Særlig om nasjonalpark- og verneområdestyrer

For nasjonalpark- og verneområdestyrer er det styrene som beslutter om en sak skal oversendes til Miljødirektoratet med sikte på overtredelsesgebyr. Styrene kan delegere til sine forvaltere myndighet til å sende over saker til Miljødirektoratet uten styrebehandling. Dette bør gjøres for å sikre en rask oppfølging av ulovlighetssaker.

Dersom saken skal legges frem for styret, kan den legges frem med en innstilling fra forvalter som i andre saker. Styrets konklusjon vedørende om en sak skal oversendes for overtredelsesgebyr, vil være en beslutning i styret, men ikke et enkeltvedtak (og kan derfor ikke påklages).

5.10.2 Før oversendelse av saken

Forvaltningsmyndigheten kan ta kontakt med Miljødirektoratet for enkle forhåndsavklaringer av om en sak er egnet for overtredelsesgebyr.

Beslutningen av om det bør ilegges gebyr avgjøres av Miljødirektoratet etter at det er sendt en formell henvendelse om saken og vi har gått gjennom de skriftlige dokumentene.

Før saken oversendes til Miljødirektoratet må forvaltningsmyndigheten ha vurdert om det skal gjøres forvaltningstiltak som nevnt i kap. 1.3. Vi forutsetter at et pågående ulovlig forhold er stanset før saken vurderes for overtredelsesgebyr. Spørsmålet om et forhold skal rettes bør også avklares og igangsettes av forvaltningsmyndigheten før saken oversendes til Miljødirektoratet for overtredelsesgebyr. Når det er varslet et krav om retting, kan prosessen med å legge et overtredelsesgebyr gå parallelt med rettingssaken.

Miljødirektoratet ønsker at overtredelser følges opp raskt, slik at et eventuelt overtredelsesgebyr ikke kommer for lenge etter at overtredelsen er utført. Dette vil virke mer preventivt enn om overtredelsesgebyret kommer lenge etter at lovbruddet er gjennomført.

5.10.3 Hva skal oversendes?

I oversendelsen må det gis opplysninger som har betydning for vurderingen av om det kan og bør ilegges overtredelsesgebyr. Oversendelsen bør som hovedregel unntas offentlighet etter offentleglova § 24 annet ledd.

All informasjon som opplyser saken, skal følge oversendelsen til Miljødirektoratet. Oversendelsesbrevet kan vise til andre dokumenter som oversendes, men må inneholde informasjon om de meste sentrale forholdene.

I oversendelsesbrevet må følgende informasjon gis:

- hva som har skjedd, når, hvor og av hvem
- hvilken bestemmelse (eventuelt vilkår i en tillatelse) som er brutt
- navn og kontakthinformatjon på den/de som har begått handlingen
- kort om bevisene i saken
- hvordan forvaltningsmyndigheten vurderer alvorlighetsgraden av overtredelsen, f.eks. konsekvenser
- informasjon om hvordan overtredelsen er fulgt opp med forvaltningstiltak, f.eks. om det er gitt pålegg om retting eller om det er gitt eller aktuelt med etterfølgende tillatelse.

Følgende dokumenter vedlegges:

- rapport fra tilsyn, dokumentbevis, bilder, kartfestinger ol. Alle dokumenter må være datert, herunder også bilder dersom det oversendes bildefiler
- vedtak og korrespondanse i saken.

Overtrederen skal ikke ha kopi av oversendelsen eller varsles på dette stadiet. Miljødirektoratet vil forhåndsvarsle overtrederen dersom vi går videre med en sak om overtredelsesgebyr.

5.10.4 Miljødirektoratets vurdering av saken

Miljødirektoratet vurderer konkret for hver enkelt sak om vilkårene for å ilegge overtredelsesgebyr er oppfylt. Vi vil vurderer om det foreligger et avklart faktum og bevisituasjon som viser at den aktuelle overtrederen har begått den konkrete handlingen med uaktsomhet eller forsett, og at forholdet ikke er foreldet.

Vi må også forsikre oss om at bestemmelsen eller enkeltvedtaket som er overtrådt er tilstrekkelig klart.

Videre vil Miljødirektoratet vurderer om det er forholdsmessig å ilegge overtredelsesgebyr og om saken er så alvorlig at den må anmeldes.

Dersom Miljødirektoratet ikke går videre med saken, blir forvaltningsmyndigheten orientert om dette og bakgrunnen for beslutningen.

5.11 Saksbehandlingen ved overtredelsesgebyr

Miljødirektoratet sørger for saksbehandlingen i en sak om overtredelsesgebyr.

Overtrederen vil få et forhåndsvarsel og mulighet til å uttale seg før det gis et vedtak om å illegge overtredelsesgebyr. Ileggelse av overtredelsesgebyr er et enkeltvedtak som kan påklages av den som får gebyret. Klima- og miljødepartementet er klagemyndighet for vedtak om overtredelsesgebyr.

Forvaltningsmyndigheten får kopi av forhåndsvarsel og vedtak i saken.

5.12 Overtredelsesgebyrets størrelse

Miljødirektoratet utmåler overtredelsesgebyrene individuelt etter forskrift 11. desember 2020 nr. 2726 om øvre ramme for overtredelsesgebyr etter naturmangfoldloven § 74.

I forskriften er det fastsatt at overtredelsesgebyr ikke skal overstige seks ganger folketrygdens grunnbeløp for foretak og to ganger folketrygdens grunnbeløp for fysiske personer. Overtredelsesgebyrene vil som oftest ligge langt under de foreslåtte maksimale grensene ettersom de alvorligste overtredelsene vil følge straffespolet.

Utmåling av overtredelsesgebyr skjer på bakgrunn av en helhetsvurdering. I vurderingen av overtredelsesgebyr mot fysiske personer kan det blant annet legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger, fordeler som er eller kunne vært oppnådd ved lovbruddet, samt overtrederens skyld og økonomiske evne, jf. forvaltningsloven § 46.

Momenter som kan vektlegges i utmålingen av overtredelsesgebyr for foretak følger av forvaltningsloven § 46 annet ledd. Det kan bl.a. legges vekt på om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser, om foretaket har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen, om det foreligger gjentakelse og foretakets økonomiske evne.

Miljødirektoratet har i sin praksis sett hen til politiets bøtenivå for overtredelser. Overtredelsesgebyret skal virke tilstrekkelig preventivt, samtidig som gebyret skal være forholdsmessig tatt i betraktning overtredelsens omfang og virkninger.

6. Anmeldelse

6.1 Generelt om politianmeldelse

De alvorlige overtredelsene skal følges opp med politianmeldelse. Forvaltningen må vurdere konkret i hver enkelt sak om en overtredelse er så alvorlig at den bør følges opp med politianmeldelse.

Begrunnelsen for å bruke politianmeldelse i disse sakene, er først og fremst den sterke allmennpreventive effekten dette har, ved at straffen virker avskrekkende på andre som får

høre om saken. Straffen kan også ha individualpreventiv effekt, ved at den som straffes ikke begår nye overtredelser i fremtiden.

Det kan ikke ilegges overtredelsesgebyr dersom en sak politianmeldes. Videre kan en sak som det er ilagt overtredelsesgebyr for, ikke politianmeldes. Dette skyldes at begge sanksjonene regnes som straff og at det er et forbud mot dobbeltstraff. Det er først og fremst alvorlighetsgraden som avgjør om et forhold bør politianmeldes eller føre til overtredelsesgebyr.

Politianmeldelse stenger ikke for andre forvaltningstiltak som stans, retting, direkte gjennomføring og bruk av tvangsmulkt. Forvaltningen bør som hovedregel ikke legge sine forvaltningstiltak på vent i påvente av at en straffesak blir avgjort. Det er tvert imot viktig at f.eks. vedtak om retting gis så snart som mulig, der forvaltningen mener dette skal gjøres. Forvaltningen må gjøre sine vurderinger uavhengig av de strenge krav til bevisvurdering som gjelder i strafferetten.

6.2 Overtredelser som bør anmeldes

Det må foretas en konkret vurdering av om en overtredelse bør føre til politianmeldelse eller overtredelsesgebyr. De alvorlige overtredelsene skal alltid politianmeldes ettersom bruk av overtredelsesgebyr vil være en for mild reaksjon og gir en uheldig signaleffekt i slike saker.

Det er for forvaltningen avgjørende å ha kontroll med naturinngrep, arealendringer og motorferdsel for å kunne forvalte verneområdene på en slik måte at verneformålet ivaretas. Ulovlige irreversible naturinngrep og arealendringer, samt overtredelser av motorferdselsforbud bør derfor som hovedregel anmeldes. Ved brudd på vilkår i tillatelser vil valg av sanksjon kunne vurderes ut fra omfang av skade.

Generelt bør saken anmeldes hvor ett eller flere av disse momentene er til stede:

- **Omfattende brudd på lov/forskrift/tillatelse**

Hva slags type brudd er det? Hvor alvorlig er bruddet? Er det flere lovbrudd samtidig? Overtredelsens art eller antall brudd på en verneforskrift kan tilsi at overtredelsen anses som alvorlig.

- **Overtredelsen har store konsekvenser for naturmangfoldet eller risiko for dette**

Hvilke konsekvenser har lovbruddet for naturmangfoldet? Kunne lovbruddet fått store konsekvenser? Forholdet skal anmeldes når overtredelsen har medført irreversibel skade eller skade det tar lang tid å reparere. Det samme gjelder i tilfeller hvor det ikke har inntrådt skade, men dette skyldes flaks eller tilfeldigheter.

- Det foreligger sterk grad av utvist skyld

Har gjerningspersonen gjort lovbruddet forsettlig (med vilje)? Har gjerningspersonen handlet klanderverdig og er sterkt å bebreide for lovbruddet? Forsettlige overtredelser skal normalt anmeldes.

- Det foreligger sterke allmennpreventive hensyn

Kan en strengere sanksjon hindre at andre gjør det samme lovbruddet senere? Slike hensyn veier tungt når håndteringen av en overtredelse kan få betydning for andres adferd.

Eksempler på overtredelser som normalt bør anmeldes i verneområder:

- Ulovlige fysiske inngrep av varig karakter, for eksempel veibygging, oppføring av bygninger eller andre anlegg.
- Søker gjennomfører tiltaket selv om det er gitt avslag på søknaden.
- Ulovlig motorferdsel.

I sakstyper hvor Miljødirektoratet har praksis for å ilegge overtredelsesgebyr, vil hovedregelen være at overtredelsesgebyr skal benyttes og at slike saker ikke skal politianmeldes. Dette gjelder ulovlig bruk av droner og brudd på ferdselsforbud.

Dersom det gis etterfølgende tillatelse for et ulovlig gjennomført tiltak, vil overtredelsesgebyr ofte kunne være en mer egnet reaksjon enn politianmeldelse. Dette vil imidlertid bero på alvorlighetsgraden av overtredelsen og konsekvensene det har hatt at tiltaket er utført uten tillatelse i forkant.

Miljødirektoratet bistår i vurderingen av om en sak bør politianmeldes eller oversendes for overtredelsesgebyr.

6.3 Foreldelse

Overtrederen kan ikke straffes dersom det straffbare forholdet er foreldet. Brudd på naturmangfoldloven foreldes etter 10 år, jf. straffeloven § 86.

Foreldelsesfristen løper fra den dagen det straffbare forholdet er opphørt og avbrytes ved rettslige skritt som medfører at den mistenkte får stilling som siktet (f.eks. ved utferdigelse av et forelegg, ransaking eller pågrepelse). Fristen avbrytes ikke ved at et forhold anmeldes.

Tlf.: 73 58 05 00
post@miljodir.no
www.miljodirektoratet.no
Postboks 5672 Sluppen,
7485 Trondheim

Besøksadresse Trondheim:
Brattørkaia 15, 7010 Trondheim

Besøksadresse Oslo:
Grensesvingen 7, 0661 Oslo

Miljødirektoratet er et statlig forvaltningsorgan
underlagt Klima- og miljødepartementet.

Vi jobber for et rent og rikt miljø. Hoved-
oppgavene våre er å redusere klimagass-
utslipp, forvalte norsk natur og hindre
forurensning.

Ånderdalen nasjonalparkstyre
Postboks 6105
9291 TROMSØ

Trondheim, 08.01.2024

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2023/8518

Saksbehandler:
Lise Rognes

Anmodning om rapportering antall anmeldelser til politiet i 2023

Vi viser til Stortingsmelding nr. 19 (2019-2020) om Miljøkriminalitet hvor regjeringen har valgt to strategier i arbeidet mot miljøkriminalitet, hhv. forebyggende tiltak og oppfølging av lovbrudd som er begått. Det er et sentralt mål å styrke den strafferettslige forfølgningen av miljøkriminalitet, blant annet ved å styrke anmeldelsespraksis.

I arbeidet med miljøkriminalitet og som ledd i oppfølging av St. Meld nr. 19 (2019-2020) om Miljøkriminalitet, ber Miljødirektoratet om en kort oversikt over alle nye anmeldelser som er sendt fra verneområdestyrene til politiet i 2023 og som omhandler brudd på miljøregelverket. Vi ber om følgende informasjon fra styrene:

- Navn på verneområdet
- Gjerningskommune
- Gjerningstidspunkt
- Anmeldt foretak, av personvern hensyn skal navn på privatpersoner ikke oppgis, her er det tilstrekkelig å angi at den anmeldte er "privatperson"
- Tema
- Lovverk
- Dato for anmeldelse
- Anmeldelsesnummer
- Status (Eksempler: ikke avgjort/henlagt (inkl. på hvilket grunnlag)/straffereaksjon (forelegg, betinget/ubetinget dom, inndragning, rettighetstap)

Vi ber også om rapportering dersom det ikke er anmeldt brudd på miljøregelverket i 2023.

Videre ber vi også om rapportering på status på anmeldelser rapportert inn til Miljødirektoratet for 2022.

Rapporteringen gjøres i brev til Miljødirektoratet som merkes unntatt offentlighet, jf. offl. § 24 andre ledd andre setning. Brevet skal merkes med sak 2023/8518.

Det settes frist for tilbakemelding til 1. mars 2024.

Hilsen
Miljødirektoratet

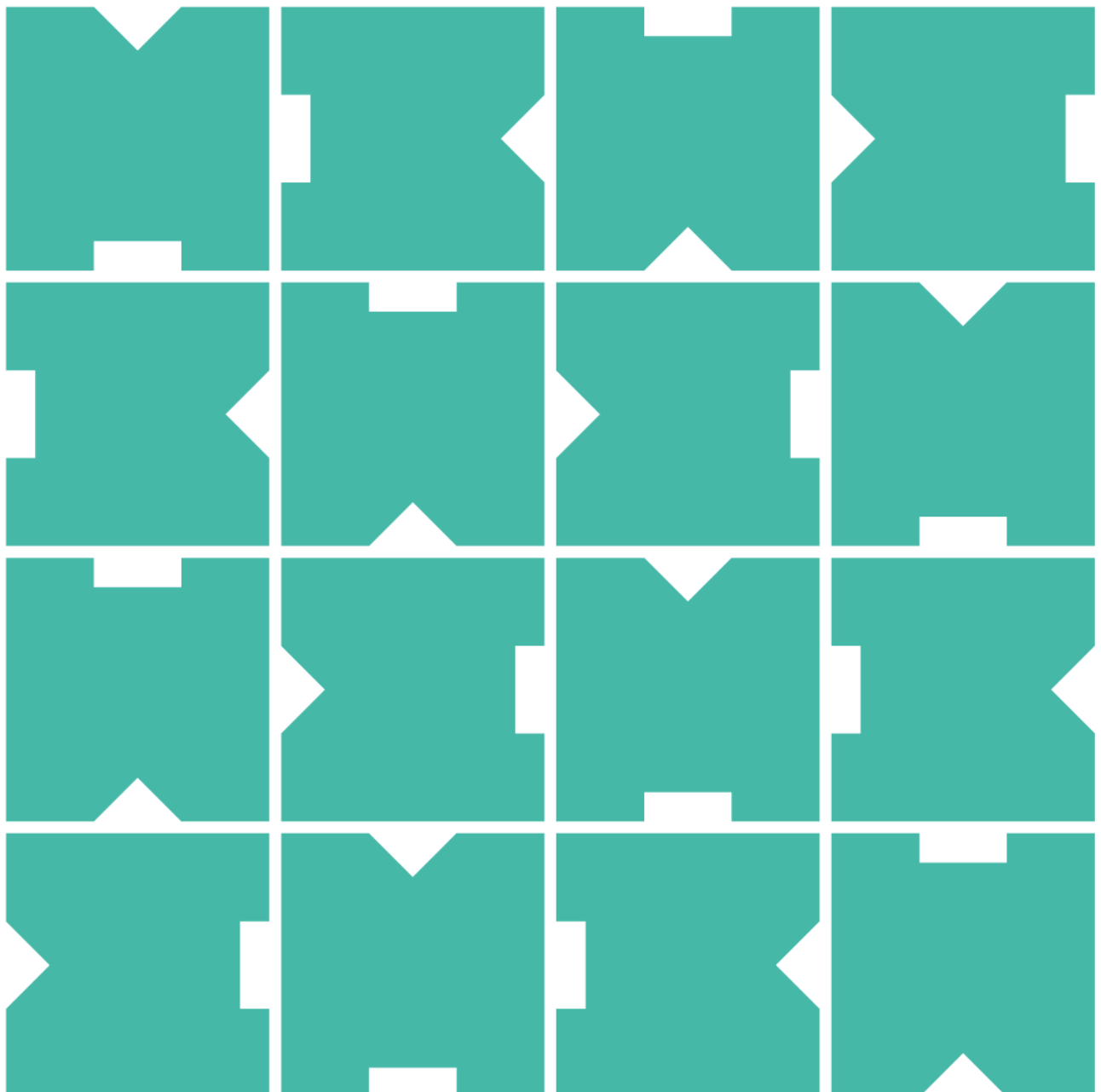
Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Tone Lise Alstad Eid
seksjonsleder

Lise Rognes
seniorrådgiver

Reindriftas motorferdsel på barmark i verneområder

Innhold

Forord	3
1. Innledning	4
2. Aktuelle bestemmelser om motorferdsel.....	6
2.1 Særlige bestemmelser for reindrift.....	6
3. Hvordan søke om motorferdsel i verneområder	7
4. Opplysninger i distriktsplanen som er nødvendige for saksbehandlingen	9
5. Kontroll av kjøretillatelse/dispensasjon	9

Forord

Barmarkskjøring i verneområder krever normalt tillatelse fra vernemyndigheten. Veilederen beskriver hvordan en søknad om reindriftas motorferdsel på barmark i verneområder skal behandles av forvaltningsmyndigheten for verneområdet. Det er reindriftsutøverne og distriktsstyrene for reinbeitedistriktet, som med bakgrunn i distriktsplanen kan sende en slik søknad – og som kan gi grunnlag for flerårige tillatelser til kjøring for utøveren selv og eventuelle medhjelpere.

I retningslinjene er det anvist hvilke rutiner som skal legges til grunn for søknadsbehandlingen, og hvilke opplysninger som må ligge med søknaden når det tas til behandling. Der det gis kjøretillatelse er også angitt nærmere hva som gjelder av plikter under kjøring og i samband med kontroll.

1. Innledning

Veilederen gjelder reindriftas kjøring på barmark i verneområder.

Målgruppen er:

- Distriktsstyrer i reinbeitedistriktene
- Forvaltningsmyndigheten i verneområder
- Reindriftsutøvere

Formålet med veilederen er å gi informasjon og veiledning om hva søknader om motorferdsel bør inneholde. Veilederen er utarbeidet av Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet i fellesskap, og er retningsgivende for søknadsbehandlingen.

I henhold til reindriftsloven § 4 har den samiske befolkningen på grunnlag av alders tids bruk rett til å utøve reindrift i de områder som fra gammelt av har vært utøvet reindrift i. Disse områdene betegnes i loven som det samiske reinbeiteområdet, og omfatter fylkene Finnmark, Troms, Nordland, Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Hedmark. Reindriften er både en samisk næring og en kulturutøvelse. Samisk kultur innehar et vern etter FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27 og ILO-konvensjonen nr. 169.

Et reinbeitedistrikt omfatter et geografisk areal som består av ulike årstidsbeiter (helårsdistrikt eller et årstidsbeite). Distriktet ledes av et distriktsstyre, som representerer de private reindriftsinteressene. Distriktsstyret har også plikter etter reindriftsloven, bl.a. til å utarbeide en distriktsplan som inneholder opplysninger om reindriften, og som er nødvendig for den offentlige planleggingen.

Reindriftsutøveren har ansvaret for å ivareta en velordnet reindrift. Variasjon i naturforhold og topografi gir store regionale driftsforskjeller, og varierende klimatiske forhold gir driftsforskjeller mellom år og mellom årstider. Gjeting og flytting innebærer derfor behov for fleksible løsninger tilpasset balansen mellom reinens behov og naturens skiftninger. Ettersom flere av dagens verneområder ligger innenfor det samiske reinbeiteområdet, er det viktig at forvaltningen ikke legger unødige hindringer for driftsutøvelsen, eller at driftsutøvelsen blir ansett som ulovlig fordi den avviker fra distriktsplanen som følge av vær, beiteforhold eller andre uforutsette hendelser.

Forvaltningsmyndigheten for de store verneområdene i Norge er normalt nasjonalpark- eller verneområdestyrer. Disse styrene består av folkevalgte representanter fra kommuner og fylkeskommuner, samt Sametinget i samiske områder. Styrene har egne nasjonalpark- eller verneområdeforvaltere som kan kontaktes. Kontaktinformasjon finnes på hjemmesidene til det enkelte verneområde. I tillegg til nasjonalpark- og verneområdestyrer er også statsforvalteren og noen kommuner forvaltningsmyndighet for mange av de mindre verneområdene.

De fleste verneområdene har som utgangspunkt et generelt forbud mot all motorferdsel. Dette fremgår av verneforskriften for det enkelte verneområde. Det er imidlertid gjort et generelt unntak for reindriftens kjøring med snøscooter på vinterføre. Unntaket gjelder kun nødvendig kjøring for utøvelse av reindrift.

All kjøring på barmark krever at det gis dispensasjon fra motorferdselsforbudet. Det er derfor viktig at nødvendig motorferdsel blir omsøkt på en hensiktsmessig måte og at det etableres gode rutiner for søknader om dispensasjon, behandling av søknader og kontroll med kjøringen. Med motorferdsel i denne veilederen menes bruk av ATV, traktor og 2-hjuls motorsykel o.l. på barmark.

Samisk reindrift som næring, kultur og livsform er unik både i nasjonal og internasjonal sammenheng. Gjennom den norske grunnloven og internasjonal folkerett er myndighetene pålagt en rekke forpliktelser som skal sikre urfolks rettigheter. For verneområdeforvaltningen er tett samarbeid med reindriften viktig for å ivareta både reindrift og verneformål i verneområdene. Distriktsplanene i reindriften er et viktig verktøy for å synliggjøre arealbruken i reinbeitedistriktene, herunder også bruken av motoriserte kjøretøy. De fleste reinbeitedistriktene har førstegenerasjons distriktsplaner som ikke er oppdatert i forhold til dagens driftssituasjon. Disse skal etter hvert revideres, og inntil da er det viktig at distriktsplanene anvendes sammen med direkte kontakt med distriktene.

Det er viktig at forvaltningsmyndigheten for verneområdene setter seg inn i distriktsplanene for å kunne sikre en effektiv og forenklet behandling av dispensasjonssøknader.

2. Aktuelle bestemmelser om motorferdsel

De generelle reglene om motorferdsel i utmark er fastsatt i lov om motorferdsel i utmark og vassdrag (motorferdselloven) og forskrift om bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag. I tillegg gjelder særskilte bestemmelser om bruk av motorkjøretøy i reindriftsloven og forskrifter for verneområder.

Utgangspunktet er at all motorisert ferdsel i utmark er forbudt i Norge, med mindre annet følger av lov eller vedtak med hjemmel i lov. Regelverket tar imidlertid ikke sikte på å hindre nødvendig ferdsel til anerkjente nytteformål. For lovlig motorferdsel i utmark stilles det krav om aktsom og hensynsfull ferdsel for å unngå skade og ulempe for naturmiljø og mennesker.

Utover støy og annen forurensning, vil bruk av kjøretøy på barmark medføre slitasje og skade på terrenget ved at belter og hjul etterlater seg sår i naturen. Motorferdsel kan også skade eller forstyrre dyreliv, og være til ulempe for de som driver med reindrift eller husdyrhold. Et enkelt kjøretøy behøver isolert sett ikke medføre slike skader og ulemper, men summen av motorferdsel vil kunne utgjøre en stor miljøbelastning. Det er derfor viktig at kjøring begrenses til det som er nødvendig. I denne vurderingen må det blant annet ses hen til hvor viktig transporten er, og om det er andre måter å løse transportbehovet på.

2.1 Særlige bestemmelser for reindrift

De viktigste bestemmelsene om motorferdsel i forbindelse med reindrift finnes i motorferdselloven, reindriftsloven og naturmangfoldloven/forskriften for det enkelte verneområde.

- I motorferdselloven § 4 er det for reindriftnæring gjort direkte unntak fra det generelle motorferdselsforbudet.
- Reindriftsloven § 23 viser til at den som utøver reindrift har adgang til å bruke fremkomstmidler i tråd med distriktsplan. Loven viser videre til at all motorisert ferdsel skal skje i samsvar med fastsatte forskrifter om vern.
- Det er i naturmangfoldloven og tilhørende verneforskrifter fastsatt særskilte bestemmelser om motorferdsel i verneområder. Disse bestemmelsene går foran annet regelverk om motorferdsel og krever at det må foreligge tillatelse/dispensasjon fra forvaltningsmyndigheten for å kjøre på barmark.
- Kravet om at det må foreligge tillatelse/dispensasjon fra forvaltningsmyndigheten gjelder både reindriftsutøvere og medhjelpere.

Reindriftsloven § 62 krever at distriktsstyret utarbeider distriktsplan for reinbeitedistriktet som blant annet skal inneholde en oversikt over nødvendige fremkomst- og transportmidler som anvendes. I tillegg skal planen ha med bruksregler for terrenggående kjøretøy, altså en beskrivelse av hvordan, hvor og når terrenggående kjøretøy skal brukes.

Formålsbestemmelsen i naturmangfoldloven § 1 legger til grunn at naturen skal tas vare på gjennom bærekraftig bruk og vern, og danne grunnlag for samisk kultur. Ved offentlige beslutninger skal reindriftens erfarings- og kunnskapsgrunnlag vektlegges når det kan bidra til bærekraftig bruk av og vern av naturmangfoldet, jf. naturmangfoldloven §§ 7 og 8.

3. Hvordan søke om motorferdsel i verneområder

Den enkelte reindriftsutøver er selv ansvarlig for at en har nødvendige tillatelser til barmarkskjøring. En distriktsplan med tydelig beskrivelse av behov og hva som utgjør nødvendig kjøring gir et godt grunnlag for søknad om dispensasjon. Søknader med bakgrunn i distriktsplaner kan åpne for flerårige tillatelser, f.eks. inntil 5 år. Dette kan bidra til en mer forutsigbar og forenklet saksbehandling.

Det er distriktsstyret i det enkelte reinbeitedistrikt som har ansvar for å utarbeide og vedta distriktsplaner i samsvar med kravene i reindriftsloven. En distriktsplan som skal brukes som grunnlag for søknad om kjøring på barmark må oppfylle kravene i reindriftsloven § 62, og inneholde opplysningene som fremgår av denne veilederens punkt 4.

Ved behandlingen av søknad om dispensasjon er det forvaltningsmyndigheten for det enkelte verneområde som gjør sin vurdering og treffer vedtak i den enkelte sak. Forvaltningsmyndigheten forholder seg til juridiske rammer, og skal i tillegg utøve et forvaltningsmessig skjønn i samsvar med verneforskriften. Forvaltningsmyndigheten kan om nødvendig sette vilkår for en tillatelse, f.eks. knyttet til ivaretagelse av særlig sårbare områder og/eller arter. Det kan imidlertid ikke settes så strenge vilkår at dette går utover dyrevelferd eller alminnelig driftsutøvelse i reindriften. Reglene i forvaltningsloven kapittel IV om saksforberedelse ved enkeltvedtak gjelder. Lovens krav til entydige og klare vedtak innebærer at tillatelse til kjøring bare kan gis til navngitte personer.

For å sikre at distriktsplanen innehar tilstrekkelige beskrivelser av motorisert ferdsel er det hensiktsmessig at distriktsplanen sendes forvaltningsmyndigheten for verneområdet, slik at de kan fremme innspill som ivaretar formålet om en forutsigbar og forenklet saksbehandling.

Forenklet prosess for reindriftens søknad om barmarkskjøring i verneområder:

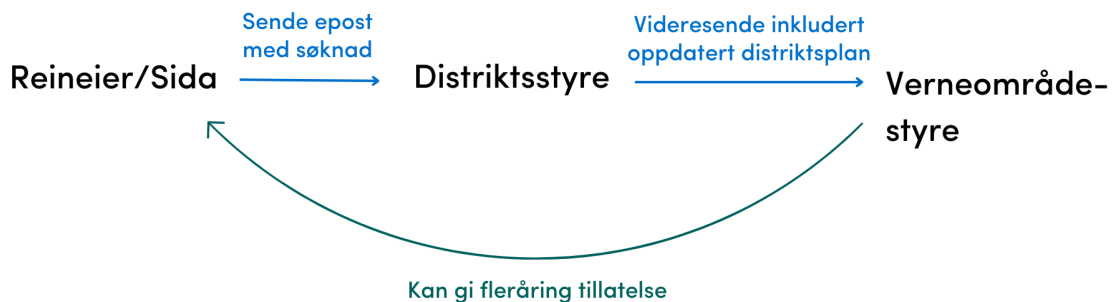
- Søknad om barmarkskjøring som vist i distriktsplan oversendes fra distriktsstyret til forvaltningsmyndigheten for verneområdet. Søknaden kan for eksempel være en e-post hvor distriktsplanen er vedlagt. Dette gjøres i samråd med reindriftsutøver.
- I søknaden beskrives navn på alle siidaer med tilhørende siidaandeler og navn på reindriftsutøvere i reinbeitedistriktet som har et nødvendig behov for barmarkskjøring i verneområder.

- Behovet for eventuelle medhjelpere/drenger for den enkelte siida/siidaandel må beskrives i søknaden hvis det ikke fremgår av distriktsplanen. Faste medhjelpere/drenger skal oppgis/navngis i søknaden, slik at dispensasjon kan vurderes samlet.
- Endret behov for medhjelpere i søknadsperioden, endringer i familiære forhold og akutte behov for bistand, meldes og omsøkes forvaltningsmyndigheten for verneområdet. Slike henvendelser kan gjøres fra den enkelte siida/siidaandel/reindriftsutøver. I helt spesielle tilfeller kan nødrettslige betraktninger legges til grunn, slik at medhjelpere kan kjøre uten tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.
- Forvaltningsmyndigheten for verneområdet behandler søknaden, og treffer vedtak med kopi til bl.a. oppsynsmyndighet og Statsforvalter.

I tilfeller hvor reindriften har et behov for barmarkskjøring i flere verneområder, og hvor verneområdene har forskjellig forvaltningsmyndighet, anbefaler vi at de ulike forvaltningsmyndighetene samordner sin saksbehandling.

I tillegg til den forenklete søknadsprosessen via distriktsplan og distriktsstyret, som kan gi grunnlag for en flerårig tillatelse, kan reindriftsutøveren fortsatt søke på egen hånd direkte til vernemyndigheten for verneområdet. I det siste tilfellet vil reindriftsutøveren måtte påregne å legge med utvidet begrunnelse og dokumentasjon, som kan understøtte det aktuelle behovet for kjøring.

Alternativ 1

Alternativ 2

4. Opplysninger i distriktsplanen som er nødvendige for saksbehandlingen

Her følger en punktliste over relevant informasjon som bør tas med i distriktsplanen, og som er nødvendig for en forsvarlig saksbehandling hos forvaltningsmyndigheten.

- **Geografisk område som berøres av barmarkskjøring.**
 - Hvilke verneområder berøres av kjøringen?
 - Hvilke faste kjøreløyper/traseer skal benyttes? Disse traseene skal kartfestes.
 - Beskrivelse av områder hvor det eventuelt er et behov for kjøring utenfor faste kjøreløyper/traseer. Områdene kartfestes i den grad det er mulig.
 - Hvilke arbeidsoppgaver er knyttet til kjøring i de ulike områdene, for eksempel gjeting, eller samling i forbindelse med kalvemerking, flytting, slakting mm. Områdene kartfestes i den grad det er mulig.
- **Omfanget av kjøringen skal beskrives så langt det er mulig.**
 - I distriktsplanen bør det fremgå en vurdering av om behovet er stort eller lite, og i hvilke perioder det er størst behov for barmarkskjøring.
 - Angivelse av type kjøretøy (ATV m/u belter, 2 hjuls motorsykkel etc.) og bruksområde.
 - Behovet for medhjelpere/drenger gjennom året, type arbeid, kjøretøy osv.

5. Kontroll av kjøretillatelse/dispensasjon

Av hensyn til effektive kontroller med kjøring på barmark er det viktig at også faste eller midlertidige medhjelpere i reindriften medbringer kjøretillatelse/dispensasjon (skriftlig eller elektronisk) fra forvaltningsmyndigheten for verneområdet.

Etter verneforskriftene er det ikke mulighet for å gi åpne tillatelser til ikke navngitte personer eller å gi reineiere anledning til å bemyndige andre til å kjøre i sitt sted. Dispensasjon for kjøring utstedt av vernemyndigheten skal kunne fremvises dersom det forlanges av oppsynsmyndighet og/eller politi. Krav om fremvisning av kjøretillatelse/dispensasjon skal stilles som vilkår når forvaltningsmyndigheten for verneområdet treffer vedtak om å tillate kjøring.

Faste eller midlertidige medhjelpere i reindriften som kjører uten nødvendig tillatelse/dispensasjon, eller uten å medbringe tillatelse, er å anse som ulovlig kjøring. Ulovlig kjøring vil bli sanksjonert.

Tlf.: 73 58 05 00
post@miljodir.no
www.miljodirektoratet.no
Postboks 5672 Sluppen,
7485 Trondheim

Besøksadresse Trondheim:
Brattørkaia 15, 7010 Trondheim

Besøksadresse Oslo:
Grensesvingen 7, 0661 Oslo

LANDBRUKSDIREKTORATET OSLO

POSTADRESSE:
Postboks 1450 Vika, 0116 Oslo

BESØKSADRESSE:
Innspurten 11D, 0663 Oslo

TELEFON: 78 60 60 00

E-POST: postmottak@landbruksdirektoratet.no

LANDBRUKSDIREKTORATET ALTA

BESØKSADRESSE:
Løkkeveien 111, 9510 Alta

LANDBRUKSDIREKTORATET STEINKJER

BESØKSADRESSE:
Skolegata 22, C-bygget, 7713 Steinkjer
www.landbruksdirektoratet.no

Klima- og miljødepartement

Naturforvaltningsavdelingen

Postboks 8013 Dep

0030 Oslo

Postmottak@kld.dep.no

Deres ref.:

23/5569

Dato

11. januar 2024

Innspill til stortingsmeldingene for klima og naturmangfold fra verneområdeforvaltere i Troms og Finnmark

Innledning

Dette er et innspill fra verneområdeforvalterne i Troms og Finnmark. Vi er 12 forvaltere fordelt på 10 lokalkontor. Vi forvalter nasjonalparkene i Troms og Finnmark, de store landskapsvernområdene, enkelte naturreservat og marine verneområder. Vi er administrativt underlagt Statsforvalteren i Troms og Finnmark, men jobber for lokale verneområdestyrer med medlemmer oppnevnt av Miljødirektoratet. Denne uttalelsen er skrevet av oss som verneområdeforvaltere, basert på vår erfaring med forvaltning av store verneområder i nord. Innspillene er ikke gitt på vegne av verneområdestyrene.

Vår jobb er, i samråd med verneområdestyret, å sørge for en enhetlig og helhetlig forvaltning av verneområdene. Vi er sekretariat for verneområdestyret og daglig leder av verneområdet. I tillegg til å forberede alle saker for styret og utarbeide forslag til forvaltningsplan og besøksstrategi, er vi kontaktpunkt for brukerne av verneområdet og andre myndigheter i området. Vi har også ansvar for styrets økonomi og tiltaksmidler, samt gjennomføring av tiltak i verneområdet.

Vi som forvaltere er glade for at regjeringen nå har startet arbeidet med stortingsmeldingene for klima og naturmangfold, som etter planen skal legges frem i løpet av 2024. Vi forvalter områder som ligger i randsonen til Arktis. Som forvaltere er det viktig å ha kunnskap om naturtilstand og forhold som kan ha negativ effekt på verneverdiene vi forvalter. De nyeste resultatene fra det omfattende forskningsprosjektet COAT (www.coat.no) viser at klimaendringene allerede nå fører til betydelige forandringer i økosystemene i nord, og at man observerer spesielt negative effekter for dyr som lever store deler av året i og på snø og is. Det er essensielt at overvåkingen og forskningen i de nordligste delene av fastlands-Norge styrkes, slik at vi får en bedre forvaltningsberedskap i en region som i særlig grad vil merke effekten av klimaendringene.

I vår region finner vi de største gjenværende inngrepsfrie områdene i fastlands-Norge.

Arealendringer er den største trusselen mot naturmangfoldet i Norge, og den viktigste årsaken til at både arter og naturtyper kommer på rødlista. Ni av ti truede arter er påvirket av arealendringer.

Arealendringene er også en viktig årsak til klimagassutslipp og endret klima. Avskoging og nedbygging av karbonrike arealer, som skog og myr, resulterer i nye store utslipp av klimagasser. For Norge som

land og samfunn er de viktigste utfordringene vi står overfor i dag å stoppe tap av naturmangfold og å redusere klimagassutslippene.

I verneområdene vi forvalter kan klimaendringene forventes å gi økt stress for mange av artene og naturtypene og endringer i artssammensetningene. For å minimere de negative effektene av klimaendringer på verneverdiene, må vi forsøke å begrense andre negative påvirkninger mest mulig. Eksempler på dette er gjengroing, forstyrrelser og forurensning. I tillegg bør forvaltningen av verneområder nå ta ekstra hensyn til klimaeffekter i planlegging av tiltak. Skjøtselstiltak, som fjerning av fremmede arter, må for eksempel antas å øke i omfang som følge av klimaendringene, og planlegging av tilretteleggingstiltak som etablering av stier og broer, må ta høyde for økte nedbørsmengder med påfølgende flom- og rasfare.

I de marine verneområdene må en få bedre kartlegging av livet under havoverflata og i tidevannssonene. Det er mye som tyder på at mange marine økosystemer er i ubalanse. Det bør igangsettes en stor satsing på restaurering og bevaring av tareskoger og annen marin vegetasjon, noe som vil kunne bidra større karbonlagring samt bedre oppvekstsvilkår for plankton og fisk. Dette vil også være positivt for livet på land.

Spørsmålene stilt under regionalt innspillmøte

Vi har tatt utgangspunkt i spørsmålene KLD sendte ut i invitasjonen til regionalt innspillmøte, og har svart på spørsmålene som er relevante i vårt arbeid.

1. Når vi i 2050 har nådd natur- og klimamål, hva er de tre viktigste grepene som ble gjort i dag for å komme dit?

Sett fra vårt perspektiv:

Vi har tatt vare på mer natur på land og i sjø gjennom etablering av flere verneområder og andre former for statlig eller kommunal sikring av områder, og har satt av tilstrekkelig med ressurser til god forvaltning av den vernede naturen.

- Vi har restaurert ødelagte naturområder.
- Vi har nådd målet om null netto tap av natur.

2. Hvilke viktige rammer og hensyn må de to meldingene ha med seg fra ditt ståsted?

- **Verktøy og ressurser.** Verneområdestyrene, kommunene, Statsforvalteren og SNO må styrkes for å få til gode verneprosesser og sikre lokalt engasjement og eierskap til lokale naturområder. Kommunene må i særlig grad sikres tilstrekkelige ressurser og kompetanse til å ivareta det ansvaret de har for å sikre natur, friluftsliv og helhetlig arealplanlegging.
- **Urfolksrettigheter.** Naturavtalen understreker at tradisjonell bruk av naturen skal beskyttes og oppmuntres. Vi trenger en mer åpen dialog om hva dette innebærer i et moderne samfunn og hvordan vi kommer fram til best mulig løsninger, særlig når det gjelder motorisert ferdsel.
- **Arealnøytralitet** må være et overordnet mål i all arealplanlegging. For å oppnå dette, må det utvikles og innføres nasjonale, regionale og kommunale arealregnskap, slik at vi vet hva vi har, hva som er viktig å ta vare på og eventuelt hva vi velger å bygge ned.
- **Vern.** Det må sikres tilstrekkelig vern av alle typer natur, både marin og terrestrisk.

- **Kunnskap.** Vi trenger bredere kunnskap om faktorer som påvirker naturmangfoldet på lokalitets- og områdenivå, som grunnlag for bedre forvaltning og styring. For eksempel gjennom styrket kunnskap om naturinngrep og ferdsel som forstyrrelse i naturområder.
- **Formidling.** Vi trenger økt fokus på naturformidling til barn og unge – kunnskap om lokal natur og trusler kan føre til engasjement og lokalt eierskap.

3. Arealbruksendringer er en stor utfordring både for natur og klima. Hva bør meldingene legge frem for å sikre at arealbruken fremover bidrar til at vi når natur- og klimamålene?

Det er viktig å huske at all natur ligger i en kommune, og at velfungerende økosystemer er avgjørende for å bremse klimaendringer og ivareta naturmangfold. De store verneområdene vi forvalter ligger i kommuner vi definerer som distriktskommuner. Vi har et system hvor kommunen som ansvarlig myndighet er gitt et stort ansvar for å håndtere klimarisiko og naturmangfold. Dette forutsetter at kommunene har tilstrekkelig med kapasitet og kompetanse. Dette er ikke realiteten i dag, og i stortingsmeldingene regjeringen nå skal utarbeide, må natur- og klimakompetanse løftes frem som et viktig tiltak for at vi skal nå målene i Naturavtalen.

Meldingen bør se på hvilke insentiver kommuner har eller ikke har, for å bevare kontra å tillate nedbygging av natur. Mange steder oppfattes nedbygging som utvikling, og som nødvendig for å opprettholde befolkning og aktiviteter i distriktskommuner. Vern av naturen oppfattes som negativt og noe som begrenser positiv utvikling. Kommuner som sier ja til å verne og å ta vare på naturområder på vegne av hele landet og verden bør også se at dette kan lønne seg også på kort sikt målt i bred forståelse av verdiskaping.

Se også svar på spørsmål 5 og 6.

4. Internasjonalt samarbeid er nødvendig og viktig for å løse klima- og naturkrisa. Hvordan kan internasjonalt samarbeid styrkes på klima- og naturområdet i årene fremover?

Vi vil her trekke fram internasjonalt samarbeid mellom verneområder. Jevnlig kontakt og samkjøring mellom flere land gir bedre muligheter for bevaring av viktige natur- og klimaområder enn dersom man sitter bak hver sin grense og kun tenker på seg og sitt. Man kan se større sammenhenger for større områder, og lære fra hverandre.

Slikt samarbeid sikrer større økosystemer og habitater. Hele revirer kan da inngå i verneområder, selv om de krysser landegrenser. Dyr og fugler kan bevege seg fritt over landegrenser uten å gå ut av vernede områder. Det finnes flere gode eksempler på dette. Blant annet det tidligere trilaterale, nå bilaterale samarbeidet i Pasvik mellom Norge og Finland (og tidligere Russland). Pasvik-Enare samarbeidet er sertifisert gjennom Europarc federation. Reisa nasjonalpark er også medlem av EUROPARC Federation som er et nettverk mellom flere verneområder i Europa for å ta vare på felles natur og kultur. Håldi Transboundary Area er sertifisert gjennom EUROPARC og setter rammene for et godt samarbeid mellom Reisa Nasjonalpark og Metsähallitus i Finland om områdene rundt Halti. Rohkunborri nasjonalpark samarbeider over grensen med Vadvetjåkka nationalpark i Sverige. Et samarbeid på forvalternivå er under etablering i 2024, der man ser på metoder og systemer for klimatilpasning i verneområder i Nordbottens län i Sverige, Lapland i Finland og Troms og Finnmark i Norge.

Samarbeid kan også skje over ikke-sammenhengende grenser. For eksempel er Verneområdestyret for Nordkvaløya-Rebbernesøya med i et EU-prosjekt kalt A-AAgora (Arctic-Atlantic Agora). Dette er et samarbeid mellom åtte land, 30 partnere og tre demoområder. Prosjektet er en del av EUs samfunnsoppdrag Sunne hav og vann innen 2030. Formålet med dette samfunnsoppdraget er å:

1. Beskytte og restaurere økosystemer og biodiversitet
2. Redusere forurensning i elvesystemer og havbassenger
3. Gjøre den blå økonomien sirkulær og karbonnøytral

I dette prosjektet ønsker man å demonstrere hvordan innovasjon, økosystem-basert forvaltning og naturbaserte løsninger kan bidra til bærekraftig omstilling i tre kystområder; Ytre Karlsøy marine verneområde i Norge, County Cork i Irland og Centro Region i Portugal.

Basert på resultatene og erfaringene i disse tre områdene skal det lages en «blueprint»; en plan eller en oppskrift for hvordan best beskytte og restaurere økosystemer og biodiversitet. Dette skal så oppskaleres og kunne benyttes av andre kystområder i det arktisk-atlantiske området med lignende utfordringer.

Gjennom slike prosjekter kan man utveksle erfaringer, samarbeide og teste ut gode ideer, og lære av hverandre. Resultatene fra samarbeidet vil siden kunne tas i bruk i andre områder.

5. Naturavtalen er et rammeverk for alle. Hvordan kan vi sikre at alle samfunnsaktører og hele myndighetsapparatet i denne regionen tar sin del av ansvaret for å gjennomføre naturavtalen og stanse tapet av natur innen 2030?

For å ta ansvar må man først ha kunnskap om naturmangfold og hvorfor det er essensielt å ta vare på dette. Vi må også ha en felles forståelse av at vi har et stort og raskt tap av biodiversitet. For å få denne kunnskapen ut til alle lag av samfunnet trengs det flere som har ansvar for formidling. Verneområdeforvaltningen og miljøforvaltning i stat og kommune bør ha egne ressurser til formidling, noe det er lite av i dag. Flere nasjonalparker bør ha besøkssenter som kan jobbe med formidling i lokalsamfunnene.

Verdens naturavtale fra 2022 forplikter oss til å bevare mer natur, og at all natur skal forvaltes bærekraftig. For å nå målene i naturavtalen mener vi at større arealer må vernes. Vi savner en større vilje til dette fra sentrale myndigheter, og flere ressurser til å gjennomføre gode verneprosesser som faktisk leder fram til vern. Vi mener det er mulig å oppnå større lokal aksept for utvidelse av eksisterende verneområder og opprettelse av nye verneområder i vår region dersom man har tid og ressurser til å føre gode lokale prosesser. I dag går disse prosessene svært sakte på grunn av mangel på stillinger, og mange muligheter blir aldri realisert. Selv «gryteklare» planer om å endre verneform fra landskapsvern til nasjonalpark blir ikke realisert på grunn av mangel på folk, og realistiske planer om utvidelse eller nye verneområder blir raskt lagt bort ved den minste lokale motstand, selv om det er store sjanser for at en god prosess kunne ha ført til større lokal interesse for vern.

Reindrifta er en viktig aktør i mange store verneområder, og har en lovfestet rett til å bruke områdene. I områdene vi forvalter er reindrifta den største brukeren av området, og også den som står for de fleste og største menneskeskapte inngrepene. Reindrifta har behov for infrastruktur og gjeterhytter tilpasset et skiftende klima, og det er ikke uvanlig at det etableres nye lange kjørespor

eller bygges nye gjerder og gjerdeanlegg i nasjonalparkene og de andre verneområdene. For å få en god arealbruk og et godt samspill mellom reindrift og verneområdeforvaltning, trenger vi en bredere dialog om blant annet barmarkskjøring og gjerdebygging i reindriften. Er det mulig å kjøre kortere og sjeldnere på barmark, ved for eksempel å legge om spor? Er det mulig å øke bruk av droner til en del gjeting og oppsyn? Kan man få en større regulering av hvem som kjører på barmark, uten at det går ut over den nødvendige fleksibiliteten næringen trenger? Slike diskusjoner kan ikke kun holdes internt i næringen. Vår erfaring er at det er mulig å få til gode dialoger lokalt, men at de er fraværende på nasjonalt plan. Vi trenger et nasjonalt forum som kan diskutere gode løsninger for reindrift i verneområder på et overordnet plan.

6. Hva trenger kommuner, næringsliv og andre av kunnskap og virkemidler for å ivareta naturen bedre i denne regionen?

6.1 Kunnskap

Se svar på spørsmål 5. Det er viktig å nå ut med kunnskap om lokale naturverdier, slik at man kan få forståelse for at arealene i nærmiljøet allerede har en verdi som kan bli forringet ved endret bruk. Barn og unge er viktige målgrupper for å bygge god naturkunnskap i lokalmiljøet, i tillegg til næringsliv og andre samfunnsaktører.

I tillegg til kunnskap om naturmangfold, som er mangelfull i mange områder, trengs kunnskap om påvirkningsfaktorer. Ferdsel i naturen påvirker i noen tilfeller like mye som fysiske inngrep, men er ikke like enkel å få øye på. Mer kunnskap om bruk av naturområder er derfor av betydning.

Gjennom St.Meld «Natur for livet» og «Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområder», er det gitt føringer for hvordan vi følger med på tilstanden i verneområder og annen natur. Overvåkingen som er i dag er mye basert på arealrepresentativ overvåking, gir lite kunnskap om tilstanden i et spesifikt verneområde eller naturtyper innenfor et mindre geografisk område (eks kommune eller Fylke). Dette bør endres, og at overvåking gjennomføres på flere steder og oftere.

Systemet med bevaringsmål er per i dag lite rullet ut. Dette måler effekten av tiltak i verneområder, og bør utvikles videre.

IUCN har gitt anbefalinger om at Norge bør få opp kunnskapsgrunnlag om effektiviteten i forvaltningen. Altså gjennomføre strukturerte prosesser som gir svar på om forvaltningen oppnår de målene som er satt for vern. Per i dag er ikke slik kunnskap tilgjengelig hverken på områdenivå eller for landet som helhet. Dette er under utvikling på europeisk nivå (Europarc federation) og det ses på synkronisering av de ulike fagsystemene som finnes for slike *Management effectiveness* prosesser.

Besøksforvaltning er også et tema som er relatert til verneområder og naturområder. Vi har per i dag bare stedvis kunnskap om hvordan ferdsel i naturen foregår, og om denne ferdselen påvirker naturmangfoldet på enkeltlokaliteter eller i større områder. Som grunnlag for god besøksforvaltning, herunder bevaring av naturmangfold, bør det etableres bedre ordninger og systematikk for monitorering av ferdsel gjennom besøkstellinger og besøksundersøkelser.

6.2 Virkemidler

Forvaltningen av store verneområder må styrkes. I dag har de fleste nasjonalparkene i Norge (og alle i Nord-Norge) én ansatt. Dette er svært lavt sammenliknet med våre naboland og de fleste andre land. Lav bemanning fører til at arbeid med overvåking, formidling, kunnskapsinnhenting og langsiktige planer blir nedprioritert.

Oppfølging av ulovlige tiltak og miljøkriminalitet i utmark må styrkes gjennom økt satsning på Statens naturoppsyn. SNO har opplevd stillingskutt i flere år, samtidig som de har fått flere oppgaver på mange felt. For å ivareta naturverdiene er det viktig at verneområder og oppsyn med ulovlige tiltak ikke blir nedprioritert i denne prosessen.

Mye verdifull natur er vernet gjennom små verneområder. De fleste av disse forvaltes av Statsforvalteren. Her er det også svært begrensede ressurser til å følge opp områdene, noe som fører til at arbeid med forvaltningsplaner og formidling blir nedprioritert.

7. Hvilke andre grep enn vern kan vi ta for å sikre langsiktig beskyttelse og bevaring av viktige naturområder (jfr. mål 3 i naturavtalen)?

I spørsmål 7 er det underforstått at vern gir langsiktig beskyttelse og bevaring. Det er sant at vern gir beskyttelse mot store synlige inngrep, men dersom det er mangel på ressurser i verneområdeforvaltningen er det fare for at mange ulovlige tiltak ikke blir oppdaget eller fulgt opp. Det er fare for at god langsiktig forvaltning med forvaltningsplaner og besøksstrategier blir nedprioritert eller valgt bort og at man ikke har ressurser til å finne gode løsninger for reindriftas, eller andre brukeres, rettmessige bruk av området. Det er også en fare for at kunnskap om området ikke blir innhentet eller formidlet til samfunnet rundt, slik at de kan ta hensyn til dette. Det er ikke en selvfølge at naturen blir godt nok ivaretatt selv om området blir vernet, så lenge det er få ressurser og lite personell hos Statsforvalteren, verneområdestyrene, kommunene og SNO/Fjelltjenesten.

Det må heller ikke være tvil om at et område som er vernet, faktisk er vernet. Det sender svært uheldige signaler dersom vi får saker med oppheving av vern, selv om storsamfunnet skulle ha store interesser i området.

Det må være et mål å engasjere befolkningen i bevaring av naturmangfold. Informasjon om samspillet i naturen og hvilke konsekvenser en fragmentering av naturen har på arters må formidles. Ryddeaksjoner for plast i havet er et godt eksempel på at kunnskap engasjerer.

I mange land satses det betydelig på «landskapspark» som løsning på kombinert bevaring og lokalsamfunnsutvikling. Det vil si at en gjennom ulike prosesser og tiltak på lokalt nivå oppnår mer bærekraftig bruk av ressursene samtidig som en gir grunnlag for verdiskaping. En slik tilnærming er det i dag Norske Parker og Foreningen Norges Nasjonalparklandsbyer som er kapasitet på i Norge. Denne kunnskapen bør benyttes, og slike prosesser ses på som alternative ordninger for å bevare naturmangfold.

8. Med utgangspunkt i 2050-utvalgets hovedanbefalinger (se lenke), hva bør klimameldingen prioritere å følge opp, sett fra ditt ståsted?

Klimameldingen må ha tydelige føringer for hvilke typer areal som kan tas i bruk til utbygging av ny energiproduksjon, slik at arbeidet med å nå klimamålene ikke fører til tap av naturmangfold. Utbygging bør legges til områder nær eksisterende bebyggelse og infrastruktur. Våre største gjenværende inngrepsfrie områder samt naturtyper som er viktige karbonlagre må skjermes for utbygging.

9. Hvordan legge til rette for en rettferdig omstilling til lavutslippssamfunnet, og hvordan bør en klimapolitikk som når klimamålene innrettes slik at den har legitimitet og aksept i samfunnet?

Flere personer i miljøforvaltningen på regionalt og kommunalt nivå vil være viktig for å kunne gjennomføre dette på en god måte i hele landet.

Med vennlig hilsen

Nasjonalpark- og verneområdeforvaltere i Troms og Finnmark

Rune Benonisen, Ingve Birkeland, Bjørn Morten Baardvik, Oddrun Skjemstad, Stine Emilie Nøding Hansen, Ingunn Ims Vistnes, Jørgen Eira Solbakke, Karoline Salmila, Geir Østereng, Ida Steien Bjerka, Rolf E. S. Kollstrøm og Nina Andrea Storm.

Bærekraftige friluftslivsanlegg - dilemmaer, prinsipper og eksempler

Forord

Denne oppgaven er skrevet av Randi Karine Leendertse som et prosjekt for Godeidrettsanlegg.no sommeren 2023. Stor takk til Anne Lise With Vullum prosjektleder Kavlvengen kultursti og Ingve Birkeland Nasjonalparkforvalter i Ånderdalen nasjonalpark for et godt samarbeid, samt teamet i Godeidrettsanlegg.no.

Sammendrag

Reduserte naturområder, endret arealbruk, overforbruk av ressurser og utslipp av klimagasser utgjør betydelige trusler mot verdens og Norges klima, natur og samfunn. I respons til disse utfordringene har FN utviklet 17 mål for bærekraftig utvikling. Disse målene er blitt integrert i planene og strategiene til både den norske regjeringen og ulike friluftslivsorganisasjoner. Denne integreringen har særlig forankring i friluftslivets sentrale rolle i det norske samfunnet.

En fellesnevner i regjeringens og friluftslivsorganisasjonenes handlingsplaner og strategier er ønsket om å sikre inkluderende, naturvennlige og tilgjengelig friluftsliv. Oppsummert betyr dette at tilrettelegging av friluftslivet både skal fremme god psykisk og fysisk helse for alle, samtidig som tilretteleggingen skal støtte naturvennlig ferdsel av hensyn til sårbar natur.

Den utfordrende oppgaven er å finne balansen mellom sosialt og økologisk bærekraftige friluftslivsanlegg – da dette ikke alltid er forenelig. Denne artikkelen gir derfor gjennomgang av viktige forutsetninger for bærekraftig bruk og bevegelse i naturen. Deriblant beskrives definisjoner av friluftsliv og folkehelse, funksjonsnedsettelse, universell utforming, frilufts- og verneområder og ferdselsårer. Videre presenteres virkemidler for bærekraftige friluftslivsanlegg, som sonering, differensiering og kanalisering. Til slutt presenteres to friluftslivsanlegg som på ulike måter har lyktes i å balansere ulike bærekraftsaspekter: Kavlvengen kultursti på Eidet i Surnadal kommune og Ånderdalen nasjonalpark på øya Senja i Troms.

Innholdsfortegnelse

<i>Forord</i>	<i>2</i>
<i>Sammendrag</i>	<i>2</i>
<i>Innledning</i>	<i>4</i>
<i>Friluftsliv og folkehelse</i>	<i>5</i>
<i>Funksjonsnedsettelse og universell utforming.....</i>	<i>6</i>
<i>Ferdselsårer</i>	<i>7</i>
<i>Friluftsliv- og verneområder</i>	<i>8</i>
<i>Virkemidler for bærekraftige friluftsanlegg.....</i>	<i>9</i>
<i>Differensiering og sonering</i>	<i>9</i>
<i>Kanaliseringsanlegg</i>	<i>10</i>
<i>Inspirasjonsanlegg.....</i>	<i>11</i>
<i>Kavervegen kultursti i Surnadal</i>	<i>11</i>
<i>Ånderdalen nasjonalpark – Innfallsporten i Tranøybotn.....</i>	<i>15</i>
<i>Referanser.....</i>	<i>19</i>

Innledning

Norge står, i likhet med resten av verden, overfor to menneskeskapte kriser - en klimakrise og en naturkrise. Reduserte naturområder, endret arealbruk, overforbruk av jordens ressurser og utslipp av klimagasser truer både klima og natur (Norsk friluftsliv, 2022). Dette utgjør en betydelig trussel for samfunnet, da både luftkvalitet, vannkilder og grunnlaget for produksjon av materialer, mat og medisiner avhenger av en sunn natur og et stabilt klima. I tillegg finnes det positive sammenhenger mellom friluftsliv, helse og livskvalitet i Norge, hvor sunn natur og stabilt klima fungerer som viktige aktører (Miljødirektoratet, 2022). På denne måten kan natur og miljøkrisen også utgjøre en trussel mot folkehelsen.

Med utgangspunkt i natur- og klimakrisens negative konsekvenser har FN vedtatt 17 mål for bærekraftig utvikling (Regjeringen.no). Målene skal fungere som en felles arbeidsplan for land, næringsliv og sivilsamfunn frem mot 2030 (FN-sambandet, 2023a). Norges regjering og organisasjoner innen friluftsliv, miljø og naturvern, har implementert flere av disse bærekraftsmålene i deres handlingsplaner og strategier for fremtiden. Felles for disse handlingsplanene og strategiene er ønsket om å sikre tilgjengelig friluftsliv og «grønne lunger» der folk bor og å fremme naturvennlig ferdsel og friluftslivsaktivitet der det er et behov av hensyn til sårbar natur. I tillegg innebærer strategiene å styrke inkluderings- og mangfoldsarbeid, og bidra til god psykisk og fysisk helse ved å tilrettelegge for både egenorganisert og organisert friluftsliv for alle (Dåsnes, 2022; DNT, 2021; Klima- og miljødepartementet, 2018; Norsk friluftsliv, 2022)

En utfordring med disse planene og strategiene er at ulike bærekraftsmål ikke alltid er forenlig. Urørt natur og områder uten inngrep eller tilrettelegging er gunstig for miljø og natur, men vil ikke være tilgjengelige for alle. Dette setter begrensninger for en betydelig del av befolkningen, inkludert eldre, mennesker med nedsatt funksjonsevne og barnefamilier. På samme måte er universelt utformede turstier som fremmer inkludering og mangfold ikke alltid natur- og miljøvennlige, da slike stier krever større naturinngrep ettersom de må oppfylle krav om dekke, bredde, ledelinjer og stigning.

I merkehåndboka utgitt av DNT påpekes det at prinsippet om å tilrettelegge for friluftsliv skal balansere mellom å oppnå gode natur- og friluftsopplevelser for målgruppene, samtidig som man skal begrense større naturinngrep til det nødvendige minimum (DNT, 2019 a). Dette understreker viktigheten av å prioritere naturvennlig tilrettelegging som en overordnet retningslinje, samtidig som tilgjengelighet for en bred brukergruppe også må tas i betraktning. Spørsmål som da oppstår, er: Hvordan kan man balansere mellom sosial og miljømessig bærekraft i friluftsanlegg? Og er det i det hele tatt mulig å oppnå begge mål samtidig?

For å kunne svare på spørsmålene over skal innholdet i denne artikkelen redegjøre for viktige forutsetninger for bærekraftig bruk og bevegelse i naturen. Deriblant definisjoner av friluftsliv og folkehelse, funksjonsnedsettelse, universell utforming, frilufts- og verneområder og ferdselsårer. Videre presenteres virkemidler for bærekraftige friluftslivsanlegg. Til slutt presenteres to friluftslivsplaner som på ulike måter har lyktes i å balansere ulike bærekraftsaspekter: Kavlvegen kultursti på Eidet i Surnadal kommune og Ånderdalen nasjonalpark på øya Senja i Troms.

Friluftsliv og folkehelse

Klima- og miljødepartementet (2015) definerer *friluftsliv* som "opphold og fysisk aktivitet naturlige omgivelser i fritiden med mål om å oppleve naturen og dens forandringer". Denne forståelsen inkluderer ikke bare ferdsel i uberørt natur, men også opphold og bevegelse i grønne, urbane områder. Det er viktig å merke seg at motorisert transport og konkurransepreget friluftsliv ikke faller inn under denne definisjonen (Klima- og miljødepartementet, 2015).

Turgåing er den mest populære friluftslivsaktiviteten blant nordmenn (Klima- og miljødepartementet, 2015; SSB, 2021). I henhold til Statistisk sentralbyrås (SSB) levekårsundersøkelse fra 2021 har hele 92,5% av befolkningen over 16 år gått tur i park eller naturomgivelser i nærheten av hjemmet og 82 % har gått fotturer i fjell, skog eller mark (SSB, 2021). Personer med nedsatt funksjonsevne deltar generelt mindre i friluftsliv sammenlignet med mennesker uten funksjonsnedsettelse. Blant disse rapporterer 40 % at de deltar mindre enn ønsket på grunn av helseutfordringer, nedsatt funksjonsevne eller hindringer i miljøet (Ramm & Otnes, 2013).

Friluftsliv er en viktig del av norsk kulturarv og nasjonal identitet, og har en dokumentert positiv effekt på livskvalitet, glede og personlig identitet (Klima- og miljødepartementet, 2015). På grunn av den positive helseeffekten har regjeringen som mål å legge til rette for økt deltakelse i friluftsliv, spesielt blant de som er mindre aktive. Dette fremgår tydelig i regjeringens handlingsplan for 2021-2025, "Bærekraft og like muligheter - et universelt utformet Norge", hvor inkludering i friluftsliv er en sentral del av visjonen om et samfunn der alle kan delta (Departementene, 2021). Regjeringen ønsker å stimulere til økt deltakelse i friluftsliv blant annet gjennom utvikling og vedlikehold av attraktive friluftsområder (Departementene, 2020).

Funksjonsnedsettelse og universell utforming

En *funksjonsnedsettelse* refererer til tap, skade på eller avvik i en kroppsdel eller i en av kroppens psykologiske, fysiologiske eller biologiske funksjoner (bufdir.no, u.å.). Dette kan for eksempel dreie seg om nedsatt bevegelses-, hørsels- eller synsfunksjon, nedsatt kognitiv funksjon eller ulike funksjonsnedsettelser på grunn av allergier, hjerte- eller lungesykdommer (bufdir.no, u.å.). Ifølge verdens helseorganisasjon lever omtrent 15% av verdens befolkning med en form for funksjonsnedsettelse, noe som gjør denne gruppen mennesker til verdens største minoritet (FN-sambandet, 2023 b).

I 2006 vedtok FNs generalforsamling en konvensjon om rettighetene til mennesker med funksjonsnedsettelser, som Norge sluttet seg til i 2007 (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013). Dette betyr at den norske stat i 2007 forpliktet seg til å følge konvensjonens prinsipper. Prinsippene innebærer at staten må iverksette passende tiltak for å sikre at mennesker med funksjonsnedsettelser, på lik linje med andre, får tilgang til det fysiske miljøet, transport, informasjon og kommunikasjon, samt andre tilbud og tjenester som tilbys allmenheten (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013). Dette inkluderer da også tilgang på friluftslivsområder og muligheten for utøvelse av friluftsliv.

Ferdselsårer

Begrepet *ferdselsåre* er en samlebetegnelse for turstier, turveier, skiløyper, sykkelstier, ro- og padleleder og leder over bre. Ferdselsårer graderes i fire kategorier ut fra vanskelighetsgrad og fremkommelighet, hvor grønn er den enkleste, etterfulgt av blå, rød og svart som er den mest krevende. Dette skal gjøre det forutsigbart for brukeren å vite om turen passer dem eller ikke.

I tillegg til de fire graderingene finnes graderingen «godt tilgjengelig», som betyr at den er enda mer tilgjengelig enn grønn gradering, og ofte er ferdsselsåren bedre tilrettelagt for mennesker med funksjonsnedsettelse (DNT a, 2019). Et eksempel på en godt tilgjengelig ferdsselsåre kan være en opparbeidet turvei med solid toppdekke og med lite stigning. Også maskinpreparerte skiløyper med lite stigning kan markeres som godt tilgjengelig. Graderingen «godt tilgjengelig» oppnår imidlertid ikke nødvendigvis alle kravene til universell utforming. Statens kartverk har utarbeidet en egen nasjonal veileder for kartlegging av tilgjengelighet i friluftslivsområder. Målet med å utarbeide en slik veileder er for å oppnå en enhetlig registrering av friluftsområder og infrastruktur over hele landet. Mer om kravene kan du lese i veilederen til Kartverket:

[Klassifisering av tilgjengelighet og universell utforming av friluftslivsområder.](#)

Ferdselsårer tilrettelegges for enklere ferdsel gjennom ulike tiltak. Turstier eller veier tilrettelegges gjennom skilting, fjerning av vegetasjon, håndtering av vann, tilpasning av terrenget, legge trappetrinn, sette opp håndtak, legge toppdekke, legge til rette for å krysse elver eller bekker og/eller sette opp gjerdeklyver/stiger eller grunder (DNT, 2019 a). Dette er tiltak som i ulik grad er nødvendig for at ferdsselsårer skal innfri krav til de ulike graderingene, samtidig er alle disse tiltakene inngrep i naturen og må derfor vurderes nøye før de blir benyttet.

Friluftss- og verneområder

Kommuner og interkommunale friluftsråd kan sikre friluftsområder eller ferdselsårer slik at de ivaretas for fremtidig bruk. Dette betyr i praksis at områdene er sikret for allmennhetens bruk og skal både være tilgjengelige og attraktive å bruke (Miljødirektoratet, u.å. a). Gjennom ordningen "statlig sikring av friluftsområder" blir mellom 20 og 40 områder sikret for allmennheten årlig. Områder som er lett tilgjengelige og som kan brukes av mange brukergrupper, blir prioritert i ordningen (Kulturdepartementet, 2021).

I tillegg til de statlig sikrede friluftsområdene er mange vernede områder, særlig nasjonalparker og store landskapsvernområder, viktige arenaer for friluftsliv (Kulturdepartementet, 2021). Norges viktigste verneformer på land er nasjonalparker, landskapsvernområder og naturreservat. De ulike verneformene er etablert for å ta vare på verdifull natur og dyreliv i ulik grad (Miljødirektoratet, u.å. b).

Hvert verneområde har sin egen verneforskrift som regulerer aktivitet og hvilke tiltak som kan gjennomføres innenfor verneområdet. Det er for eksempel et mål at flest mulig skal kunne oppleve nasjonalparkene innenfor de rammene verneforskriftene setter, likevel er det begrenset hvor mye tilrettelegging som kan gjøres innenfor vernegrensene, uten at dette går ut over verneverdiene. I mange verneområdene vil ikke etablering av universelt utformede turveier være gjennomførbart i selve verneområdet på grunn av verneforskriftene. Tilrettelegging kan derimot være mulig i områdets ytterkant og nærområde (Kulturdepartementet, 2021).

Virkemidler for bærekraftige friluftsanlegg

Kunnskap om funksjonsnedsettelse, universell utforming, tilrettelegging, bærekraftsmål og natur- og miljøhensyn har en betydning for hvordan og i hvor stor grad man tilrettelegger for ferdsel. Hvilke deler av naturen som skal skjermes for ferdsel og bruk, og hvilke deler som bør gjøres kjent og tilgjengelig, avhenger både av sosiale inkluderingsforhold og hensyn til natur og miljø. Virkemidler for å ivareta både natur- og miljøverdier og sosiale verdier kan være differensiering, sonering og kanalisering.

Differensiering og sonering

I mange tilfeller brukes begrepene sonering og differensiering om en annen. Sonering brukes ofte i sammenheng med geografisk avgrensede områder, for eksempel i statlig sikrede friluftsområder eller nasjonalparker. *Sonering* handler om å dele friluftsområder opp i ulike soner og vurdere hvilke og i hvor stor grad de ulike sonene skal skjermes eller tilrettelegges (Miljødirektoratet, 2019 a). At det finnes soner i friluftsområder med ulik grad av tilrettelegging, er viktig både av hensyn til naturen og brukerne av naturen (Miljødirektoratet, 2019 b). I en sone kan man ha et differensiert nettverk av ferdselsårer; enkle stier der bare litt vegetasjon er ryddet, merkede turruter med klopper og gangbaner og turveger som er tilgjengelig med rullestol og hvit stokk. *Differensiering* handler om de spesifikke tiltakene man gjør for å gi et slikt differensiert tilbud i en sone (Miljødirektoratet, 2019 a).

Vanligvis er friluftslivsområder nær bebyggelse eller større turutgangspunkt mest tilrettelagt eller universelt utformet, mens turutgangspunkt eller friluftslivsområder i rurale områder ofte er mindre tilrettelagt eller universelt utformet. Likevel er det ønskelig med variasjon av soner med ulik tilrettelegging både i urbane og rurale områder, for å kunne tilby ulike opplevelser til befolkningen (Miljødirektoratet, 2019 a). En av de viktigste årsakene for at nordmenn driver med friluftsliv er opplevelsen av fred, frisk natur og å komme seg bort fra støy og forurensning. Derfor er det essensielt å beholde friluftsområder med minimal tilrettelegging (Klima- og miljødepartementet, 2015). Samtidig vil mangel på tilrettelegging skape barrierer og muligens kunne ekskludere mennesker med funksjonsnedsettelser som ønsker å delta i friluftslivsaktiviteter (Ramm & Otnes, 2013). Dette understreker viktigheten av tilrettelagte og universelt utformede friluftsområder.

Det er viktig å erkjenne at jo mer omfattende tilrettelegging man velger å iverksette, desto større inngrep, og mulig risiko, kan det utgjøre for natur og økosystemer. I områder hvor man har mulighet for å lage universell utforming eller god tilgjengelighet, uten store inngrep i naturen, bør tilrettelegging vurderes og prioriteres, slik at personer med funksjonsnedsettelser ikke alltid blir henvist til små soner og ytterkantene av naturområdene (Miljødirektoratet, 2019 b).

Kanalisering

Å *kanalisere* betyr at man styrer friluftslivsaktiviteten i en bestemt retning. Dette er nyttig å ta i bruk dersom man ønsker å lede turgåere bort fra miljømessig sårbare områder, eller for å unngå at en sti blir tråkket uforholdsmessig stor i landskapet (Miljødirektoratet, 2019 a). Kanalisering gjøres på to ulike måter:

Legge om turstien: Dersom man ønsker å lede turgåere bort fra sårbare områder kan man vurdere å legge om turstien til et område som ikke er sårbart (Miljødirektoratet, 2019 a). Et eksempel kan være å legge om en sti på grunn av at den ligger i et viktig hekkeområde for en eller flere fuglearter.

Forebyggende tiltak på turstien: Dersom man ønsker å forebygge eller "behandle" unødvendig stor slitasje eller uforholdsmessig brede stier kan man også velge å kanalisere ferdsele (Miljødirektoratet, 2019 a). Et eksempel er at man har ei myr, våtmark eller et "svakt" punkt i stien som stadig er vått; her trår turgåere stien bredere fordi de ønsker å unngå å bli våte eller sølete. Som tiltak for å kanalisere ferdsele kan man legge ned en gangbane, sti eller trapp i tre, stein eller grus, over eller rundt området, slik at turgåerne slutter å trække ut stien i bredden.

Inspirasjonsanlegg

To friluftsanlegg som på ulike måter har lyktes i å balansere ulike bærekraftsaspekt er Kavlvegen kultursti på Eidet i Surnadal kommune og Ånderdalen nasjonalpark på øya Senja i Troms. Kavlvegen kultursti har klart å kombinere kulturminneforvaltning, sosial bærekraft og naturhensyn. Ånderdalen nasjonalpark har klart å gi de besøkende av den universelt utformede turstien en følelse av å være i nasjonalparken selv om de aldri krysser nasjonalparkgrensa.

Kavlvegen kultursti i Surnadal

Skjult i myra på Eidet i Surnadal kommune ligger ett verdifullt kulturminnene - en kavlveg som er datert til år 1160 e.Kr. Før fungerte kavlvegene som ferdselsårer for å komme seg tørrskodd over de norske myrene. I september 2023 åpnet et nytt kavlveg- og turstianlegg på ca 3,2 kilometer. Det nye anlegget, Kavlvegen kultursti, tar inspirasjon av den gamle kavlvegen som ligger begravd i myra. Med en naturvennlig tilnærming og modifiserte konstruksjonsprinsipp fra et fredet kulturminne, er anlegget tilgjengelig for alle. Målet med Kavlvegen kultursti er at alle besøkende skal kunne komme tett på natur og fjell og kjenne lukten av myr og lyng.

Figur 1: Luftfoto som gir oversikt over kavlveg-anlegget. Foto: Lediard Foto.

Hva er en kavlveg?

En kavl er en stokk som er enten rund, kløyvd eller bearbeidet. Kavlevegene eller kavlebroene er konstruksjoner som bygges av kavler som ligger tett inntil hverandre, enten på tvers av eller i ferdselsretning, direkte på terrenget. Ofte består veiene av to lag med kavler, hvor de nederste kavlene ligger på tvers og de øverste ligger på langs. Man kan finne gamle og godt bevarte kavlveger i myrområder, på grunn av de sure og oksygenfattige forholdene som gjør at treverket holder seg lenge (Smedstad, 1988).

Figur 2: Rekonstruert tradisjonell kavlveg. Foto: Anne Lise With Vullum

Stiens utforming

Kavlvegen kultursti er et samarbeid mellom Surnadal kommune og Nordmørsmusea, med støtte fra Riksantikvaren, Miljødirektoratet og Møre og Romsdal fylkeskommune. Raymond Sauvage ved NTNU Vitenskapsmuseet har sørget for arkeologiske undersøkelser. I tillegg har skoleelever, friluftsrådet, et bachelorkull i tradisjonshåndverk ved NTNU, frivillige lag, organisasjoner og enkeltpersoner bidratt med dugnadsarbeid. Anlegget består av en gruset sti på 2 kilometer, en modernisert kavlgveg som er rullestolvennlig (Surnadalskloppa) på omtrent 1 kilometer samt en tradisjonelt rekonstruert kavlgveg på omtrent 200 meter.

Figur 3: Rullestolbruker i vegkryss på rullestolvennlig kavlgveg. Foto: Anne Lise With Vullum.

Friluftsområdet ligger nær kommunesentrum og har to ankomster via FV. 670. Den rullestolvennlige kavlgvegen (Surnadalskloppa) kan man gå og trille direkte inn på fra HC-parkering på Galtmettet. Surnadalskloppa er 90 cm bred, har små sidekanter slik at hjul ikke triller utenfor og man kan orientere seg med stokk, samt flere møteplasser for rullestol og barnevogn. Den rullestolvennlige moderne kavlgvegen har fått navnet Surnadalskloppa og er et fleksibelt byggesett som kan leveres på bestilling fra Bøfjorden Sag AS. Konseptet er utviklet av Torgeir Leivdal ved Nordmørsmusea med utgangspunkt i arkeologiske undersøkelsene funnet i samarbeid med NTNU Vitenskapsmuseet og arbeidet med å rekonstruere den gamle kavlgvegen. Byggesettet i ubehandlet furu består av lengder på 4m med toppdekke, tverrstokker og sidekanter og kan monteres uten bruk av spiker.

Fra Åsen bygdemuseum har man ankomst via en grussti som slynger seg gjennom idyllisk furuskog i sløyfe rundt et myrområde, frem til sentrum av turstien. Langs grusstien er det flere møteplasser med tømmerbenker laget av ungdomsskoleelever. Grusstien har i enkelte partier stigningsgrad som ikke tilfredsstiller kravet til universell utforming, men man kan fint trille barnevogn her. Det finnes ulike typer rullestoler og ingen rullestolbrukere er like. Flere velger derfor å ta seg frem med rullestol på de flate partiene av grusstien og returnerer tilbake til HC-parkeringen.

Den rekonstruerte kavlgvegen som er laget med håndmakt på tradisjonelt vis egner seg ikke for rullestolbrukere og barnevogner, da den er grov og ujevn. Det er satt opp store infotavler med kart-foto og beskrivelser ved begge ankomstene. De ulike delene av turstien er markert med kartsymboler som viser hvor det er egnet for rullestol, hvilke deler av stien som er rekonstruksjon av fredet kulturminne, Surnadalskloppa og grussti.

Figur 4: Rullestolbruker med elektrisk rullestol på gruset sti. Anne Lise With Vullum.

Korteste veg til hvilebua er også angitt på retningsskilt fra begge ankomster. Man kan velge å gå en kort rusletur eller bruke flere timer og få med seg alt.

I hjertet av turstien, ved Lomtjønna, ligger en stor rullestolvennlig hvilebu som også er bygget i tradisjonshåndverk. Her møtes den rekonstruerte kavlvegen, den moderniserte rullestolvennlige kavlvegen og den grusede turstien, og i nærheten ligger også det fredede kulturminnet gjemt i myra – kavlvegen fra 1160 e.kr. Foran hvilebua er det bygget et rullestolvennlig oversiktsplatå. En lavere skråstilt infotavle om kavlveg og utvikling av Surnadalskloppa er plassert her.

Figur 5: Luftfoto av hvilebu og kavlveg under konstruksjon.
Foto: Anne Lise With Vullum

Natur og miljøhensyn

De inngrepene som er gjort i naturen som følge av etableringen av kavlvegen og grusstien er forsøkt gjort på minst mulig naturbelastende måte. Kavlvegen er konstruert av ubehandlede stokker for å beskytte den sårbare myren. Alt er bygget med lokalt tømmer og er stokk for stokk dratt for hånd og bygget meter for meter på myra. Det forventes at kavlvegen vil ha lang levetid og kreve lite vedlikehold på grunn av konserveringsforholdene i myra, som gir svært lite råteproblematikk. Lite forventet vedlikehold og lang levetid gjør at Kavlvegen kultursti med sin bygging metode utsetter naturen for færre og mindre inngrep enn mange andre friluftslivsanlegg. En kavlveg ligger og flyter på vegetasjonen, men blir overvokst av myra uten å forurense når bruken opphører.

I arbeidet med den gruslagte stien har det også vært fokus på natur og miljø. Den gruslagte stien er bygget med mini-maskiner og spesiallaget utstyr for å unngå skade på naturen. Her er traseen lagt over lyng og i svinger mellom furutrær ved siden av myrene. Man har bevisst unngått å felle trær, både for å skåne naturen, men også av estetiske hensyn. Naturopplevelsen og tilhørigheten til naturen forsterkes når man unngår overdreven tilrettelegging. I tillegg har det vært stort fokus på å arbeide med utkjøring av masser til grusstien i tidsvinduet med tørt vær. Selv om dette har påvirket effektiviteten har det sørget for at det ikke er blitt laget stygge sår i naturen i løpet av arbeidsprosessen.

Figur 6: Gruset sti med myk linjeføring mellom trær.
Hvilebenken på bildet er laget av ungdomsskoleelever ved Surnadal barne- og ungdomsskole. Foto: Anne Lise With Vullum.

Balansen mellom natur, miljø og sosial bærekraft

Selv om hele Kavlvegen Kultursti på grunn av myrens sårbare naturforhold ikke oppfyller kravene om universell utforming, er den gjort så tilgjengelig som mulig og den representerer god balanse mellom hensynet til sårbare omgivelser, inkluderende friluftsliv og kulturminneforvaltning. Både prinsippet om differensiering og kanalisering er innlemmet i utformingen av stien.

Kanaliseringen legger godt til rette for bevaring av myra. Kavlvegen fungerer som en tydelig veiviser over det myrete kulturlandskapet. Den solide strukturen og tydelige plassering i terrenget motvirker besøkenes ønske om å tråkke i de våte myrene. Dette bevarer det skjøre økosystemet i myra og hindrer dannelse av nedtråkkede områder som gradvis kan ødelegge for stiens naturlige skjønnhet. Kanaliseringen bidrar også til å bevare det fredede kulturminnet ved at besøkenes ikke krysser fredingssoner i terrenget. Samtidig er valget av kanaliseringsunderlag/overflate – en rullestolvennlig kavleveg – et godt valg. Dette valget tar hensyn til behovene til rullestolbrukere, da mange andre underlag, de grove restaurerte kavlevegene eller steinheller, kunne ha begrenset deres mulighet for deltagelse.

Figur 7: Rullestolbruker som triller på rullestolvennlig kavleveg. Foto: Anne Lise With Vullum.

Kavlvegen gir også besøkenes et differensiert tilbud. Den rekonstruerte gamle kavlvegen muliggjør en autentisk opplevelse for de som søker atmosfæren av gamle kavlveger. Den moderne rullestolvennlige kavlvegen legger til rette for at så mange som mulig skal få oppleve det historiske kulturminnelandskapet. Denne differensierte tilnærmingen tilbyr ulike opplevelse for de besøkenes ut fra interesser og behov.

Avsluttende betraktning

Til slutt er det viktig å påpeke at kavlvegen kultursti ikke har hatt som hovedfokus å forsøke å imøtekomme kartverkets strenge kriterier for universell utforming. Kavlvegen kultursti er tilrettelagt og styrt av ressurser med flere fokusområder enn bare universell utforming. Dette gjør at kartverket graderer turen som «rød». Likevel oppleves anlegget som et meget godt eksempel på hvordan man kan løse noen av de utfordringene og spørsmålet som stilles innledningsvis i denne veilederen; *Hvordan skal vi balansere friluftsanlegg mellom sosial og miljømessig bærekraft? Kan det være mulig å oppnå begge mål samtidig?* Kanskje er Kavlvegen Kultursti fasiten på bærekraftig tilrettelegging i friluftslivet – få mest mulig ut av minst mulig inngrep!

Ånderdalen nasjonalpark – Innfallsporten i Tranøybotn

Ånderdalen nasjonalpark ligger på den sørlige delen av øya Senja i Troms. Nasjonalparken ligger i Senja kommune, som i 2021 ble en nasjonalparkkommune. Nasjonalparken rommer et unikt naturområde med opprinnelig kystfuruskog, bjørkeskog og et fjell- og fjordlandskap som er karakteristisk for de ytre delene av Troms.

Verneformålet til Ånderdalen nasjonalpark er å bevare naturmiljøet med dyre- og planteliv samt samiske og andre kulturminner. Området skal kunne brukes til reindrift, muliggjøre naturopplevelser og tilrettelegge for tradisjonell og enkel friluftslivsaktivitet. Et av hovedfokusene i nasjonalparken er å kanalisere ferdsel bort fra sårbare områder.

Prosjektets oppstart

På nesten alle sider av Ånderdalen nasjonalpark finner man bosetting, dette gjør at nasjonalparken har flere innfallsporter og startpunkt med parkering, informasjonsskilt, rasteplasser og turstier. Hovedinnfallsporten er ved Tranøybotn. Utviklingen av denne innfallsporten startet allerede for 10 år siden, med formålet om å ivareta nasjonalparkens verneverdier samtidig som man ønsket å gjøre nasjonalparken tilgjengelig for alle.

Det var NFU Senja som i 2012 inviterte nasjonalparkforvalter med på foreningstur for å vise hvor lite tilgjengelig nasjonalparken var for mennesker med nedsatt funksjonsevner. Nasjonalparkstyret vedtok da å starte opp et prosjekt med en bredt sammensatt styringsgruppe bestående blant av NFU Senja, Troms og Finnmark fylkeskommune, Senja kommune (ved oppstart var det Tranøy kommune som er en av de fire kommunene som ble slått sammen til Senja kommune i 2020), Statskog, Grunneierlaget i Tranøybotn og Midt-Troms friluftsråd.

Prosjektet var i hovedsak et tilretteleggingsprosjekt, men hadde også mål om å være et skjøtselstiltak. Man så allerede ved oppstarten av prosjektet en markant økning i besøkende og det var i ferd med å utvikle seg mye slitasje på den brukte stien innover mot nasjonalparken. Med kanalisering som hovedtiltak var ønsket med innfallsporten å gi besøkende en følelse av å være i selve nasjonalparken selv om de ikke krysser nasjonalparkgrensa, og å lede ferdselen til robuste områder som tåler ferdsel.

Figur 8: Besøkende på den universelt utformede stien. Foto: Ingve Birkeland

Innfallsportens utforming

Fra parkeringsplassen i Tranøybotn er det etablert en universelt utformet sti, i tillegg til HC parkering og HC toalett. Fra parkeringen strekker den 2 meter brede universelt utformede grusstien seg omtrent 2 kilometer inn mot nasjonalparkens grense. Langs stien er det satt opp hvilebenker omtrent hver 500 meter og flere informasjonsskilt som gir innsikt i nasjonalparken og omgivelsene man befinner seg i.

Etter omtrent 1 kilometer på den universelt utformede stien finner man et besøkspunkt med bål plass, benker, toalett og en ny arkitekttegnet gamle som fungerer som en åpen dagsturhytte. Ved dette besøkspunktet har man fin utsikt over Vadnesmyra naturreservat. Her er det også satt opp et vedskjul hvor turgåerne kan forsyne seg med ved til bål brenning; dette er et tiltak for å unngå at de gamle verneverdige furutrærne i området blir bål ved.

Figur 9: Bål plass og benker med utsikt over Vadnesmyra naturreservat, og dagturgammen Álddovuopmi ved besøkspunktet. Foto: Ingve Birkeland.

I tilknytning til den universelt utformede stien er det etablert en rundløype som fører opp til et utkikkspunkt på Grunnvågfjellet. Ved utkikkspunktet er det satt opp en gapahuk og bål plass med benker hvor man kan nyte utsikten innover Ånderdalen. Denne rundløypen er ikke universelt utformet, men er en godt tilgjengelig sti med klopper og segmenter som er dekket med kokosmatter overlatt med furuflis. Sommeren 2023 ble det ansatt verter ved besøkspunktet på den universelt utformede stien, for å få flest mulig til å ta i bruk rundløypen.

Figur 11: Gapahuk ved utkikkspunktet på Grunnvåg fjellet med utsikt over Ånderdalen. Foto: Ingve Birkeland

Balansen mellom natur, miljø og sosial bærekraft

Innfallsporten i Tranøybotn har lyktes med både sonering og kanalisering. Da prosjektet om en ny universell utformet og naturvennlig sti startet var det omtrent 20% økning av besøkende hvert år, og stien gikk i myr-/grunnlendt terreng. På grunn av stiens utforming og den økende turismen ble stien tråkket bredere og bredere, og på de verste stedene var bredden på stien over 50 meter. Da det ble vedtatt at en ny universell utformet sti skulle etableres ble det gjennomført en sårbarhetsvurdering av flere alternative traseer - inkludert det som da var den eksisterende stien. Nasjonalparkstyret vurderte altså hvilke soner av nasjonalparken og området rundt som var best egnet for en universell utformet sti som kunne ta imot større mengder turgåere.

Det er viktig å merke seg at på grunn av vernereglene i nasjonalparken ligger hele den nye universell utformede stien utenfor grensene til nasjonalparken. Dette har nasjonalparkstyret sammen med styringsgruppen gjort med hensikt å redusere ferdselen inn i selve nasjonalparken, hvor naturen og det biologiske mangfoldet er skjørt. Om dette har fungert - å redusere ferdselen i selve nasjonalparken - er vanskelig å vite. All tilrettelegging av områdene øker ferdsel og det kan derfor tenkes at til tross for tilrettelegging utenfor nasjonalparken har ferdselen i selve nasjonalparken også økt.

For å få et bedre bilde av de besøkendes bruksmønster av nasjonalparken ble det i sommeren 2023 satt opp flere ferdselstellere langs stiene, målingene er i skrivende stund ikke lest av enda, men det kan bidra til å forstå bruken av de ulike typene stier og hvor mange besøkende som faktisk er innom de ulike områdene i løpet av en sesong. Slike data kan bidra til å finne ut hva som fungerer og hva som ikke fungerer og bidra til at nasjonalparkstyret kan utvikle et enda bedre tilbud som tar hensyn til både sosial og miljømessig bærekraft i fremtiden.

Figur 12: På rundløypen som ikke er universelt utformet er det lagt kokosnett overlatt med furufliis og klopper for å gjøre stien mer robust for økt ferdsel. Foto: Ingve Birkeland

Videre arbeid mot et enda bedre anlegg

I arbeidet om å lage en universelt utformet sti ved innfallsporten i Tranøybotn har fokuset til nå vært på tilgjengelighet, stigningsgrad og ledelinjer. For å gi de besøkende et enda bedre tilbud og gjøre parken tilgjengelig for enda flere besøkende jobber nasjonalparkstyret nå med å få på plass en app som kan lese opp teksten som står på informasjonsplakatene langs stien. Nasjonalparkstyret er også i dialog med Miljødirektoratet for å få punktskrift på informasjonsskiltene som står langs stien.

I tillegg jobbes det med å få på plass en god driftsform av innfallsporten. Senja kommune har blitt nasjonalparkkommune og har rustet opp parkeringsplassene med toalett og avgiftsbetaling. Nasjonalparkstyret får midler fra Miljødirektoratet, men dette er i hovedsak skjøtselmidler og midler til tilrettelegging eller til investeringstiltak. Nasjonalparkstyret har ikke mottatt midler til drift, men håper å få dette i 2024.

Referanser

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2013) Konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/sla/funk/konvensjon_web.pdf

Bufdir (u.å.) Likestilling av personar med funksjonsnedsetjing.

<https://www.bufdir.no/likestilling/funk/>

Departementene (2021) Bærekraft og like muligheter – et universelt utformet Norge.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/51369fe60a0240e4bbd554c54310048d/no/pdfs/handlingsplan-for-universell-utforming.pdf>

Departementene (2020) Sammen om aktive liv – handlingsplan for fysisk aktivitet 2020-2029.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/43934b653c924ed7816fa16cd1e8e523/handlingsplan-for-fysisk-aktivitet-2020.pdf>

DNT (2019 a) Merkehåndboka - tilrettelegging og synliggjøring av turruter.

https://www.merkehandboka.no/wp-content/uploads/2023/04/DNT_Merkehandbok_2019.pdf

DNT (2021) Bærekraftstrategi 2021-2030. [https://s3-eu-west-](https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/turistforeningen/files/24c506ccc9aa1178962a9c45282136467b47bdc5.pdf)

[1.amazonaws.com/turistforeningen/files/24c506ccc9aa1178962a9c45282136467b47bdc5.pdf](https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/turistforeningen/files/24c506ccc9aa1178962a9c45282136467b47bdc5.pdf)

Dåsnes (2022) Friluftsliv – stien til bærekraftig livsstil?

<https://www.friluftsråd.no/b/14314/friluftsliv-stien-til-baerekraftig-livsstil>

FN-sambandet (2023 a) FNs bærekraftsmål. <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>

FN-sambandet (2023 b) konvensjon om rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne.

<https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/konvensjon-om-rettighetene-til-personer-med-nedsatt-funksjonsevne>

Klima- og miljødepartementet (2015) Friluftsliv – natur som kilde til helse og livskvalitet

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-18-20152016/id2479100/?ch=3>

Klima- og miljødepartementet, (2018) Handlingsplan for friluftsliv.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/ce805bbda07b40d184115b512d1c0de0/t-1564.pdf>

Kulturdepartementet (2021) Bærekraft og like muligheter – et universelt utformet Norge.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/51369fe60a0240e4bbd554c54310048d/no/pdfs/handlingsplan-for-universell-utforming.pdf>

Miljødirektoratet (2019 a) Plan for friluftslivets ferdselsårer.

<https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/m1292/m1292.pdf>

Miljødirektoratet (2019 b) Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv.

<https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/m1326/m1326.pdf>

Miljødirektoratet (2022). Natur og friluftsliv.

<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/klima/for-myndigheter/klimatilpasning/klimatilpasning-i-sektorer/natur-og-friluftsliv/>

Miljødirektoratet (u.å. a) Statlig sikrede friluftsområder.

<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/friluftsliv/statlig-sikrede-friluftslivsomrader/>

Miljødirektoratet (u.å. b) Norges verneområder.

<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/vernet-natur/norges-verneomrader/>

Norsk friluftsliv (2022) Årsmøteresolusjon: Et bærekraftig friluftsliv fram mot 2030.

<https://norskfriluftsliv.no/arsmoteresolusjon-et-baerekraftig-friluftsliv-fram-mot-2030/>

Ramm, J. & Otnes, B. (2013) Personer med nedsatt funksjonsevne. (SSB Rapport 8/2013).

Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/helse/artikler-og-publikasjoner/attachment/99595?ts=13d1b366718>

SSB (2021) Idrett og friluftsliv, levekårsundersøkelsen. <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/idrett-og-friluftsliv/statistikk/idrett-og-friluftsliv-levekarsundersokelsen>

Universell utforming (u.å.) Universell utforming av uteområder - krav og anbefalinger.

https://universellutforming.no/uploads/s6zs3bpT/Uteomrder_krav-og-anbefalinger_WEB.pdf

Smedstad, I. (1988). Veier i myr. *Spor – fortidsnytt fra midtnorge*. 3 (1), s. 8-12.

Gir differensiert tilrettelegging gode friluftsopplevelser for alle i Ånderdalen nasjonalpark?

Besøksforvaltningens kinderegg:

- ***Å legge til rette for og styre bruken av en nasjonalpark slik at opplevelsen for de besøkende blir best mulig, den lokale verdiskapingen blir størst mulig, forståelsen for vernet økes, og verneverdiene ivaretas.***

Ingve Birkeland, Nasjonalparkforvalter i Ånderdalen nasjonalpark (Cand.scient. Biologi/økologi UIT 2003). Ansatt som nasjonalparkforvalter siden september 2012.

Kontorsted: Sázza- Øverbotn Tranøyveien 1261 9304 Vangsvik, Senja kommune.

Tlf nr: 48 15 22 90 e-post: ingve.birkeland@statsforvalteren.no

På Sti konferansen vil nasjonalparkforvalteren presentere hvordan Ånderdalen nasjonalparkstyre arbeider med differensiert tilrettelegging av stier i nasjonalparken. Hovedpunkter i presentasjonen blir:

- Hvordan nasjonalparkstyret bruker differensiert tilrettelegging for å kanalisere ferdselen og hindre slitasje.
- Hvilke valg nasjonalparkstyret har tatt mhp. tilrettelegging for mennesker med funksjonsnedsettelse.
- Hvordan differensiering og sonering er forankra i forvaltningsplaner/besøksstrategi.
- Hvordan investering og drift av tilretteleggingstiltak finansieres, eventuelle utfordringer med finansiering og drift – og hvordan nasjonalparkstyret løser det.

Rammer og nasjonale føringer

Nasjonalparkstyret forvalter ut ifra rammene som er gitt i verneforskriften og i naturmangfoldloven. Forvaltningsplanen, besøksstrategien og tiltaksplanen er viktige verktøy i forvaltningen av nasjonalparken. I disse kommer det frem hvilke strategiske grep nasjonalparkstyret har tatt for å sikre en god forvaltning av nasjonalparken.

Allemannsretten og Meld. St. 18 (2015–2016) Friluftsliv — Natur som kilde til helse og livskvalitet samt etablering av merkevaren Norges nasjonalparker i 2015, gir også føringer og forventninger på hvordan nasjonalparken skal forvaltes. Det gir også utfordringer bla. når man opplever økt bruk. Da må forvaltningsmyndigheten være «på ballen» og gjerne i forkant gjennom planverk iverksette tiltak for å ivareta verneverdiene.

Økt besøk og stor andel utenlandske besøkende.

Ånderdalen nasjonalpark er en liten nasjonalpark i nasjonal sammenheng. Bruken er konsentrert til enkelte delområder i parken. I 2012 var det årlige besøket estimert å være ca. 2000. I 2022 var besøket mellom 12000-15000 besøkende. I 2016 ble det gjennomført en besøksundersøkelse. 71 % av respondentene var i Ånderdalen for første gang. 62% var utenlandske. Lokalbefolkningen brukte nasjonalparken mest i påsketider og om høsten. Det var middelaldrende/eldre som utgjorde den største andelen besøkende. Liten bruk av familier med barn og unge, de besøkende kom hovedsakelig små grupper på 2-3 personer og det var lite organisert ferdsel (guiding).

Ånderdalen nasjonalparkstyre ønsker å ha en besøksforvaltning hvor man legger til rette for og styre bruken slik at opplevelsen for de besøkende og den lokale verdiskapingen blir størst mulig og at forståelsen av vernet økes og at verneverdiene ivaretas. Nasjonalparkstyret har lagt til grunn en soneforvaltning av nasjonalparken og randsonen. Målet er at alle skal kunne få en god opplevelse av nasjonalparken, selv om man nødvendigvis ikke er inne i selve parken. Nasjonalparkstyret mener at det er fullt mulig å legge til rette for gode opplevelser og verdiskaping innenfor rammene av

verneforskriftene. En forutsetning for å få til dette er at vi må ha et godt kunnskapsgrunnlag om brukerne og de naturverdiene som finnes innenfor nasjonalparken generelt og spesielt de sårbare naturverdiene. Særlig om disse er i områder som også har stor betydning for enten næringen, besøkende eller for verneformålet. Nasjonalparkstyret gjennomfører bla. sårbarhetsvurderinger for å ha grunnlag til å gjøre valg mhp lokalisering av tiltak.

Mange interesser- felles budskap og mål

Å ha lokal forankring og ivareta de lokale brukernes interesser er viktig. Dette gir lokalt eierskap, stolthet og bidrar til at nasjonalparken forblir et friluftsområde for de lokale brukerne.

Nasjonalparkstyret har et rådgivende utvalg som inviteres til møte/befaring en gang i året.

Rådgivende utvalg gir innspill til forvaltningen av nasjonalparken, bla til tiltaksplanen. Det er viktig at vi har samme budskapet om sporløs ferdsel og at vi sammen bygger opp om at vi er på besøk i naturen og at vi derfor har et felles forvalteransvar.

Tiltak

Nasjonalparkstyret har iverksatt tiltak bla med kanalisering av ferdsel, etablering av innfallsporter med universell utforming, etablering av utkikkspunkt og startpunkt. Nasjonalparkstyret har bla. tatt i bruk treklopper og kokosmatter overlatt med furuflis i områder med mye ferdsel. Nasjonalparkstyret prioriterer også å bli god på kommunikasjon og informasjon. Eksempler er temaplakater, stiskiltning, brosjyrer og hjemmesider. Dette er også viktige verktøy for å oppnå god besøksforvaltning.

Nasjonalparkstyret gjennomfører effektmåling av de tiltakene som er gjennomført for å se om man har nådd målet om en god besøksforvaltning.

Finansiering

Tiltak i nasjonalparken finansieres gjennom årlige bevilgninger fra Miljødirektoratet. Besøksstrategi og tiltaksplanen legges til grunn for søknaden om midler. Enkelte tiltak kan også søkes finansiert/delfinansiert over andre ordninger som administreres av fylkeskommune, Sametinget, kommunal eller private ordninger. Slik finansiering søkes i hvert enkelt tilfelle der dette er nødvendig. Statskog som grunneier drifter de åpne buene i nasjonalparken og Senja kommune drifter parkeringsplassen ved innfallsporten i Tranøybotn gjennom en avgiftsbelagt brukerbetaling.

Skoleelever som bidrar med å legge kokosmatter og furuflis på stien i Innfallsporten i Tranøybotn.

Foto: Ingve Birkeland

Arkivsaksnr: 2024/1987-4

Saksbehandler: Ingve Birkeland

Dato: 21.02.2024

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Ånderdalen nasjonalparkstyre	12/24	22.03.2024

Eventuelt

Forvalters innstilling

Saksopplysninger

Vurdering